

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Novembris 2020
Nr. 14

Raudzīties uz katru kā uz 10 ballu vērtu

“Pirms sākt motivēt,
jāpārtrauc demotivēt.”
Sandra Lāce – **11.lpp.**

Kā efektīvi īstenot kombinētas un attālinātas mācības?

Ogres 1. vidusskolas pieredze.
Igoris Grigorjevs. – **32.lpp.**

Kādi ir diagnosticējošās vērtēšanas mērķi?

Noskaidrot un ieplānot vajadzīgo
atbalstu skolēniem.
Pāvels Pestovs – **16.lpp.**

Saturs

Ko mācisi – to vērtēsi!	3
Jāierauga bērna stiprās puses. Intervija ar Sandru Sebri	4
Pašefektivitāte – pārliecība par savām spējām un tās loma mācībās Karīna Strode	7
Raudzieties uz katru kā 10 ballu vērtu. Sandra Lāce	11
Diagnosticējošie darbi: vērtēt, lai plānotu nepieciešamo atbalstu. Pāvels Pestovs	16
Uzziņu resursi par vērtēšanu	21
Kā un ko vērtē pirmsskolā? PII "Viršu dārzs" pieredze	22
Vērtēšanas izmaiņas Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā	26
Lielākie izaicinājumi un ieguvumi, mainot vērtēšanas akcentus. Diskusija	29
Kā kvalitatīvi īstenot mācību procesu kombinētu vai attālinātu mācību apstākļos? Ogres 1. vidusskolas pieredze. Igors Grigorjevs	32
Sagāzt ierasto namiņu jeb Kā plānot mācību satura apguvi ciklos. Ādažu Brīvās Valdorfa skolas pieredze	35
Skola2030 atbild uz skolotāju jautājumiem Kā turpmāk plānot mācību saturu un kādus plānošanas dokumentus veidot ikdienas darbam un sadarbībai starp skolotājiem? Kā veikt bērna/-u vērtēšanu pirmsskolā, ja grupā ir 18–25 bērni? Lūdzu piemērus!	42 44
Ko par vērtēšanu domā bērni? Stāsta Rīgas Valdorfskolas skolēni	46
Skola2030 iesaka	49
Aktualitātes	50

Redaktore: Inese Tamsone

Redkolēģija: Zane Oliņa, Alnis Auziņš, Katrīna Duka-Gulbe, Mihails Basmanovs, Liene Rolanda,
Rasa Dirvėna, Jolanta Klišāne, Daiga Brakmane

Korektūra: Alnis Auziņš

Maketētāja: Gita Dimdiņa

Vāka foto: Elizabete Vimba

Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908

www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.

Domāt. Darīt. Zināt. materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem,
obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi
info@skola2030.lv .

Ko mācīsi – to vērtēsi!

Viens no karstākajiem jautājumiem šī mācību gada sākumā ir: kā vērtēsim skolēnu sniegumu? Kā to formāli ierakstīt skolas vērtēšanas nolikumā? Ko teiks IKVD? Tomēr man gribas vēdināt šo sarunu uz citiem jautājumiem – kā dot iespēju skolēniem piedzīvot vērtēšanu, kas ir jēdzīga? Kas dotu viņiem izpratni par to, ko viņi labi ir paveikuši, apzināties, kur esam un kāds ceļš vēl jānoiet, lai nokļūtu līdz nākamajam robežstabiņam – sasniedzamajam rezultātam vai mērķim? Tāda vērtēšana, kas nebūt bieds skolēniem un apgrūtinājums skolotājiem. Un kas motivētu skolēnus sasniegt vairāk.

Man šī izdevuma tapšana bija grūts process, jo izglītības ceļā esmu piedzīvojusi vērtēšanu, kurā palicis daudz neizpratnes. Augstskolas darbos recenzijās galvenie iebildumi bija par nepareizu noformējumu un neizmanto tiem recenzentam zināmiem avotiem. Skolas laikā ar nervu nomierinošiem līdzekļiem devos uz eksāmeniem, lai gan biju no tiem skolēniem, kuriem vienmēr lika labas atzīmes, – jo, šķiet, klasē vajadzēja kādu paraugu. Savukārt brālim tās bija nemitīgi zemas, jo laikam vajadzēja arī grēkāzi. Ne viņš, ne es nereti nevarējām droši pateikt, par ko tieši un par ko šoreiz. Kādā latviešu valodas skolas konkursā uzrakstīju sacerējumu rīmēs – rakstīju, manā izpratnē, sengrieķu eposu stilā, ar tādu iekšēju radošu pacilātību, it kā pats Homērs būtu pieskāries. Tā arī neuzzināju, ko skolotāji padomāja, to lasot. Iespējams, neatbilda prasībām un palika nenovērtēts. Taču par to neviens nerunāja. Un es nezināju, ka drīkstu jautāt.

Izrādās – vērtēšanas jautājums ir cieši saistīts ar daudziem citiem jautājumiem par mācīšanos un motivāciju plašākā nozīmē. Skaidrība par paveicamo darbu, uzdevumu, atgriezeniskās saites klātesamība vai neesamība, tas, cik tā ir konkrēta, saprotama, palīdzīga, atbilstoša adresātam, – tie ir nozīmīgi faktori, kas ietekmē motivāciju un virza tālāku izaugsmi, rada vai grauj pārliecību par savām spējām jeb pašefektivitāti. Par šo faktoru savstarpējo saistību lasiet LU profesores **Sandras Sebres** un pieredzējušās personālvadības speciālistes **Sandras Lāces pārdomas**, kā arī **psihoterapeites Karīnas Strodes** rakstu par **pašefektivitāti** – par to, cik liela nozīme ir pārliecībai par savām spējām, lai efektīvi izmantotu savas reālās zināšanas un prasmes.

Līdz ar to, manuprāt, vērtēšanā pašlaik akcentētie principi ir vērtīgi jau ar to vien, ka skolēnam ir dota iespēja zināt, uz kādu sasniedzamo rezultātu viņš virzās, kas tieši viņam ir jāapgūst. Šajā ceļā formatīvā vērtēšana jeb ikdienā saņemta atgriezeniskā saite viņu pieradina apzināti domāt par to, kur šajā ceļā viņš atrodas, bet diagnosticējošie darbi – saprast, kā skolotājs skolēnam var palīdzēt un atbalstīt. Līdz ar to pārbaudes darbiem katra temata vai mācīšanās posma noslēgumā vairs nevajadzētu būt kā veiksmes spēlei vai biedējošam pārbaudījumam. Vērtēšanas process drīzāk ir iespēja ieraudzīt savas zināšanas un prasmes, apzināties savas spējas un turpmākās iespējas, sarunāties par tām ar skolotāju un citiem skolēniem.

Par **diagnosticējošo darbu jēgu** un nozīmi lasiet **Pāvela Pestova** rakstā. Lasiet arī par to, kā vērtēšanas prakse mainās **Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā** un ko un kā vērtē **Rīgas PII “Viršu dārzs”**.

Dzīvojam laikā, kad vīrusa Covid-19 izplatība izjaukusi mūsu ikdienu un liek pārvērtēt daudzas lietas dzīvē. Šajā kontekstā piedāvājam **Ogres 1. ģimnāzijas direktora Igora Grigorjeva** stāstu par to, kā organizēt mācības **kombinēta un attālināta mācīšanās procesa apstākļos**. Šajā sakarā noderēs arī **Ādažu Brīvās Valdorfskolas (ĀBV)** pieredze par **mācību organizēšanu ciklos**.

Šajā izdevumā meklējiet arī uzziņu resursu apkopojumu par vērtēšanu, skolotāju diskusijas pārstāstu par vērtēšanu, atbildes uz skolotāju jautājumiem, bērnu domas par vērtēšanu, ieteikumus un citas *Skola2030* aktualitātes.

Atgādinājumam – šis ir otrais *Skola2030* izdevums par vērtēšanu, par šo tēmu skatiet arī 2018. gada decembra “Domāt.Darīt.Zināt.” Nr.2.

Inese Tamsone,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktore

Izdevumu *Domāt.Darīt.Zināt.* atradīsiet mājaslapā <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums> – varat brīvi izdrukāt, lasīt, dot kolēģiem, apspriest lasīto. Ierosinājumus un pārdomas esat laipni aicināti sūtīt uz e-pastu info@skola2030.lv.

Piesakieties jaunumiem un ziņu izdevuma saņemšanai e-pastā: <http://skola2030.lv/piesakies-jaunumiem>.

Jāierauga bērna stiprās puses

Kā bērnus ietekmē vērtēšana un atzīmes? Kā skolotājiem gudri rīkoties, lai balstītu un sekmētu bērna izaugsmi? Kas bērnus motivē mācīties, kas viņus aizrauj un kas bremzē šo vēlmi? Par šiem jautājumiem, arī par iekšēju un ārēju motivāciju – saruna ar Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesori, psiholoģijas doktoru Sandru Seبری.

LU docētāja ir uzaugusi ASV un darba gaitu sākumā vairākus gadus strādājusi par sākumskolas skolotāju. Pētījusi cilvēka attīstības psiholoģiju un attīstības vecumposmiem raksturīgās iezīmes, vienmēr uzsver, cik nozīmīgi ir tās ievērot un rēķināties ar katra cilvēka individuālajām vajadzībām. Profesores ieteikumi ir bijis vērtīgs pienesums pilnveidotā satura un pieejas izstrādes sākumposmā.

Sagatavoja Inese Tamsone un Alnis Auziņš, *Skola2030*,
foto: Jānis Deinats

Līdz šim mācību iestādē bērni galvenokārt vērtēti ar atzīmi, un daļai vecāku ir priekšstats, ka tieši tā ļoti motivē. Kā izaugsmi var veicināt vēl citādi? Kāpēc lai bērni censtos mācītos?

Vērtēšana ar atzīmi ir pedagoģisks paņēmieni, ko izmanto daudzās valstīs. Tagad Latvijas skolās pirmajā klasē atzīmes neliek, otrajā un trešajā klasē – tikai dažos mācību priekšmetos. Protams, ka aprakstošie vērtējumi prasa daudz vairāk laika skolotājam.

Manuprāt, būtiskākais nav atzīmju esamība vai neesamība, bet tas, kāds uzsvars un nozīmīgums šīm atzīmēm tiek uzlikts. Svarīgi ir arī tas, cik veiksmīgi izglītības sistēmā ierauga un palīdz arī tiem bērniem, kuriem ir vājākas sekmes, justies labi. Tas ir iespējams, pirmkārt, ja sniedz viņiem pēc vajadzības papildu speciālistu palīdzību, un, otrkārt, ja dod šiem bērniem iespējas parādīt savu veiksmi jomās, kurās viņiem ir vieglāk būt veiksmīgiem. Piemēram, kādam bērnam varbūt grūtāk sokas lasīt, bet viņam padodas kāda cita joma. Tajā jādod bērnam iespēja **nodemonstrēt savas spējas klasesbiedriem**, tādā veidā veicinot bērna pašefektivitātes izjūtu. Svarīgi bērnam dot **atgriezenisko saiti par visām viņa veiksmēm** – pat mazām veiksmītēm. Būtiski ir pēc iespējas veicināt mācīšanos **ar mācību materiāliem, ar grāmatām, kuras ir bērnam interesantas**. Skolotājiem jāveido **dzīva saruna ar skolēniem**. Tomēr jāatzīst, ka sākums ir ģimenē. Piemēram, lai bērni lasītu, ir ļoti vēlams, lai vecāki, vecvecāki lasītu priekšā grāmatas, tā rosinot bērna interesi un arī paši rādot paraugu, ka lasa.

Kā bērnu motivēt – tas tiešām ir nozīmīgi. Ir ārējā motivācija un iekšējā. Var un vajag **veicināt iekšējo**

Sandra Sebre

motivāciju, un to var darīt gan vecāki, gan skolotāji. Tas saistīts arī ar to, kā bērnam palīdzēt izprast, kāpēc mācīties ir nozīmīgi, ko tas viņam turpmāk dzīvē dos. Reizēm vecāki, varbūt arī skolotāji pieņem, ka bērns pie šīs atziņas nonāks pats, tomēr vienmēr tas tā nenotiek. Bērnam jāpalīdz saprast.

Ļoti svarīgi ir **rosināt bērna zinātkāri** – ka ir interesanti uzzināt kaut ko vairāk, ka ir patīkami mācīties. To var veicināt gan ar vecāku un skolotāju attieksmi, gan ar pašu mācību saturu, kas ir saistošs. Somijas izglītības sistēmā tam pievērsta liela uzmanība. Piemēram, bērni pirmajās klasēs lasa grāmatas par Kapteini Apakšbiksi. Savukārt ASV viena no sākotnējām grāmatiņām, ko bērni lasa, ir “Smirdīgās zeķes”. Tur ir humors, ko bērni saprot, kas liek pasmieties. Grāmatās var būt stāstīts par kādām interesantām dabas parādībām vai sporta spēlēm u. tml., lai pieradinātu bērnus lasīt, kaut ko jaunu uzzināt. Svarīgi ir bērniem radīt prieku mācīties, parādīt, ka **mācīšanās ir vajadzīga, bet reizē arī saistoša**.

Manuprāt, līdz šim Latvijā pirmsskolas izglītībā iekšējās motivācijas attīstībā ir bijis vairāk veiksmes nekā sākumskolā, bet es ceru, ka tagad ar pilnveidoto mācību saturu tas mainīsies uz labo pusi.

Taču nevar nenovērtēt arī **ārējās motivācijas lomu**. To zina psihologi, to zina pedagogi, un tai obligāti nav jāizpaužas kā atzīmēm. Daudziem nepatīk vārds “uzslava”, varbūt drīzāk varam runāt par atzinības sniegšanu, piemēram, tas var būt kaut kas tik vienkāršs kā vecāka vai skolotāja smaids, uzsitiens uz pleca, īstajā brīdī pateikts vārds “malacis”. Tas viss dod ļoti daudz bērna izaugsmei, un tas jau patīk jebkuram, arī pieaugušajam. Šāda attieksme veicina bērna vēlmi darīt vairāk, labāk.

Ir uzskats, ka prieks ar mācīšanos neiet kopā, ka mācīšanās nozīmē “grūti”. Kāpēc priekam un interesei ir tik liels virzītājspēks? Mēdz runāt par “laimes hormoniem”, ko smadzenes “ražojot” dažādās dzīves situācijās. Vai interese, patika kādā nodarbībā rada ko līdzīgu?

Man jau šķiet pats par sevi saprotams, ka ieinteresēts bērns labprāt gribēs iesaistīties, iedziļināties. Arī pieaugušais, ja viņam patīk izraudzītā profesija, tas, ko dara, tam velta vairāk enerģijas, viss arī izdodas labāk, cilvēks savā profesionālajā darbībā ir veiksmīgāks un laimīgāks. Par šo jautājumu ir gana daudz pētījumu, tostarp varu pieminēt Viskonsīnas Universitātes (ASV) profesores Juditas Harakīvicas (*Judith Harackiewicz*) pētījumus, kas rāda, ka **bērnu ieinteresētība mācību saturā ir saistīta ar lielāku uzmanības noturību, pastiprinātu iesaisti mācīšanās procesā, labāku informācijas pārstrādi. Interese ir spēcīgs motivators, kas veicina lielāku enerģijas atdevi mācībās**.

Protams, nekad jau viss dzīvē nebūs interesenti. Ir darbi, kas vienkārši jādara. Zobi jātīra, reizrēķins ir jāiemācās. Bērnā, sastopoties ar izaicinājumiem, ir svarīgi saņemt atzinību arī par cenšanos, ne tikai par veiksmi.

To psihologi ļoti uzsver – svarīgi sniegt **atzinību arī par centieniem pārvarēt grūtības**.

Es uzaugu Amerikā. Pirms pievēršanās psihologa profesijai dažus gadus strādāju par sākumskolas skolotāju. Man arī bija 30 bērnu klasē, un es zinu, ko nozīmē sadalīt laiku un kas ir tā trūkums. Tomēr skolotājam pēc iespējas jācenšas domāt par katru bērnu kā par individu, par katra vajadzībām. Bērniem, kuriem vajag papildu palīdzību, pēc iespējas vairāk tā jāsniedz, iesaistot vai nu skolotāja palīgus, vai atbalsta personālu – skolas logopēdu, psihologu vai speciālo pedagogu.

*Arī pieaugušais, ja viņam patīk izraudzītā profesija, tas, ko dara, tam velta vairāk enerģijas, viss arī izdodas labāk, cilvēks savā profesionālajā darbībā ir veiksmīgāks un laimīgāks. Par šo jautājumu ir gana daudz pētījumu, tostarp varu pieminēt Viskonsīnas Universitātes (ASV) profesores Juditas Harakīvicas (*Judith Harackiewicz*) pētījumus, kas rāda, ka bērnu ieinteresētība mācību saturā ir saistīta ar lielāku uzmanības noturību, pastiprinātu iesaisti mācīšanās procesā, labāku informācijas pārstrādi. Interese ir spēcīgs motivators, kas veicina lielāku enerģijas atdevi mācībās.*

Svarīgi ir noskaidrot katra bērna iekšējos resursus – kas ir tas, kas konkrētam bērnam tiešām padodas? Varbūt viņam mazāk sokas saskaitīt un dalīt, toties labi padodas mūzika vai māksla, vai sports. Jāatpazīst bērna stiprās puses, jādod iespēja tām attīstīties, izpausties, arī parasta mācību procesa kontekstā. Piemēram, projektu darbā. Tā skolēnam, kurš ir vājš rēķinātājs, toties māc labi zīmēt, vajag uzticēt vizuālo noformējumu, plakāta izveidi un jāpauž atzinība par paveikto.

Pievēršot uzmanību stiprajām pusēm un sekmējot to attīstību, dodot iespēju bērnam pierādīt savu varēšanu, ieraudzīt savu veiksmi, aug viņa **pašcieņa, pašvērtējums, pašapziņa, attīstās pašefektivitāte** – ticība saviem spēkiem.

Un tādējādi bērns sekmīgāk tiek galā arī ar to, kas tik labi nepadodas?

Jā, jo bērns ir notvēris to, ka viņš kaut ko var. Tas palīdz nonākt līdz atskārsmei, ka arī tur, kur pagaidām nav

veicies, ir iespēja gūt labākas sekmes. Jā, tas būs grūtāk, bet ir iespējams. Bērns saprot: būs vairāk jācenšas, bet es zinu, ka arī to novērtēs. Un tad galu galā man aizvien labāk veiksies arī ar, teiksim, "reizrēķinu". **Varēšanas apjausma, pārliecība par saviem spēkiem ir būtiska. Skolotāja uzdevums ir parādīt iespēju to realizēt.**

Cilvēki jau no mazotnes lielā mērā ir audzināti sacensību, salīdzināšanas garā – ģimenē, pirmsskolā, skolā. Daļa vecāku ļoti pieķeras savu bērnu sekmēm un pat identificējas ar tām. Kam ir sekmīgie bērni, tie jūtas tā, it kā paši atzīmi būtu nopelnījuši, savukārt par katru neieskaitīto pārdzīvo, it kā tā būtu viņu neveiksme; algo mājskolotājus privātsundām, lai gan bērns tikko sācis mācīties pirmajā klasē. Tāpat ir izplatīts uzskats, ka, rūpējoties par bērna nākotni, viņam noteikti jāmacās kādā no prestižajām skolām, jo tad gan viņš vēlāk dzīvē būs veiksmīgs. Ir pārliecība, ka sacensību gars ļoti motivē.

Šis jautājums saistās arī ar skolu reitingiem. Starp citu, Somijas izglītības sistēmā ir ļoti mazs uzsvars uz starpskolu sacensību, reitingiem. Jā, reitingu sistēma ir daudzās valstīs, arī Latvijā, un skolu direktori to ņem vērā. Ja skola ir starp pirmajām, tad savā ziņā ir vēl grūtāk – šī pozīcija jānotur, un spiediens tālāk aiziet uz skolotājiem, skolēniem un vecākiem, un skolu psihologi mēdz saskarties ar smagiem gadījumiem, kad skolēni psiholoģiski cieš no spiediena un stresa, ko izjūt no skolotāju un vecāku attieksmes – "spiest" uz panākumiem. Ir pētījumi par pārmērīga akadēmiskā stresa negatīvo ietekmi, piemēram, Hamburgas Universitātes (Vācija) profesora Larsa Švābes (*Lars Schwabe*) pētījumos norādīts, ka **pārmērīgs akadēmiskais stress var radīt gan kognitīvus atmiņas traucējumus, gan emocionālas problēmas.** Savukārt Latvijā mēs biežāk plašsaziņas līdzekļos un citur dzirdam par pozitīviem gadījumiem, kad prestižo skolu absolventi ir dzīvē veiksmīgi, bet mēs nedzirdam par ne tik veiksmīgiem gadījumiem, īpaši par skolēniem, kas cietuši psiholoģiskā spiediena dēļ. Bet tādi gadījumi ir.

Būtu jāņem vērā, ka bērni ļoti atšķiras tīri ģenētiski – atšķiras savā **jūtīguma pakāpē**, kā norāda Kalifornijas Universitātes (ASV) profesors Džejs Belskis (*Jay Belsky*). Jūtīguma ģenētisko ietekmi pastiprina vai arī samazina **sociālie faktori**. Pastiprināts jūtīgums var izpausties psihosomatikā (galvas sāpēs, vēdera sāpēs u. tml.), reizēm bērns savu pastiprināto jūtīgumu kompensē ar ārēju aizsargreakciju, izpauž kā agresivitāti. Pētījumi rāda,

ka **jūtīgi bērni vairāk ietekmējas** gan no negatīvā, gan no pozitīvā savā apkārtējā vidē. Ja viņus uzteic, viņus tas arī vairāk iedvesmo, bet viņi vairāk uzsūc arī negatīvo – no pieaugušajiem, klasesbiedriem. Jūtīgie bērni var īpaši ciest no vecāku vai skolotāju spiediena un vēlāk var nebūt tik veiksmīgi savā dzīvē. Toties labvēlīgos apstākļos arī jūtīgie bērni skolā var justies labi un būt veiksmīgi turpmāk.

Mēs virzāmies uz skolu katram bērnam – lai tajā visi justos labi. Ierastā domāšana gan tik ātri nemainās – nevienā no iesaistītajām pusēm.

Tas tiešām ir svarīgs princips, lai visa skola mainītos, lai direktors, skolotāji veidotu pozitīvu emocionālo klimatu, lai tas sakņotos **savstarpējā cieņā**, lai būtu domāts par **bērnu psiholoģisko un emocionālo labsajūtu**, bērnu kā individu. Priecājos, ka jaunajos izglītības standartos tas ir iebūvēts. Atslēgas vārdi ir pareizie, un es ceru, ka tas īstenošies, protams, visām iesaistītajām pusēm sadarbojoties.

Jādomā arī par skolotājiem un viņu labsajūtu. Arī viņiem vajag atzinību, cieņu, vadības atbalstu. Visticamāk – **jo lielāka būs skolotāju labsajūta, jo vairāk viņi to veicinās savos skolēnos.** Skolu direktoriem ir liela loma, veidojot skolas kopējo emocionālo gaisotni, emocionālo klimatu. Direktoram jārespektē savi skolotāji, jāatbalsta, jādod iespēja skolotājiem piedalīties un kopīgi lemt. Atbilstoši skolas specifikai ir arī vēlams, ka klases ietvaros skolēniem ir sava teikšana piemērotā kontekstā, piemēram, kur un kā veidot klases vakaru vai kur doties klases ekskursijā. **Kur ir labs mikroklimats, tur ir arī aktīvāka skolēnu iesaiste skolas procesos,** piemēram, skolēnu pašpārvaldē, kur skolēni var izteikt savu viedokli atbilstošā līmenī. **Agrīni uzņemoties atbildību, skolēniem labāk izveidosies izpratne, kā tas ir – uzņemties atbildību vēlāk dzīvē.** Ir svarīgi virzīt mācīšanos uz bērnu aktīvo iesaistīšanos, arī saistībā ar lēmumu pieņemšanu. Tas viss palīdz palielināt bērnu pašefektivitāti. **Q**

Avoti

Belsky, J. & van Ijzendoorn, M. H. (2017). Genetic differential susceptibility to the effects of parenting. *Current Opinion in Psychology*, 15:125–130.

Harackiewicz, J., Smith, J., & Priniski, S. (2016). Interest matters: The importance of promoting interest in education. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 3(2): 220–227.

Vogel, S., & Schwabe, L. (2016). Learning and memory under stress: implications for the classroom. *npj Science of Learning* volume 1, Article number: 16011 (2016)

Pašefektivitāte – pārliecība par savām spējām un tās loma mācībās

Lai cilvēks lietpratīgi darbotos, viņam vajag gan labas prasmes, gan augstu pašefektivitāti jeb pārliecību par savām spējām, lai šīs prasmes varētu lietot efektīvi. Daudzi pētījumi un novērojumi apliecina, ka pastāv pozitīva saistība starp pašefektivitāti un labiem rezultātiem, sasniegumiem dažādās jomās. Cilvēki ar augstu pašefektivitāti jeb pārliecību par savām spējām noteiktā jomā uzrāda augstāku neatlaidības līmeni un spēju pārvarēt grūtības, kas ir svarīgi mācībās un lai gūtu sasniegumus.

Karīna Strobe, Mg. psych., psihoterapeite un supervizore,
kognitīvi biheiviorālās terapijas centrs *Intellego*
foto: Lauma Kalniņa, *Skola2030*

Pašefektivitāte – kas tas ir?

Pašefektivitāte kā jēdziens ir radies sociāli kognitīvās teorijas ietvaros un nosaka, ka personības faktori atrodas plašā, sazarotā psiholoģisko un sociālo ietekmju sistēmā, kurā ticība efektivitātei pilda būtisku regulatīvu funkciju (Bandura, 1997). Šo jēdzienu uzskata par vienu no nozīmīgākajiem konstruktiem psiholoģijas zinātnē.

Definīcija: Pašefektivitāti var definēt kā indivīda pārliecības līmeni par savām spējām realizēt noteiktas darbības vai sasniegt noteiktus rezultātus (Bandura, 1982, kā minēts Bandura, 1997).

Tas nozīmē, ka augsta pašefektivitāte parādās brīdī, kad cilvēks sev saka: es varu izmantot efektīvi savas spējas un gūt atbilstošu rezultātu, ja vien es laikus uzsāksšu darbu, veltīšu uzdevumam pietiekamas pūles un neatkāpšos grūtību priekšā. Man ir nepieciešamie resursi augsta rezultāta gūšanai. Pašefektivitāte nav tas pats,

kas rezultāta prognoze (piemēram, "es dabūšu matemātikā 10").

Pašefektivitāti biežāk saista ar pārliecību par savām spējām veikt konkrētu uzdevumu vai sasniegt labus rezultātus kādā konkrētā jomā. Tas nozīmē, ka vienam cilvēkam var būt augsta pašefektivitāte matemātikā, bet zema, piemēram, literatūrā vai sociālajās prasmēs – komunikācijas veidošanā. Tomēr daži autori runā arī par vispārējās pašefektivitātes jēdzienu – kā pārliecību par savām spējām kopumā tikt galā ar grūtībām un izaicinājumiem (piemēram, Bandura, 1997); *Schwarzer & Jeruzalem*, 1995, kā minēts *Luszczynska, Scholz & Schwarzer*, 2005).

Pašefektivitātes loma un ietekme

Cilvēki bieži vien nerasniedz optimālu rezultātu, pat ja pilnībā zina, kas ir jādara. Tas ir tāpēc, ka domas par sevi (sevis vērtējums) ietekmē saistību starp zināšanām un darbību. Zināšanas un prasmes nav tas pats, kas spēja tās tās efektīvi izmantot, – šeit pastāv liela atšķirība. Šī iemesla dēļ cilvēki ar līdzīgu prasmju līmeni dažādos apstākļos var demonstrēt atšķirīgu rezultātu vai arī viena un tā paša cilvēka demonstrētais sniegums dažādos apstākļos var būt atšķirīgs – vājš, atbilstošs vai izcils (Bandura, 1986).

Klasiskajā pētījumā, kuru savos darbos bieži min arī Alberts Bandura, skolēni tika sadalīti pēc viņu pašefektivitātes matemātikā jeb pārliecības par savām spējām risināt matemātikas uzdevumus (augsta/zema) un pēc viņu matemātikas prasmju/spēju līmeņa, un viņiem risināšanai tika doti dažādas grūtības uzdevumi (Collins, 1982, kā minēts Bandura 1997). Lai gan skolēnu prasmēm/spējām risināt matemātikas uzdevumus bija liela nozīme, tomēr visos prasmju līmeņos bērni ar augstu pašefektivitāti demonstrēja labāku sniegumu, spēja ātrāk atklāt neveiksmīgas stratēģijas, atrisināja vairāk uzdevumu, biežāk izvēlējās labot kļūdas un pārstrādāt darbu, ja bija cietuši neveiksmi, turklāt viņi to darīja arī rūpīgāk. Nepārādījās saistība starp iemesliem, ar ko bērni paši skaidroja savas veiksmes un neveiksmes, un sniegumu matemātikā. Novērots, ka **pārliecība par savu efektivitāti – salīdzinājumā ar reālajām matemātikas prasmēm – skolēnos pārliecinošāk rosināja ieinteresētību, pozitīvu attieksmi pret mācību priekšmetu** (Bandura, 1997).

Neatkarīgi no spēju līmeņa bērni ar augstu pašefektivitāti bija veiksmīgāki konceptuālu problēmu risinātāji nekā bērni ar līdzīgu spēju līmeni, bet zemāku pašefektivitāti. Viņi labāk izmantoja doto laiku, bija uzstājīgāki un neatlaidīgāki, un retāk pirms laika atteicās no iespējamiem risinājumiem (Bandura, 1997; sk. pievienoto attēlu ar grafiku).

Gan šie, gan vēlākie pētījumi parāda, ka pašefektivitāte ir nozīmīgs snieguma faktors, kas darbojas daļēji neatkarīgi no reālajām spējām. (Bandura, 1997, p 391)

Pašefektivitātes saistība ar reālajām spējām

Rodas jautājums, vai tieši reālās spējas un prasmes nav tās, kas lielā mērā arī nosaka pašefektivitāti? Spējas ir ļoti svarīgas un, protams, ir saistītas ar pašefektivitāti, tomēr starp tām nevar likt vienādības zīmi. Ir ļoti iespējams, ka bērns ar labām spējām attīsta zemu pašefektivitāti, piemēram, ja regulāri

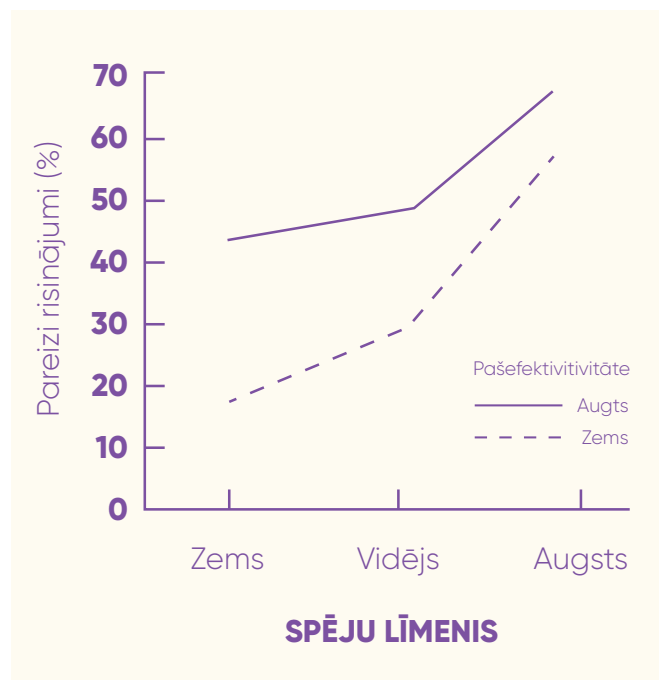
- 1) viņu kritizē;
- 2) viņam nedod adekvātu un pozitīvu atgriezenisko saiti;
- 3) viņš izskaidro savu pozitīvo pieredzi paveikt uzdevumu ar veiksmi;
- 4) viņu salīdzina ar citiem, spējīgākiem;
- 5) viņš atrodas vidē, kur viņam tiek izvērzītas pārmērīgi augstas vai zemas prasības;
- 6) ja pats bērns savas spējas nevērtē augstu, jo piemēram, spējas kādā citā jomā viņa pašvērtējumam ir daudz nozīmīgākas, u.c.

Tad rezultātā bērns ar labām spējām, bet zemu pašefektivitāti, var uzrādīt līdzīgu sniegumu kā bērns ar zemāku spēju/prasmju līmeni, bet augstāku pašefektivitāti, jo otrajā gadījumā pašregulācijas spējas ir labākas.

Pašefektivitātes avoti

Ietekmēt pašefektivitāti neprasa lielas pūles. Iepriekš minētajā pētījumā par matemātikas prasmju demonstrējumu skolēniem tika dots salīdzinājums ar fiktīviem vidējiem rādītājiem, tādējādi ietekmējot (paaugstinot vai pazeminot) viņu pašefektivitāti. Skolēni, kuru efektivitātes izjūta tika paaugstināta, eksperimenta laikā bija centīgāki, izvērzīja augstākus mērķus, elastīgāk lietoja stratēģijas risinājumu meklēšanā, sasniedza labākus rezultātus un bija precīzāki savu rezultātu novērtējumā. Labāku sniegumu veicināja divi faktori – motivācijas un stratēģiskas domāšanas uzlabošanās.

Kādā citā eksperimentā sieviešu grupai pirms matemātikas uzdevumu pildīšanas tika pasniegti "statistikas" dati, ka sievietēm matemātikā veicas sliktāk, kas atstāja ietekmi uz viņu pašefektivitāti. Rezultātā eksperimenta grupas rezultāti bija statistiski nozīmīgi sliktāki nekā kontrolgrupas rezultāti, kur dalībnieces ar statistikas datiem neiepazīstināja. Šie eksperimenti apliecina, ka konkrētās situācijās pašefektivitāti ir pat ļoti iespējams ietekmēt un uzlabot, ja to dara pārdomāti.

Grafiks raksturo matemātikas snieguma līmeni skolēniem, ņemot vērā saistību starp viņu prasmēm /spējām matemātikā un pašefektivitātes izjūtu (Collins, 1982, kā minēts Bandura 1997).

Skolotāju pašefektivitāte skolēnu izaugsmei

Runājot par mācību sasniegumiem, svarīgi piebilst, ka liela nozīme labos rezultātos ir ne tikai skolēnu, bet arī skolotāju pašefektivitātei mācību jomā. Tikpat nozīmīga loma ir kolektīvajai skolas pašefektivitātei. Efektīvās skolās skolu vadītāji ir ne tikai administratīvi darbinieki, bet arī izglītības līderi, kas meklē veidus, kā uzlabot mācību procesu. Efektīvās skolās ir augstas prasības un standarti. Skolotāji raugās uz saviem skolēniem ar pārliecību, ka viņi spēj sasniegt labus rezultātus, izvirza izpildāmus, tomēr izaicinošus mērķus un stimulē uzvedību un rīcību, kas palīdz izaugsmei. Šādās skolās skolotāji arvien pilnveido savu praksi un saista savu rīcību klasē ar skolēnu sniegumu. Vājš sniegums netiek automātiski skaidrots ar sākotnējām spējām vai ģimenes situāciju. Turpretī skolās ar zemākiem skolēnu sasniegumiem skolotāji daudz negaida no saviem skolēniem, pavada mazāk laika, iesaistot visus skolēnus aktīvā mācību procesā, un jau sākotnēji *noraksta* pārāk lielu bērnu un jauniešu daļu kā neapmācāmus. Tas ietekmē gan mācīšanos, gan skolēnu pašefektivitāti – un līdz ar to mācību rezultātus.

Skolotāju mācīšanas pašefektivitāte daļēji ietekmē to, kā viņi strukturē mācīšanās aktivitātes klasēs un veido skolēnu vērtējumu par savām spējām. Pētījums par pašefektivitāti darbā ar “grūtajiem” skolēniem” (Gibson, Dembo, 1984, kā minēts Bandura 1997) uzrādīja, ka skolotāji ar augstu mācīšanas pašefektivitāti

vadījās pēc pieņēmuma, ka “grūti” skolēni ir mācāmi, ja pieliek papildu pūles un izmanto atbilstošus paņēmienus, un ka viņi var kompensēt negatīvas vides ietekmi uz skolēnu, viņu efektīvi mācot. Pretēji uzskatīja skolotāji ar zemu mācīšanas pašefektivitāti. Viņi bija pārliecināti, ka maz ko var iesākt, ja skolēni ir nemotivēti, un ka skolotāja ietekmi nozīmīgi ierobežo negatīvā vide, no kuras skolēns nāk. Pētījumā tika novērots, ka skolotāji ar augstu pašefektivitāti veltīja vairāk laika mācīšanās aktivitātēm, piedāvāja vajadzīgo atbalstu skolēniem ar grūtībām, lai viņiem veiktos labāk, tāpat viņi arī atzinīgi novērtēja akadēmiskos panākumus. Pretēji rīkojās skolotāji ar zemu pašefektivitāti – viņi pavadīja vairāk laika neakadēmiskās aktivitātēs, ātri padevās, ja skolēni nedemonstrēja strauju izaugsmi, un vairāk kritizēja viņus par neveiksmēm. Tādējādi skolotāji, kas ticēja savai mācīšanas kompetencei, bija gatavāki radīt priekšnoteikumus skolēniem tā dēvētās “meistarības pieredzes” iegūšanai jeb veicināja tādas pieredzes iegūšanu, kas radītu pārliecību par savām spējām un prasēm sekmīgi darīt (meistarības pieredze – galvenais pašefektivitātes veicinātājs), kamēr skolotāji ar zemu pašefektivitāti radīja klases vidi, kas drīzāk uzturēja “grūto” skolēnu negatīvos pieņēmumus par savu iespējamo sniegumu un spējām (Bandura, 1997).

Interesanti, ka pašefektivitāte ir cieši saistīta ar izdegšanu, kas mācībās mēdz piemeklēt gan skolēnus, gan skolotājus. Ja runājam par skolotājiem, tad pētījumos precizēta cēloņsakarība starp vāju spēju pārvarēt grūtības un pašefektivitāti un izdegšanas sindromu (Chwalisz, Altmaier and Russell, 1992, kā minēts Bandura, 1997). Saskaroties ar stresu izraisošiem faktoriem mācību procesā, skolotāji ar augstu pašefektivitāti velta savas pūles problēmas atrisināšanai. Skolotāji ar zemu pašefektivitāti cenšas izvairīties no saskaršanās ar problēmām un to risināšanas, drīzāk cenšas veltīt laiku sava emocionālā *distresa* jeb negatīvā stresa mazināšanai. Izvairīšanās rīcības modelis paaugstina emocionālo izsīkumu, depersonalizāciju jeb atsvešināšanos no realitātes izjūtas un ārējiem apstākļiem pārliecībā, ka tie nav ietekmējami, un neefektivitātes izjūtu.

Kas veido pašefektivitāti?

Pašefektivitāti veido: tā dēvētā “meistarības pieredze” jeb personiski piedzīvota spēja demonstrēt sekmīgu sniegumu (“esmu pieredzējis, kā sekmīgi kaut ko paveikt”), citu veiksmīgas pieredzes vērošana – modelēšana; pozitīva atgriezeniskā saite un atbilstošs fizioloģiskais/sensorais stāvoklis, piemēram, fiziska sajūta par gatavību darboties, ieinteresētība un aizrautība.

“Meistarības pieredze” ir būtiskākais elements pašefektivitātes veidošanā. Lūk, četri faktori, kas palīdz pie tās nonākt:

- **iesaistīšanās** (izvairīšanās vietā): jo vairāk iesaistos, jo vairāk man ir iespēju veidot pieredzi;
- **pakāpeniskums**: domājot par tuvākās attīstības zonu, mazākiem soļiem, rodas sasniedzamības izjūta, apziņa par varēšanu;
- **interese par tēmu**: svarīgi ir veicināt interesi, lai būtu vēlētās veidot pieredzi;
- **pieredzes apzināta veidošana**: pieredze ne vienmēr ir tikai pozitīva, taču jebkurā gadījumā svarīga ir refleksija un adekvāts skaidrojums. Piemēram, neveiksmes gadījumā ir svarīgi pārdomāt: kāda bija mana loma, kāda apkārtējās vides ietekme, apstākļu sakritība, vai pietiekami veltīju laiku uzdevumam (nevis jutos, ka “vienkārši esmu mulķis”).

Pozitīvai atgriezeniskajai saitei ir ļoti liela nozīme. Tā gan ceļ pašefektivitāti konkrētā brīdī, gan atstāj ilgtermiņa ietekmi (“ja es sev ticu, es būšu daudz gatavāks atkal iesaistīties aktivitātē nākotnē”), gan dod artavu kopīgam savas meistarības pieredzes redzējumam.

Citu vērošana arī palīdz kā viens no pakāpieniem. Sāku ar to, ka skatos, kā sokas citiem, tas iedrošina iesaistīties; bet iedrošinājumu pēc būtības rada tas, ka cilvēks vērojot mācās. Tāpat palīdz citu – līdzīgo cilvēku – veiksmīga pieredze. Ja kāds, kurš ir gandrīz tāds pats kā es, to varēja, tad es arī varēju. Un vēl es pavēroju, kā tieši viņš to dara.

Pietiekami augstas gaidas (taču ne pārspīlētas!) gan pašam no sevis, gan skolotāju un vecāku gaidas no bērna ir svarīgas, jo uzliek latīņu, uz kuru tiek ties. Taču svarīgi ir līdz ar tām parādīt veidus, kā to sasniegt. Augstāka latīņa nozīmē labāku iekšējo resursu sagrupēšanos. Tas ļauj sasniegt labākus rezultātus, sniedz labāku meistarības pieredzi un līdz ar to – augstāku pašefektivitātes izjūtu, kas savukārt kļūst par pamatu augstākiem sasniegumiem nākotnē. Papildus tam tiek veicināta arī sevis regulācijas pašefektivitāte – apziņa par spēju darboties augstāka izaicinājuma apstākļos, pārvarēt grūtības, šaubas.

Sabiedrības un tehnoloģiju straujo izmaiņu pasaulē, kad cilvēkiem nepārtraukti ir jāmācās jaunas prasmes vai jāpielāgo jau esošās, skolas uzdevums ir iemācīt skolēniem, kā mācīties pašiem visu dzīvi, kļūt par adaptīviem un lietpratīgiem *prasmju un zināšanu apguvējiem*. Citiem vārdiem sakot, skolas uzdevums ir iemācīt mācīties, un to saka arī sociāli kognitīvās un pašefektivitātes teorijas radītājs Alberts Bandura (Bandura, 1997). **Q**

Avoti

Bandura, A. (1997). Self – efficacy, The Exercise of Control. W. H. Freeman and Company, New York

Bandura, A. (1986). Social Foundations of Thought & Action: a Social Cognitive Theory. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

Lusz, A., Scholz, U., & Schwarzer, R. (2005) The general self efficacy scale: multicultural validation studies. The Journal of Psychology.

Raudzīties uz katru kā 10 ballu vērtu

Motivēts bērns un paša skolotāja labizjūta skolas vidē ir viena vienādojuma divas puses. Kā skolas vadībai rūpēties gan par skolēnu, gan skolotāju motivēšanu? Par atgriezeniskās saites kultūru ar motivējošu vidi skolā kā organizācijā stāsta Sandra Lāce, supervizore, kognitīvi biheiviorālās terapijas (KBT) terapeite, kas sešus gadus – līdz pat 2019. gada novembrim – vadījusi “Swedbank” Akadēmiju Baltijā/Latvijā. Sandra Lāce arī līdzdarbojas kustībā “Iespējamā misija” kā vadīšanas prasmju trenere un supervizore.

Sagatavoja Inese Tamsone, Daiga Brakmane, Alnis Auziņš, *Skola2030*,
foto no Sandras Lāces personiskā arhīva

Pamatideja ir vienkārša – pirms sākt kādu motivēt, jāpārtrauc demotivēt.

Nav iespējams labvēlīgi virzīties uz priekšu, ja ar vienu roku pamudina, bet ar otru bremzē. Burkāna un pātagas pieeja vairs nedarbojas.

Ja cilvēks, kas ir vērtētāja lomā, darbiniekam visu laiku norāda uz to, kas nesanāk, uz kļūdām un trūkumiem, nemitīgi kritizē, tas ļoti demotivē. Pavisam slikti, ja tas notiek skolā un (ja runa ir par bērnu) to pastiprina arī atzīme. Bērns kā jebkurš cilvēks zaudē vēlmi darīt, mācīties un censties, piedzīvojot, ka viņa vajadzības nemana un neņem vērā vai arī sadzird un saredz, tomēr atstāj bez ievērības. Cilvēki ir motivēti pat tad, ja saprot – manas vajadzības redz, tikai pašlaik tās nevar īstenot. Un vēl. Nemotivēts cilvēks diezin vai spēs motivēt otru.

Graujoša ir pazemojoša attieksme. Reizēm runājot pat nepamanām, kā ievainojam otru cilvēku. Diemžēl arī bērni bieži vien paliek vieni ar gūto sāpīgumu, apmulsumu bez neviena pieaugušā līdzās, kas par viņiem parūpētos un notikušo izlīdzsvarotu, reizēm arī mājās ne, ja vecākus interesē tikai bērna atzīme.

Neizdošanās, pārmetumi, kas uzkrājas, nokauj vēlmi darīt. Demotivē arī nekonsekvence prasībās, atšķirīgi spēles noteikumi, neskaidrība, kāpēc vienam atļauj to, ko citam ne. Demotivācija sākas, kad skaidri redzams – cits nez kāpēc var strādāt ar kļūdām, bet man jādara viņa neizdarītais darbs. Vai arī – ir kompetences atšķirības, bet tās netiek risinātas.

Vienmēr izaicinājums ir pārmaiņas, arī pieaugušajiem. Lai cilvēks labi strādātu savā profesijā, viņam jābūt tādā kā veselīgā plūsmā, kurā ir gan nākamā līmeņa grūtības, gan tām atbilstošas kompetences. Tad darbinieku uz priekšu virza apziņa, ka viņš spēj tikt galā ar gana sarežģītiem uzdevumiem. Iespējams, ka daļai skolotāju

Sandra Lāce

pašreizējās pārmaiņas šķiet par lielu, ka viņu kompetence neatbilst jaunajiem, lielajiem uzdevumiem, ka viņi to nejaudā. Lai būtu labvēlīgajā plūsmā, ir jābūt līdzsvarotam izaicinājumam un vienlaikus apziņai, ka spēs tikt uz priekšu. Demotivējoši ir abi galējie atzari – gan atrašanās trauksmes zonā un doma, ka jaunie uzdevumi ir par grūtu, gan otrs, proti, ka darbā viss ir pārāk rutīnēti, garlaicīgi, nav saprotams, kāpēc tas vispār jādara.

Neizbēgamās pārmaiņas un dabiskā pārmaiņu likne

Strādājot ar skolu vadības komandām kā supervīzorei, visai bieži sastopos ar gadījumiem, kad skolotājs skaidri pasaka – viņš gribētu tikt saprasts, tikt motivēts, bet, līdzko pats vēršas pie bērna, tā strādā, būdams pieņemumu varā, kā skolēnu vajadzētu mācīt, kā skolēnam vajadzētu mācīties un uzvesties. Esmu daudz domājusi, kādēļ tā ir. Vai nedrošības dēļ? Vai bailu dēļ, ka citādi neprātis? Es ticu, ka lielākā daļa skolotāju redz pievienoto vērtību tam, kas pašlaik izglītībā notiek, bet vienlaikus liek klāt veco mērauklu – atzīme, izņemtā viela, eksāmena rezultāts. Tas notiek nevis tāpēc, ka nav iedoti “jaunie lineāli”, vadlīnijas, bet smadzenes tā darbojas. Esmu pieradis, ka manu, skolotāja, darbu mēra pēc bērnu atzīmēm, un tad vēl klāt nāk laiks, alga... Bailes un apmulsums ir normāla reakcija uz notiekošo, kad jāatvadās no vecajām mērauklām un jāmaina domāšana.

Svarīgi apzināties, ka pārmaiņas dzīvē ir neizbēgamas, ikvienā organizācijā ik pa laikam tās ir nepieciešamas, un, kad tās nāk, tas liek mainīties mums pašiem, rada psiholoģiskas neērtības un nedrošību. Pārmaiņās cilvēks izdzīvo pārmaiņu līkni. Pirmā sajūta – o, jaunais izklausās labi! Tad nāk lejupkritiens – tas ir par lielu, par grūtu, vispār nav iespējams. Izglītības darbiniekus no sirds gribu nomierināt – tā ir pavisam dabiska reakcija. Pastāv uzskats, ka šādos brīžos cilvēki emocionāli aiziet no organizācijas. Fiziski paliek, bet emocionāli izslēdzas. Nevaru, nepatīk, negribu. Alga par mazu, mani nemotivē. Kāds arī patiešām aiziet (kas nav ne labi, ne slikti). Iespējams, ka pēc tam nāk vēl dziļāks kritiens, šķiet, ka tas ir pāri spēkiem – tik daudz ko mainīt. Cilvēku pārņem iekšējas skumjas, un te svarīgi ir saprast – ir dabiski visu, kas saistās ar pārmaiņām organizācijā, ar veco ieradumu zaudēšanu, izsērot jeb izdzīvot zaudējumu līkni. Noliegumu nomaina agresija, dusmas. Savā ziņā ir ērti vainot visu pasauli, un šādā pozīcijā var arī iekapsulēties. Lai tiktu šim posmam pāri, ir jāsaprot – jaunajā versijā sākumā būšu mazāk lietpratīgs, bet es drīkstu kļūdīties un ar laiku atkal kļūšu zinošs un varošs. Kad izdodas pieņemt to, ka vecais ir palicis pagātnē, tad cilvēks sāk no sērošanas posma iet ārā un doties uz produktīvākām darbībām. Turklāt svarīgi ir apzināties, ka iepriekš iegūtā pieredze un prasmes būs labs pamats jaunajām prasībām.

Motivējoša vide

Lai pārmaiņu līknei veiksmīgāk izietu cauri, būtiski ir pieejamie resursi – **kādi tie ir katram cilvēkam un**

konkrētai organizācijai kopumā. Skolā liela loma ir vadībai, videi, tam, kā mācību iestādē runā par šiem procesiem, un darbabiedriem. Vadītājam jāpasaka apmēram tā: *tu ilgu gadu esi strādājis ļoti labi, bet pasaule mainās, jāmainās visiem, arī tev.* Var palīdzēt gan supervīzori, gan domubiedru grupas, kurās nevis turpina cits citu uzkurināt vēl vairāk, bet akceptē, ka justies tā, kā es patlaban jūtos, ir normāli. Skolotāji var savstarpēji vērot stundas, pēc tam to pārrunāt. Jā, zināmai drosmei jābūt, lai aicinātu kolēģus vērot manu darbu, bet tas ir to vērts, – ir daudz vieglāk pamanīt to, ko jau daru labi un kā ieviešu savā darbā jaunas lietas. Protams, cilvēki ir dažādi, kāds ilgāk pasēdēs savā dusmu pozīcijā, un šeit vadībai jāuzmanās no salīdzināšanas, – re, kā viņš varēja ātri tikt galā, kāpēc tu nevari? Tas atkal demotivē. Dažādi cilvēki pārmaiņām iet cauri dažādā ritmā. Kāds **bedrē vēl tikai iekritīs, bet kāds jau ir ticis no tās ārā! Un tad otrs ierauga – nav tik traki, arī es varu mēģināt.**

Jo vairāk cilvēciskuma konkrētais darba kolektīvs spēj piešķirt pārmaiņu procesam ar tam raksturīgo zaudējumu līknes izdzīvošanu, jo būs labāk. Un tad, kad skolotājs sāk piedzīvot pirmos mazos panākumus un to, kas sanāk, pamana bērni, kolēģi, direktors un arī vecāki, pašapziņa un ticība saviem spēkiem pieaug. Piedzīvot panākumus ir tiešām būtiski. Panākumi vairo panākumus. Tā ir motivējoša vide skolotāju kolektīvā, ja ir kopēja sajūta – mums jau sanāk, jau izdodas. Tāpat tas ir bērniem, kad viņi sasniedz katrs savu mazo latīņu.

Panākumus vajag nosvinēt, teiksim, vismaz reizi mēnesī. Bijām vienojušies oktobrī sakārtot kādu procesu. Esam to izdarījuši, nosvinam! Atzinības sistēma ir svarīga. Šķiet, skolotājiem ļoti pietrūkst atzinības. It kā jau pieaugušam cilvēkam pašam sevi jānovērtē, bet mans novērojums ir, ka skolotāji ir aroda grupa, kas tiešām alkst atzinības. Kā pateikt “paldies” – vienas receptes nav, te ir vieta radošumam. Motivējošu vidi raksturo tas, ka visi strādā pēc labākās sirdsapziņas un visi ir kompetenti.

Motivācija veidojas gan no taustāmām lietām, gan no ļoti netveramām. No vides, no gaisotnes. Ja cilvēks jūtas pieņemts, gaidīts, ja ir vieta, kur izpausties, ja nav bailu kļūdīties, tas iedvesmo. Biznesa vidē mēdz runāt par motivējošu līderību. Vadītājam vajadzētu sev vaicāt: vai es esmu tāds, kura klātbūtnē vien darbinieki jau jūtas motivēti? Skola ir tāda pati organizācija kā jebkura cita, un pieaugušo motivējošiem faktoriem jābūt tiem pašiem. Kādas ir manas kā skolas direktora darbības, kas veido motivējošu vidi? Pieaugušais izprot, kā viņš

pats piedzīvo labu motivējošu vidi, un tad viņš to var pārnest arī uz bērnu.

Skolā direktors ir galvenais atbildīgais par visu skolā notiekošo. Lai saprastu, vai es, direktors, daru tā, kā cilvēki sagaida, man ar viņiem jārunā. Vismaz reiz gadā jāsatiekas sarunā un jāpārrunā būtiskie jautājumi, arī tas, kā skolotājs izjūt skolas vidi, pārmaiņas tajā. Ir organizācijas, kas ar to sāk, – lai gribētu ko citādi, vispirms mēģinām saprast, kas nav tik labi. Jautājumi ir par savstarpējo komunikāciju, informētību, savstarpējo mijiedarbību, arī par materiālo novērtējumu. Tas dod signālus, kuros virzienos vispār domāt par veselīgas darba vides veidošanu. Ir jājautā darbiniekam arī – vai tu saņem AS par savu darbu? Skatoties no pasaules organizāciju pētījumiem, šis ir viens no galvenajiem kritērijiem, proti, darbinieks vēlas zināt, kā viņš strādā. Ja šo sarunu rezultātā ir iegūta lielā bilde, tad var likt klāt darbības, stratēģiskās vai taktiskās, kaut vai ieviest reizi gadā darba snieguma sarunas. Piemēram, skolas vadība ar metodisko grupu vadītājiem vienojas, ko darīsim un kā to realizēsim. Ja trūkst prasmes runāt, tās ir mācāmas lietas. Viena no biežākajām tēmām, ko es mācu, ir darba snieguma sarunu vadīšana.

Lieliski, ja skolas direktors spēj lepoties ar savu darbinieku sasniegumiem: ar bērnu atzīmēm (tās nevajag pavisam izslēgt), ar to, kādos projektos skolotājs ir piedalījies, kolēģiem palīdzējis kā mentors, brīnišķīgi ir sadarbojies ar kāda bērna ģimeni, atrisinājis kādas mācīšanās grūtības utt. Svarīgi, lai, sākot ar direktoru, šī atzinības hierarhija ietu uz leju, lai ikviens spētu ieraudzīt, ko vēl veiksmīgu kolēģi dara līdztekus pamatpienākumiem, un tad atklājas, ka ir tik daudz mazu un lielu panākumu. Tā veidojas izjūta par jēgpilnu darbu, ka skolotāja nozīmīgumu veido ne tikai bērnu atzīmes, bet arī tas, ka es kā cilvēks piedalos Latvijas nākotnes veidošanā. Turpinot šo hierarhiju, skolotājam uz katru bērnu vajadzētu raudzīties kā desmit ballu vērtu un tā arī izturēties. Dot bērnam mācīšanās, atgriezeniskās saites un attieksmes vidi, ticot, ka viņš var sasniegt vislabāko. Iespējams, ka mums jau ir pietiekami daudz skolu un skolotāju, kur tāda attieksme valda.

Rūpes par atgriezeniskās saites (AS) kultūru

Strādādama ar organizāciju vadītājiem, esmu pārliecinājusies, ka daudzas no tām rūpējas par atgriezeniskās saites (AS) kultūru. Galvenā ziņa skolu direktoriem – no skolas augstākās vadības rīcības lielā mērā ir atkarīgs tas, kā veidosies AS kultūra. Vērtējums ir kaut kas tāds, kas ir procesa galā, tās ir sekas, bet svarīga ir spēja ieskatīties spoguļī un iedot sev godīgu un atvērtu AS

par rīcības ierosinātājiem – kas ierosina labās un produktīvās darbības, kas ierosina to, kā skolā dzīvojam, kā strādājam, kā runājam par to, kas izdodas, kas ne. Lai šādā spoguļī skatītos, vajag labu atskaides sistēmu, īstos kritērijus. Skolā tie ir mērķi, vērtības, tas, kā mēs uz sevi raugāties kā uz organizāciju, kāds ir nākotnes redzējums, tas, kurp skola grib doties, ko tā grib sasniegt bērnu prasmēs, zināšanās, attieksmē, kādu vēlas sadarbību ar vecākiem, kādu kultūrvidi izveidot, par ko skola grib lepoties?

No lielā redzējuma veidojas konsekventa sistēma, pa kādu ceļu iet, lai to sasniegtu, kā tam izsekot līdzī, lai saprastu, vai izvirzītos mērķus skolā sasniedz vai ne.

Lieliski, ja skolas direktors spēj lepoties ar savu darbinieku sasniegumiem: ar bērnu atzīmēm (tās nevajag pavisam izslēgt), ar to, kādos projektos skolotājs ir piedalījies, kolēģiem palīdzējis kā mentors, brīnišķīgi ir sadarbojies ar kāda bērna ģimeni, atrisinājis kādas mācīšanās grūtības utt. Svarīgi, lai, sākot ar direktoru, šī atzinības hierarhija ietu uz leju, lai ikviens spētu ieraudzīt, ko vēl veiksmīgu kolēģi dara līdztekus pamatpienākumiem, un tad atklājas, ka ir tik daudz mazu un lielu panākumu.

Kā skolas direktors sadarbojas ar saviem vietniekiem? Kā vietnieki katrs savā atbildības jomā mijiedarbojas ar skolotājiem dažādās mācību jomās? Kā – un tas ir vēl sarežģītāk! – noris sadarbība starp jomām? Kādā veidā par to visu runāt? Cik bieži? Tikai motivēts skolotājs spēs īstenot skolas vīziju.

Tā notiek biznesa organizācijās, tā notiek valsts sektorā, un ir arī skolas, kur šādas AS sarunas ar darbiniekiem jau notiek.

Raugoties no skolas vadības līmeņa, ļoti vēlams ir jau ikdienas valodā iebūvēt noteiktus vārdus, piemēram, snieguma attīstības saruna (nevis novērtēšanas saruna), un tad gan nosaukums, gan arī pats saturs ir ar labu ievirzi, proti, darbinieku sniegumu vērtē caur attīstības prizmu, **uzsverot nevis pagātni un tajā neizdarīto, bet dodot nākotnes redzējumam noderīgu informāciju.**

Īsta motivācija veidojas tad, ja kombinējas iekšējā motivācija ar ārējo. Ja nav pašmotivācijas, kas ir viena no emocionālās inteligences sastāvdaļām, tad ārējā

motivācija vien neiedarbosies. Tieši skolā bērnam jāsāk veidot izpratni par pašmotivāciju, ka tas, ko dari, ir arī interesanti, ka mācīties var tā, kā pašam ērtāk. Skola ir vieta, kur, sastopoties ar grūtībām vai neveiksmēm, var mācīties atgūt pašmotivāciju. Lai tas sekmīgi notiktu, blakus vajag pieaugušo – prasmīgu skolotāju.

Četri bērna pašapziņu un motivāciju veidojoši attieksmes principi

Svarīgi, lai bērns augdams piedzīvo četru fundamentālu vajadzību apmierināšanu (un te atkal ir svarīgi pieaugušie līdzās – skolā un mājās), kuras minēšu, nerindoju pēc nozīmības. Tā ir **pieaugušo spēja pieņemt bērnu ar viņa mācīšanās veidu, uztveres veidu**; protams, ja klasē ir 30 bērnu, tas nav viegli, bet katrs cilvēks, arī pats skolotājs, vēlas būt akceptēts jeb pieņemts tāds, kāds viņš ir. Otrā ir **kompetences vajadzība**. Bērnu veiksmīgas augšanas, mācīšanās pieredzē svarīga ir apziņa, ka esmu lietpratīgs tajā vecumposma līmenī, kurā esmu, ka tieku galā ar uzdevumiem, pienākumiem. No manis negaida ne pārāk maz, ne pārāk daudz – to, ko pašlaik vēl nespēju. Treškārt, **patstāvība** – manas tiesības, brīvība izvēlēties darīt tā, kā man ir ērti, vienlaikus ievērojot arī apkārt esošo cilvēku tādas pašas tiesības. Es ar savām lemtānām tiesībām iekļaujos pārējo cilvēku grupā. Visbeidzot, kas varbūt ir pats svarīgākais, – **beznosacījuma mīlestība**. Skolas kontekstā uz to varētu raudzīties tā – bērns jūtas novērtēts, cienīts, mīlēts, gaidīts. Mīlestība nav jānopelna.

Protams, pateikt iepriekš minēto ir viegli. Klasē ir dažādi bērni, ir atvērtāki un noslēgtāki, ir arī sociālās saskarsmes ziņā grūtāki, ir vieglāki. Tieši tādēļ skolotājs ir prasmīgs pieaugušais, kas prot līdzsvarot gan savas izjūtas un pārdzīvojumus, gan dot bērnam tādu vidi, kurā viņš apgūst ne tikai zināšanas, bet arī dzīves prasmes, sociālo mijiedarbību, patstāvību, sadarbību un tamlīdzīgi. Biznesa vidē vadītājus trenē novērot, bet nevērtēt! Tas pats būtu jāmacās skolotājam – prast novērot bērna uzvedību un to ievirzīt atbilstoši sagaidāmajam, nevis “uzlikt zīmogu” jeb “novērtēt”. Bērna uzvedība, ārējās sevis izpausmes, labklājības līmenis atspoguļo to vidi, no kuras viņš nāk. Man kā skolotājam var nepatikt tas, ko redzu, man paša dzīvē kaut kas var nebūt pieņemami, tomēr es varu censties saprast bērna situāciju, un skolas dzīve mums kopā jādzīvo. Skolēns ļoti jūt, vai skolotājs ir prasmīgs rīkoties ar šīm četrām nosauktajām pamata vajadzībām. Ja ir, tad motivācija mācīties ir ievērojami augstāka.

Tāpat jāuzmanās, lai zemāka atzīme bērnu netraucētu un neradītu pārliecību, ka tā ir vienlīdzības zīme

atzinumam – tu esi slikts, nevērtīgs cilvēks. Vai arī augsta atzīme ir vienādības zīme “tu esi labs cilvēks”. Tāpēc ar skolēnu jārunā, jāizskaidro atzīme, runājot darbības vārdos, kas raksturo sagaidāmo kompetences pielietošanu: *Šis uzdevums bija jāpilda tā, tu dariji tā*. Bērnam gribas pielīdzināties, kaut kam piederēt, un es pat nevaru iztēloties, kā pilnībā izslēgt salīdzināšanos. Iespējams, tas pats ir arī skolotājam, – ja maniem skolēniem ir augstākas atzīmes, tad es esmu labs un vērtīgs. Ja skolotājam sava motivējošā vērtību skala ir atzīmes, tad viņš arī uz tām fokusēsies un būs grūtāk pieņemt pašreiz notiekošās pārmaiņas, kuras prasa pamanīt un runāt par bērna dažādām kompetencēm.

Skolotāja loma ir veidot mācīšanās vidi, novērot un vērtēt, un, jo viņš labāk sapratis pats sevi, jo viņam darbā būs vieglāk pielāgoties pašreizējām pārmaiņām un darīt savu darbu.

Novērojumu izteikšana darbības vārdos

Kompetenču pieejā izglītībā un AS motivējošā sarunā būtiska prasme ir savus novērojumus ietērt darbības vārdos. Ikdienā mēs mēdzam, daudz nedomājot, salikt cilvēkiem *birkas*. Piemēram, *viņš ir tāds paslinks, viņam trūkst intereses, viņš ir palaidnis, bezatbildīgs*. Bet kā tas izpaužas darbībā? **Spēt raksturot cilvēka darbības** ir viens no grūtākajiem vingrinājumiem, ko organizāciju vadītāji cenšas darīt. Apgūt prasmī aprakstīt otra rīcību ir ļoti būtiski organizācijās snieguma vadīšanā. Tikai tā vadītājs ieraudzīs, kas darbiniekam izdodas, kas ne, un kāpēc. Līdzīga pieeja jālieto arī skolā. Svarīgi ir aprakstīt bērnam (tāpat pieaugušajam, skolotājam) piedēvētās “īpašības” darbības vārdos. Un tad izrādās, ka aina ir pavisam cita nekā sākumā šķitis.

Tā, piemēram, bērns pazaudē domas pavedienu lasot. Skolotājs saka: “Slinks izlasīt!” Nedaudz iedziļinoties, atklājas, ka tā notiek tad, ja uzdevumu garums pārsniedz trešdaļu lapas. Tad jau kļūst skaidrs, ka runa nav par slinkumu vai par motivācijas trūkumu, bet jādodomā, kā padarīt informāciju bērnam uztveramu. Vēl cits gadījums no dzīves. Jaunāko klašu bērns nav nodevis laikā darbu, par to saņemot: “Tu esi aizmāršīgs!” Skolotājs ir uzrakstījis, ka uzdevumu var nodot no piektā septembra līdz vienpadsmitajam, bet saīsināti, 5.–11., un bērns ir sapratis, ka nodot drīkst tikai piektajā un vienpadsmitajā datumā. Tieši tajos viņš skolotāju nav saticis... Tā gadās, ja mēs, pieaugušie, ātri uzstādām notiekošā diagnozi un nepasekojam līdzī bērnam domu gājienam. Kompetenču pieeja patiešām prasa skolotāja prasmes novērot, analizēt un aprakstīt bērna rīcību un sasniegumus darbības vārdos.

Arī skolas vadībai ar skolotājiem jārunā darbības vārdos, novērojumu valodā. *Es pamanīju, ka tad, kad tu dari, notiek tas un tas. Vēroju, kā tu sapulcē atbildēji kolēģim. Es sadzirdēju, ka tu teici tā. Ja tu saki tā, kā tas varētu ietekmēt norises? Ka tu pats to vērtē? Ko varbūt var darīt citādi? Ja skolotājs šādu pieeju saņem par savu ikdienas darbību, tad arī viņš labi spēs to vēlāk pārnest uz mācīšanās vidi bērniem.* Citas metodes nav izdomātas.

Vide, kurā runā par veiksmīgajām un mazāk veiksmīgajām pieredzēm un rīcību, meklē uzlabojumus, stiprinot ikviena cilvēka vērtības izjūtu, ir patiešām motivējoša.

Kas ietekmē cilvēka attīstību?

Pārmaiņas izglītībā prasa atkal no ikviena iesaistītā jaunu pakāpienu sevis attīstībā. Ne visiem tas var šķist motivējoši. Var jautāt: atkal? Pa kuru laiku lai mācos? Ko vēl lai mācos? Tāpēc ir vērts pievērst uzmanību pasaulē vienai no visvairāk atzītajām pieejām, ka cilvēka attīstību veido 10–20–70 modelis. Pagājušā gadsimta 90. gadu beigās tika pētīts, kā cilvēki paši raksturo ietekmi uz savu attīstību. Izrādās, ka 10 % ietekmē klasiska mācīšanās (bet šai desmitdaļai jābūt tik kvalitatīvai, ka tā veido vēlmi ar iemācīto vēstījumu kaut ko darīt tālāk; ja seminārā vai kursos par zināmu stundu skaitu iegūst sertifikātu, bet cilvēks nesaprot, kā tas turpmāk noderēs, tad mācīšanās nav notikusi); 20 % attīstībā dod mijiedarbība ar citiem – supervīzijas, sarunu grupas, treniņi, mentorings (jaunajiem kolēģiem, kas ienāk kolektīvā), arī pilnīgi neformāla pieredzes apmaiņa – mācīšanās citam no cita, ēnošana; savukārt 70 % attīstību ietekmē tas, ko es ikdienā daru jeb mācīšanās darot. Piemēram, mūsdienu aktualitāte – skolotāji mācās seminārā, kā mācīt e-vidē. Ir bijušas formālās mācības (10 %), pats mēģina darīt (70 %) un vēl piezvana kolēģiem, lai pārrunātu (20 %), t. i., kombinē visus trīs veidus. Ar šo es vēlos teikt, ka tieši uzdrīkstēšanās mēģināt darīt ikdienā ir vislabākais mācīšanās veids. Piedevām tas palīdz piedzīvot panākumus: man izdodas! Un tas savukārt veido motivāciju darīt atkal un mēģināt nākamo soli.

Darba snieguma sarunās reizi gadā vai pusgadā vadītājs ar darbinieku pārrunā nevis to, cik daudz semināru cilvēks ir apmeklējis, bet gan to, kā kopumā ir izdevies attīstīties. Skolā skolotājs varētu spriest apmēram tā. Aizvadītajā mācību gadā man bija šādi izaicinājumi. Tajā klasē man bija jāsāk darīt tas un tas, un es varu aprakstīt darbības, kā mēģināju nokļūt līdz tam, ka man sanāk. Re, kā mana klase ir veiksmīga tajā un tajā izpausmē. Manuprāt, arī kompetenču pieejā viena no veiksmes

atslēgām ir – ja skolas vadība, kas atbild arī par to, kā skolotāji strādā, spēj runāt par pedagoga kompetencēm, pilnveidi, aprakstīt, kā mācību priekšmeta skolotājs dara to un to, un arī pats skolotājs spēj aprakstīt, kā māca bērnus un bērnu pieredzi, kā viņi mācās.

Jēgpilns darbs – jēgpilna dzīve

Jēgpilns darbs motivē. Cilvēkam dzīvē vispār un arī skolotājam ikdienā ir svarīgi saskatīt jēgu savam darbam. Vēlos uzsvērt, ka arī pats cilvēks ir atbildīgs par to, lai darītu savu darbu jēgpilni, meklētu iespējas saskatīt lietu būtību arī tad, kad kādā pārmaiņu situācijā tā šķiet pazudusi. Šis vārds “jēgpilns” tiešām ir ietilpīgs, un par to ir vērts diskutēt skolotāju vidē. Kas ir jēgpilna mācīšanās vide? Mums kā pieaugušajiem ir jāpalīdz bērnam gan zināt to, ko viņam vajag zināt un izprast, gan to, ko viņam pašam gribas zināt. Ja šo veiksmīgi kombinējam – ikvienā mācību priekšmetā –, tad rodas izjūta par jēgpilnām mācībām.

Kas organizācijā rada virsvērtības sajūtu? Vēlme darīt kaut ko vairāk nekā tikai tieši darbam vajadzīgo. Piemēram, kāpēc “Swedbank” un citu uzņēmumu darbinieki iesaistās izglītībā, tik daudz darbinieku iet uz skolām vadīt mācību nodarbības? Viņi vēlas kaut ko vairāk, grib dzīvot jēgpilnāk.

Pētījumi rāda, ka tieši jauni cilvēki darba vidē ienāk ar lielu vēlmi darīt jēgpilnas lietas. Tas mani vedina domāt, ka viņi to gribējuši jau skolas solā, un šādus cilvēkus arī darbā nemotīvēs rutīnas darbs, kam neredz lielu jēgu.

Skolotāji, kas strādā sadarbības projektos, dara ļoti daudz papildus savam ikdienas darbam. Kur var slēpties problēma? Liela daļa cilvēku saka – kārtīgi maksājiet! Kāpēc man darīt vairāk, jēgpilnāk? Neapšaubāmi, ir zināms nepieciešamais finanšu līmenis, lai cilvēks nodrošinātu savu eksistenci, tomēr darbinieku aptaujas un pētījumi rāda, ka atalgojums ir tikai kāds trešais motivējošais faktors. Kā pirmo min vadītāju kā cilvēku. Skolā tas būtu motivējošs direktors skolotājiem un skolotājs – bērniem. Otrais faktors – iespēja dzīvot jēgpilnu darba dzīvi, atvērta organizācijas kultūrvide, kas atbilst darbinieka vērtībām. Biznesa organizācijās cilvēki bieži vien saka – tas nekas, ka man te maksā mazāk, bet es te palieku, jo apkārt ir man patīkami kolēģi un vide, es daru to, kas mani attīsta. Ar jēgpilnumu bieži vien saprot sevis attīstīšanu. **Cilvēkam ļoti vajag sajūtu – es augu un attīstos, darba procesā par kaut ko kļūstu. Tas pats attiecas uz skolotāju, uz bērnu.** Lai skolotājs dzīvotu cauri šīm pārmaiņām, viņam ir jāattīstās, viņš nevar palikt uz vietas. ☺

Diagnosticējošie darbi: vērtēt, lai plānotu nepieciešamo atbalstu

Par *Skola2030* veidotajiem diagnosticējošajiem darbiem stāsta Pāvels Pestovs, *Skola2030* vecākais eksperts, kurš vada vērtēšanas satura izstrādi.

Sagatavoja Inese Tamsone, *Skola2030*,
foto: Evija Trifanova/LETA, *Skola2030*

Kādus diagnosticējošos darbus izstrādā *Skola2030*?

Skola2030 ietvaros tiek izstrādāti 20 diagnosticējošie darbi, lai atbalstītu skolotājus pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanā. Atšķirībā no Valsts izglītības satura centra (VISC) līdz šim veidotajiem un īstenotajiem valsts pārbaudes darbiem šos projektā veidotos un aprobētos diagnosticējošos darbus skolotājs varēs izmantot klasē ar saviem skolēniem tajā brīdī, kad tas viņam visvairāk nepieciešams, lai izvērtētu jaunajos izglītības standartos nozīmīgu prasmju, tostarp caurviju prasmju apguvi.

Šie darbi neaptver visu mācību saturu un visus mācību priekšmetus, taču to mērķis ir nodrošināt informāciju par būtisku, līdz šim mazāk ierastu mācību satura daļu, lai palīdzētu skolotājiem mērķtiecīgāk plānot mācību procesu konkrētajiem skolēniem. Divpadsmit no 20 plānotajiem darbiem saskaņā ar *Skola2030* uzticētajiem uzdevumiem veltīti prasmju diagnostikai dabaszinātnē, matemātikas un tehnoloģiju mācību jomās, lai dotu iespēju skolotājiem labāk izprast šo mācību jomu apgaves gaitu un tādēļ labāk atbalstītu skolēnu mācīšanos. Konkrēta satura izvēle, izstrādājot *Skola2030* diagnosticējošos darbus, ir saistīta gan ar nozīmīgo prasmju mācīšanu, kuru attīstībai ir svarīgi sekot līdzi, gan ar tādu saturu, kurš tipiski ir bijis izaicinošs skolēniem. Mācību satura izvēli ietekmēja arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*angl. Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*) starptautisko pētījumu rezultāti. Šajā pētījumā ik pēc trim gadiem mēra 15 gadus vecu skolēnu pamatkompetences lasītprasmē, matemātikā un dabaszinātnēs, un vērtēšanas darbi ir veidoti tā, lai tie būtu maksimāli piemēroti dažādām valstīm un lai tie atspoguļotu skolēnu spēju rīkoties nepazīstamā situācijā. Šie rezultāti liecina, ka Latvijā ir daudz

Pāvels Pestovs

skolēnu ar vidējiem sasniegumiem, bet maz ar augstākiem sasniegumiem, taču tieši skolēni, kuri demonstrē augstāka līmeņa domāšanas prasmes un rīcību jaunajā situācijā, būs nozīmīgs dzinējs nākotnes inovācijām, arī ekonomikā.

Tabulā tālāk uzskaitīti visi plānotie darbi. Pirmie seši *Skola2030* veidotie diagnosticējošie darbi skolotājiem

jau pieejami mācību resursu krātuvē mape.skola2030.lv kopā ar vebināriem, kas detalizētāk skaidro katra saturu un izmantošanu (sk. šeit: <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/diagnosticijosie-darbi>). Pārējie būs pieejami pakāpeniski 2021. gada pavasarī. Tāpat kā līdz šim, arī turpmāk skolotāji turpinās izmantot diagnosticējošo vērtēšanu savā darbā visos mācību priekšmetos, par citiem tematiem un prasmju grupām veidojot saviem skolēniem un kontekstam atbilstošus diagnosticējošos darbus.

Kā izmantot diagnosticējošajos darbos iegūtos datus?

Skola2030 veidotie diagnosticējošie darbi ir paredzēti, lai pēc to rezultātiem noskaidrotu un iepļānotu vajadzīgo atbalstu skolēniem. Katram uzdevumam klāt ir definēts, ko ar šo uzdevumu mēra. Aiz katra uzdevuma ir konkrēta prasme, ko bērns demonstrē. Nozīmīgi analizēt rezultātus no vairākiem skatpunktiem: gan no prasmju grupām atbilstoši mācību saturam (piemēram, izpratne par dabu, pētniecības prasmes, modelēšanas prasmes), gan no domāšanas jeb izziņas dziļuma. Pēc šiem rezultātiem var ieraudzīt, cik liela klases daļa ir apguvusi attiecīgās zināšanas un prasmes, ko apliecina skolēnu atrisinātie uzdevumi, un cik liela daļa vēl nav tos apguvusi pienācīgi, kā arī izvērtēt demonstrēto domāšanas dziļumu. Tad skolotājs plāno nākamās soļus mācību procesā. Trešais līmenis, kā analizēt rezultātus, ir individuāla skolēna snieguma izvērtēšana: kādas zināšanas, prasmes, izpratni viņš demonstrē, izpildot uzdevumu? Šajā gadījumā ir svarīgi analizēt ne tikai rezultātu konkrētajā uzdevumā, bet arī skolēna atbildes, risinājuma gaitu. Tas ļauj saprast, kur tieši viņam nepieciešams papildu atbalsts.

Būtiski, ka diagnosticējošajā vērtēšanā iekļautiem uzdevumiem jāsniedz skolotājam informācija gan par to, kādas skolēniem ir zināšanas un izpratne, ko skolēni prot izdarīt, gan arī jāpalīdz ieraudzīt, kā skolēni domā, padarīt skolēnu domāšanu *redzamu*, lai sniegtu atgriezenisko saiti, lai mērķtiecīgāk plānotu atbilstošas skolēnu mācību aktivitātes, kas ne tikai palīdz skolēnam tikt līdz pareizai atbildei konkrētajā piemērā, bet arī iemācīties izpratni un prasmes demonstrēt dažādos kontekstos. Pārlicināties gan par pašreizējo sniegumu, gan arī atgriezties pēc nedēļas vai dažām, lai gūtu pārlicību, ka šis sasniegtais rezultāts ir tiešām apgūts. Nākotnē plānojot šo sasniegamo rezultātu apguvi, svarīgi atvēlēt laiku šī sasniegumā rezultāta apguvei detalizētāk vai arī iepļānot lielāku aktivitāšu skaitu, treniņu dažādos kontekstos. Šādi var rīkoties, arī plānojot

diferencēto pieeju un papildus sniedzot atgriezenisko saiti tikai konkrētai skolēnu grupai, nevis visai klasei.

Kas mainās diagnosticējošos darbos līdz ar pārmaiņām mācību pieejā un saturā? Kāda ir būtiskākā atšķirība no iepriekš VISC piedāvātajiem diagnostikas darbiem salīdzinājumā ar tiem, kas būs turpmāk?

Lai raksturotu atšķirības no līdzšinējās pieredzes, tās varētu sadalīt divās daļās. Viens ir formālais līmenis. Pirmkārt, diagnosticējošie darbi nav valsts pārbaudījumi, un tas nozīmē, ka tiem nav noteikts konkrēts datums, laiks un organizēšanas veids. Tas nozīmē, ka skolotājs pats

Izglītībā viens no svarīgākajiem rezultātiem ir noturīga bērna izpratne un prasmes, nevis vienas dienas sniegums. Tikai sasaistot kopā ar iepriekšējām zināšanām, pieredzi un izpratni, ir iespējams uzbūvēt konceptuālo izpratni un nonākt pie dziļākām zināšanām. Līdz ar to mūsu ieteikums ir diagnostiku izmantot pirms jaunu zināšanu un prasmju apguves plānošanas, ko būvēt uz jau apgūtā satura. Tad diagnostikas darbi kļūst par rīku, ko izmantot, lai pārlicinātos, ka saturs, kas ir vajadzīgs pamatā, patiešām tur ir. Tāpēc ieteicams diagnostiku veikt mācību gada sākumā vai mācību satura temata apguves sākumā – kā kurā klasē.

izvēlēsies datumu, kad viņš šos diagnosticējošos darbus vai diagnosticējošo darbu daļu izmantos, proti, tad, kad viņam tie būs vajadzīgi. Piemēram, ja diagnosticējošais darbs vērtē pētniecības prasmes un es kā skolotājs grasos mācīt skolēniem tieši šīs prasmes, tad es izmantotu šo rīku – diagnosticējošo darbu –, lai saprastu, ka tie sasniegtie rezultāti, kas pašreiz svarīgi, ir apgūti, lai varētu iet tālāk. Līdzīgi kā pašlaik par šiem darbiem mēs noteikti neliekam atzīmes, jo mērķis ir strādāt ar konkrēto prasmju attīstību mācību procesā. Nolūks ir iegūt datus par vajadzīgo atbalstu skolēniem, līdz ar to vienkārši atzīmes ielikšana šim mērķim netuvinās un nemudinās tālāk strādāt ar iegūto informāciju. Pētījumi pierāda arī to, ka, liekot gan atzīmi, gan sniedzot atgriezenisko saiti, skolēni neizmanto atgriezenisko saiti,

viņus interesē tikai atzīme. Ja tā ir laba, tad ir labi, ja slikta – tad ir slikti.

Otrkārt, *Skola2030* izstrādātajos diagnosticējošajos darbos ir iekļauts mācību saturs, kas ir jauns un nozīmīgs pilnveidotajā mācību saturā, piemēram, inženiertehniskā darbība un sadarbības prasmes. Piedāvājam veidu, kā ir iespējams vērtēt sadarbības prasmes, izstrādājot inženiertehnisko risinājumu. Darbos ir iekļauti arī jautājumi, kas ļauj skolēniem reflektēt par risinājumu un iegūto atbildi.

Pilnveidotajā mācību saturā pieaug komplekso sasniegamo rezultātu īpatsvars, šis princips arī atspoguļojas diagnosticējošo darbu uzbūvē.

Skola2030 izstrādātie diagnosticējošie darbi *mape.skola2030.lv* ir pieejami tikai skolotājiem, izmantojot Valsts izglītības informācijas sistēmas, *MyKoob*, E-klases piekļuvi. Pieejas ierobežošana ir saistīta ar diagnosticējošo darbu izmantošanu skolās, lai iegūtie dati būtu ar lielāku ticamību.

Skola2030 izstrādātie diagnosticējošie darbi atkarībā no iekļautiem sasniegamiem rezultātiem ir izstrādāti tā, ka tos ir iespējams īstenot vai nu rakstiski uz papīra, vai nu gan rakstiski uz papīra, gan digitāli. Vairākos diagnosticējošajos darbos bērniem ir nepieciešams demonstrēt sniegumu, piemēram, izstrādājot produktu, veicot eksperimentu vai lauka darbu. Tos darbus, kurus ir iespējams pildīt rakstiski gan uz papīra, gan digitāli, pakāpeniski ievietosim tiešsaistes e-mācību vidē, kuru *Skola2030* pašlaik veido, lai skolotāji atkarībā no tehniskā nodrošinājuma un skolēnu pieredzes varētu izmantot arī digitāli.

Cik apjomīgi ir diagnosticējošie darbi? Ja to izpildei paredzēts vairāk par vienu stundu, vai to var sadalīt pa vairākām dienām?

Apjoma ziņā tie variē no vienas līdz divām mācību stundām. Vairākiem diagnosticējošajiem darbiem ir modulāra uzbūve, piemēram, diagnosticējošais darbs, uzsākot 1. klasi, sastāv no trim moduļiem: tekstpratība, rēķinpratība un pašvadība. Katru moduli ir iespējams izmantot attiecīgi paredzētajā laikā. Ja skolotājs redz, ka bērni zina, prot un var, bet netiek galā tāpēc, ka pietrūkst laika, lai parādītu savas zināšanas un prasmes, tad ir iespējams pagarināt laiku. Citādi iegūtā informācija būs nepareiza, t. i., skolotājs iegūs datus, ka bērni kaut ko neprot, bet viņi gluži vienkārši nav paspējuši. Tās ir divas dažādas lietas. Šis nekādā ziņā nav eksāmens, kuru laiks un procedūra ir noteikti. Tāpēc pie darbiem ir piebilde, ka skolotājs drīkst pagarināt laiku. Īpaši svarīgi to ņemt vērā mazākajās klasēs. Arī aprobācijā iegūtie dati liecina,

ka laiku ietekmē, piemēram, vai diagnosticējošā darba norisi organizēja viens vai divi skolotāji.

Kad diagnostiku vislabāk veikt? Vai ir kādi ieteikumi?

Mūsu ieteikums ir tos īstenot darbā norādītās klases sākumā, uzsākot darbu pie attiecīgo prasmju vai izpratnes veidošanas. Bet, iespējams, skolotājs strādā pēc mazliet citādas programmas un citādos termiņos, tāpēc nav stingri noteikta perioda. Darbi būs pieejami visu laiku. Līdz ar to, ja skolotājs redz, ka šis darbs, piemēram, ir domāts 7. klasei, bet tas der viņa mācāmajai 6. klasei, tad to, protams, var izmantot.

Izglītībā viens no svarīgākajiem rezultātiem ir noturīga bērna izpratne un prasmes, nevis vienas dienas sniegums. Tikai sasaistot kopā ar iepriekšējām zināšanām, pieredzi un izpratni, ir iespējams uzbūvēt konceptuālo izpratni un nonākt pie dziļākām zināšanām. **Līdz ar to mūsu ieteikums ir diagnostiku izmantot pirms jaunu zināšanu un prasmju apguves plānošanas, ko būvēt uz jau apgūtā satura.** Tad diagnostikas darbi kļūst par rīku, ko izmantot, lai pārliecinātos, ka saturs, kas ir vajadzīgs pamatā, patiešām tur ir. Tāpēc ieteicams diagnostiku veikt mācību gada sākumā vai mācību satura temata apguves sākumā – kā kurā klasē.

Tāpat nevajag uztraukt vecākus, iepriekš viņiem rakstot, lai sagatavotu bērnus, vai arī pašiem bērniem kaut kā īpaši liekot gatavoties, jo šie darbi uzrāda bērnu zināšanas un prasmes, kā arī mācīšanās vajadzības – tieši kādu atbalstu viņiem vajag. Mūsu redzējums ir tāds, ka diagnosticējošie darbi ir normāla mācību procesa daļa un īpaši gatavoties tiem nevajag, lai rezultāti patiešām uzrādītu to, ko skolēni ir apguvuši. Turklāt ir labi, ka atklājas vajākās vietas. Ar tām turpmākās nedēļas skolotājs varēs strādāt. Taču ir svarīgi bērniem izstāstīt, kāpēc viņi šo darbu veic, ar kādu mērķi, ko ar to tālāk darīs. Diagnostikas darbi ir pietiekami apjomīgi, un jāierēķina laiks labošanai.

Vai vāji rezultāti varētu būt saistīti ar nepareizi izvēlētu laiku diagnostikas veikšanai?

Tāda situācija drīzāk varētu rasties ar līdzšinējo VISC izstrādātiem diagnosticējošajiem darbiem, kad valstī bija noteikts konkrēts datums un skolēniem šie darbi bija jāpilda, pat ja viņi vēl attiecīgo saturu nebija mācījušies. Bet šajā gadījumā skolotājs pats izvēlas laiku, tāpēc viņš nedos šo darbu, pirms nav mācījis atbilstošo saturu, jo tam nebūs jēgas. Jēga tam ir tad, ja es, skolotājs, sāku jaunu tematu un man vajag noskaidrot, vai skolēni

Diagnosticējošā darba nosaukums	Klase	Forma
Tekstpratība. Rēķinpratība. Pašvadība*	1.	
Matemātika: shematiska zīmējuma veidošana problēmu risināšanā Dabaszinātnes: inženiertehniskā darbība	3.	
Matemātika: problēmrisināšanas elementi	4.	
Matemātika: matemātiskā modelēšana	5.	
Inženierzinības, sadarbības prasmes: dizaina procesa plānošanas, produkta projektēšanas, konstruēšanas un sadarbības prasmes Inženierzinības, sadarbības prasmes: inženierzinātnisko problēmu risināšanas un sadarbības prasmes Matemātika: spriešana saistībā ar atsevišķām pamatprasmēm* Matemātika: shematiska zīmējuma veidošana problēmu risināšanā Matemātika: figūru veidošana, to īpašību raksturošana un lielumu noteikšana Tekstpratība: teksta interpretēšana* Tekstpratība: teksta formas un satura novērtēšana* Dabaszinātnes: pētnieciskā darbība* Dabaszinātnes: pētnieciskais laboratorijas darbs	7.	
Pilsoniskā līdzdalība	8.	
Problēmrisināšana: problēmas definēšana un risinājumu izstrāde. Starpdisciplinārs Problēmrisināšana: risinājuma plānošana, īstenošana un izvērtēšana. Starpdisciplinārs Dabaszinātnes: zinātniskā skaidrošana* Dabaszinātnes: zinātniskā skaidrošana un interpretēšana Dabaszinātnes: modelēšana	10.-12.	

* 2020. gada rudenī pieejamie diagnosticējošo darbu paraugi reģistrētiem skolotājiem mācību resursu krātuvē mape.skola2030.lv. Pārējos plānots krātuvē ievietot nākamajā gadā.

Vairāk informācijas: <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/diagnosticejosie-darbi>.

- raktiski
 snieguma demonstrēšana darbībā
 digitāli

līdzšinējo saturu ir apguvuši, ko viņi no tā atceras un ko ne, vai varu droši virzīties uz priekšu. Ja es dodu diagnostikas darbu gada sākumā, tad noskaidroju, ko bērni pa vasaru ir aizmirsuši, un, kad to noskaidroju, tad varu izmantot šo informāciju, plānojot mācību procesu, veicu nepieciešamas korekcijas, mācību priekšmeta tematiskajā plānā. Citiem vārdiem, no jauna aktualizēju vajadzīgo. Uzdodu šo darbu tad, kad zinu, ar kādu konkrētu saturu strādāšu, teiksim, modelēšanu vai argumentācijas prasēm.

Iedomāsimies praktiski. Piemēram, inženierzinībās skolēni ir mācījušies veidot trīs projektus, bet pavisam šajā mācību priekšmetā to ir seši. Skolotājs iedod diagnosticējošo darbu un ierauga, kur viņa skolēniem ir vislielākā problēma, kā viņiem visvairāk pietrūkst, kur vajag atbalstu. Iespējams, bērniem grūtības sagādā risinājuma dizaina veidošana. Pie šī tad arī īpaši jāpiestrādā, pirms ķerties pie nākamajiem projektiem.

Kā es varu pārliecināties, ka pēc diagnosticējošo darbu analīzes, mācot skolēniem iztrūkstošās prasmes, rīkojos pareizi?

Pēc būtības skolotājam ir jāpārliecinās, ka zināšanas un prasmes – plānotos sasniedzamos rezultātus – skolēni ir apguvuši, lai zinātu, kāda ietekme ir viņa vadītājam mācībām līdz šim. Skolotājs ir plānojis stundas un satura apguvi, un tagad vērtēšanas rīks – diagnostikas darbs – ļauj noskaidrot, vai bērni ir iemācījušies. Pēc tam skolotājs var dot atgriezenisko saiti saviem skolēniem, plānot turpmāko satura apguvi. Būtiski, ka diagnosticējošo darbu rezultāti neietekmē atzīmi mācību gada beigās.

Vai diagnosticējošos darbu var izmantot, piemēram, lai sadalītu skolēnus pēc spējām vai vēl kādiem papildu mērķiem?

Atbilde noteikti ir – nē. Mērķis ir nevis sadalīt skolēnus pēc spējām, bet diferencēt pēc nepieciešama atbalsta konkrētā mācību satura apgūvē. Tātad vieniem varbūt nesanāk kāds matemātikas uzdevums, teiksim, pārveidot rakstīto uzdevumu matemātiskos simbolos, savukārt citiem tieši šī prasme padodas, bet viņi nespēj pēc tam atrisināt vienādojumu. Tās ir divas dažādas problēmas, un katrai no tām vajag atšķirīgu atbalstu.

Noteikti nevajag izmantot šo darbus, lai izdarītu secinājumus par skolas vai skolotāja darba kvalitāti, lai salīdzinātu pēc gadiem savā starpā. Pirmkārt, diagnosticējošie darbi satura ziņā ļoti atšķiras. Piemēram,

viens diagnosticējošais darbs vērtē, kā skolēni saskaita un atņem, bet cits – prasmes ģeometrijā. Tāpēc, ja skolēnu vidējais rezultāts, piemēram, vienu gadu ir 50 % un citu gadu 70 %, tad tos nevar salīdzināt, jo tie ir par atšķirīgu mācību saturu. Diagnosticējošo darbu rezultātus noteikti nevajadzētu saistīt ar skolotāja kvalitāti, – rezultāti ir saistīti ar to, no kuras vietas pedagogs ir sācis mācīt, kādi bērni mācās klasē. Svarīgi ir, kā darbs noris ilglaicīgi, nevis kā viens “kontrolšāviņš” noteiktajam saturam. Otrkārt, ir jāsaprot daudzi un dažādi faktori, kā dēļ diagnosticējošie darbi nav izmantotami, lai vērtētu skolotāja darba kvalitāti. Katras klases konteksts ir atšķirīgs, gan ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, gan ģimenes sociāli ekonomisko stāvokli. Arī sadalīt klases spējīgāko un mazāk spējīgo klasēs nav efektīvi. Ja skola ir sadalījusi bērnus pēc spējām, kad vienā klasē mācās spējīgākie, citā – lēnākie, tad spēcīgākā klase parasti pieprasa arī spēcīgāku skolotāju, un tad segregācija skolas līmenī pastiprinās, veidojas situācija, kurā dažās klasēs vienmēr ir slikti rezultāti, savukārt citās klasēs vienmēr ar labi rezultāti. Pētījumu rezultāti liecina, ka lielāks ieguvums ir jauktas klases ar dažādiem bērniem.

Kā orientēties diagnosticējošajā darbā piedāvātajos snieguma līmeņu aprakstos, ja līdzšinējā praksē nav šādas pieredzes?

Kritēriju veids ir atkarīgs no sasniegtā rezultāta veida. Vienkāršiem sasniegtajiem rezultātiem ir vērtēšanas shēma ar vienu vai vairākiem kritērijiem, kompleksiem sasniegtajiem rezultātiem atbilstoši kritērijiem tiek veidoti snieguma apraksti dažādos kvalitātes līmeņos. Katrā ir jau izstrādāti kritēriji. Pie katra uzdevuma ir arī piemērs, kā izskatās tipiskas skolēna atbildes no aprobācijas. Teiksim, lai izvērtētu argumentācijas prasmes, modelēšanas prasmes, būs nepieciešami snieguma līmeņa apraksti (SLA). Tos var izmantot ne tikai diagnosticējošajiem darbiem, bet arī mācību procesā.

Visiem *Skola2030* veidotajiem diagnosticējošo darbu aprakstiem ir līdzīga struktūra, un tie ir veidoti pēc līdzīga principa: plānotais izmantošanas veids un mērķis, izglītības mērķu taksonomija, mācību satura apraksts, kas ir iekļauts diagnosticējošajā darbā, uzdevumi, vērtēšanas kritēriji, metodiskie ieteikumi.

Iesakām noskatīties *Skola2030* vebināru “Diagnosticējošo darbu loma pilnveidotā mācību satura īstenošanā” <https://www.youtube.com/watch?v=dF9IulxM21Y&feature=youtu.be>

Uzziņu resursi par vērtēšanu

Apkopojums skolotājiem pieejamo uzziņu resursiem par vērtēšanu – lasiet, klausieties, pārrunāji ar kolēģiem, lai kopīgi nonāktu pie jautājumiem un atbildēm, kā vērtēšanu vislabāk īstenot tieši jūsu skolā.

E-kursā skolotājiem – sadaļa par vērtēšanu

https://bit.ly/talakizglitiba_e_kurss

Fragments no **konsultācijas skolotājiem** par vērtēšanu (Pāvels Pestovs, 30.10.2020.)

Vebinārs: Biežākie jautājumi par vērtēšanu. Atbild Skola2030 vecākais eksperts Pāvels Pestovs (21.08.2020.)

Vebināri par diagnosticējošiem darbiem (līdz 2020. gada novembrim).

- ✓ Diagnosticējošo darbu loma pilnveidotā mācību satura īstenošanā
- ✓ Matemātikas diagnosticējošie darbi pilnveidotajā mācību saturā
- ✓ Diagnosticējošie darbi dabaszinībās

Par vērtēšanu katrā mācību priekšmetā aicinām skatīties vebinārus, kas veltīti **katra mācību priekšmeta** programmām, saturam, pieejai, akcentiem, biežākajiem jautājumiem. Šos vebinārus var atrast mācību resursu krātuvē <https://mape.skola2030.lv/> pie mācību priekšmetu programmām, kā arī gan *YouTube*:

- ✓ Vebināru saraksts: Mācību priekšmetu programmu paraugi
- ✓ Vebināru saraksts: Mācību priekšmetu pamatkursu programmu paraugi vispārējā vidējā izglītībā
- ✓ Vebināru saraksts: Biežākie jautājumi katrā mācību priekšmetā

Konferenču ieraksti – skatieties un klausieties!

Vērtēšana katra skolēna izaugsmei. Skola2030 vecākā eksperta Pāvela Pestova priekšlasījums konferencē “Skola katram bērnam” (08.10.2020.)

Atgriezeniskā saite katra skolotāja izaugsmei. LU SIIC vadītājas un vadošās pētnieces Daces Namsones priekšlasījums konferencē “Skola katram bērnam” (08.10.2020.)

Vērtēšana skolēna izaugsmei. Skola 2030 vecākā eksperta Pāvela Pestova priekšlasījums konferencē “Lietpratība pamatizglītībā” 27.09.2018.)

Ko vērtēšana iemāca skolēniem? Skola2030 vecākās ekspertes Solvita Lazdiņas priekšlasījums konferencē “Lietpratība pamatizglītībā” 27.09.2018.)

Kā vērtēt kompleksu sniegumu? LU SIIC vadītājas un vadošās pētnieces Daces Namsones priekšlasījums konferencē “Vērtēt, lai mācītos” 21.09.2017.)

“Vērtēt, lai mācītos” – astoņu minūšu video par

vērtēšanu no Skola2030 konferences 21.09.2017.

Vērtēšana Somijas izglītības sistēmā. Somijas Valsts izglītības aģentūras mācību satura izstrādes vadītājas Irmeli Halinenas priekšlasījums konferencē “Vērtēt, lai mācītos” 21.09.2017.)

Priekšnoteikumi veiksmīgai vērtēšanai un kā līdz tai nonākt. Kembridžas Universitātes Vērtēšanas centra Pētniecības un attīstības grupas vadītāja Tima Oates (*Tim Oates*) priekšlasījums konferencē “Vērtēt, lai mācītos” (21.09.2017.)

Lasiet!

Atbildes uz biežākajiem jautājumiem Skola2030 tīmekļlapā

- Kad un kā izteikt formatīvo vērtējumus?
- Kad būs pieejama detalizēta informācija par kursu saturu – programmas, eksāmenu paraugi, vērtēšanas prasības?
- Kad tiek plānoti diagnosticējošie darbi, un kad skolotājam ielānot to izmantošanu?
- Kā vērtēt mājasdarbus? Vai mājasdarbu pārbaudes rezultātus drīkst neatspoguļot e-klases žurnālā, lapā “Mājas darbi”, izmantojot tos tikai atgriezeniskas saites sniegšanai?
- Vai 1. klasē apguves līmeņus izmanto gan summatīvajai, gan formatīvajai vērtēšanai? Vai 1. klasē formatīvajam vērtējumam var izmantot punktus?
- Vai taisnība, ka skolā vairs neliks atzīmes?

<https://www.skola2030.lv/lv/biezak-uzdotie-jautajumi/tag/vertesana>

Čakāne L., *Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedziļinoties* (2018). Mācīšanās lietpratībai. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.

Raksti par vērtēšanu un skolotāju pieredzi 2018. gada decembra izdevumā skolotāju atbalstam pilnveidotā satura un pieejas īstenošanā “Domāt.Darīt.Zināt.” NR.2

Par vērtēšanu sportā

- Vebinārs par sporta un veselības mācību priekšmetu (par vērtēšanu - no 33. minūtes)
- Vebinārs par Veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomu (par vērtēšanu no 21:55)
- Ko un kā vērtēs sportā? (Raksts) 9

Kā un ko vērtējam pirmsskolā?

Jautājumu par vērtēšanu skolotājiem ir daudz: Cik liela nozīme ir bērnu snieguma vērtēšanai? Kā veikt ikdienā formatīvo vērtēšanu? Cik bieži veikt summatīvo vērtēšanu? Cik daudz un bieži skolotājiem jāapraksta bērna sniegums? Jāuzsver, ka katra pirmsskola veido savu vērtēšanas kārtību, – tam noder *Skola2030* sagatavotie atbalsta materiāli. Līdz ar to ceļš uz vērtēšanas kārtību pirmsskolām būs atšķirīgs, un šajā reizē pieredzē dalās Rīgas pirmsskolas “Viršu dārzs” metodiķe Dace Nordmane.

Liene Rolanda, *Skola2030* vecākā eksperte,
foto no RPII “Viršu dārzs”, *Skola2030*

Atbalsts vērtēšanas kārtības izstrādei

Katrā pirmsskolā ir izstrādāta vērtēšanas kārtība, kurā ir iekļauti galvenie vērtēšanas principi, noteikta vērtēšanas forma un aprakstīta vērtēšanas īstenošana ikdienā. Vērtēšanas kārtības izstrādē var palīdzēt *Skola2030* pirmsskolas mācību programmas paraugs (<https://mape.skola2030.lv/resources/10>), kurā tiek piedāvāti mācību sasniegumu vērtēšanas formas, principi un metodiskie paņēmieni. Vēl *Skola2030* piedāvā metodisko līdzekli

“Mācību satura un pieejas plānošana”, kurā ir atsevišķa nodaļa par vērtēšanu: kā vērtēt katra bērna sniegumu, kā iegūtos datus izmantot, lai plānotu un virzītu katra bērna izaugsmi, un kā par bērna sniegumu informēt viņa ģimeni <https://mape.skola2030.lv/resources/87>.

Vērtējot svarīgi būtu atbildēt uz jautājumiem: Kāpēc vērtēju? Ko ar šiem datiem darīšu?

Lai vērtēšana pildītu savu būtiskāko funkciju – atbalstītu bērna mācīšanos –, svarīgi uz to skatīties kā dabisku ikdienas mācību procesa daļu. Vērtēšana ir vajadzīga

skolotājam, lai sekotu bērna attīstībai, mācībām un varētu mērķtiecīgi viņu atbalstīt un mācīt. Skolotājs grupā vērtē, ko bērni dara, un izmanto šos datus, plānojot mācības. Formatīvos ikdienas datus skolotājs izmanto uzreiz, piemēram, ja redzu, ka bērns no veidošanas masas savieno vai atdala detaļas, tad piedāvāju nākamo attīstības soli – izvilkt atsevišķas detaļas. Ja skolotājam liekas svarīgi atcerēties novēroto, tad būtiski tos fiksēt (pierakstot, fotografējot, filmējot vai kā citādi dokumentēt), lai vēlāk spriestu par izaugsmi vai arī pamatotu to, kā bērns mācās un kādēļ piedāvājam tieši tādas mācības. Vēl viens aspekts par vērtēšanu pirmsskolā, kas būtu jāņem par pamatu, ir vērtēt to, ko bērns var, ko prot, ko ir apguvis, kas labi padodas un kas viņu interesē. Tas ļauj pamanīt, uz kādas bāzes bērns var būvēt tālākās prasmes, zināšanas, nezaudējot interesi par mācīšanos, iespēju kombinēt un piedāvāt gan apgūstamās prasmes, gan arī materiālus, radot bērnam prieku un gandarījumu par to, ka izdodas, ka spēj, un izpratni, ka, vēl papūloties, izdosies vēl labāk.

Novērtēt vērtēšanas nozīmi: Rīgas PII "Viršu dārzs" pieredze

Par to, kā vērtēšanu īsteno Rīgas PII "Viršu dārzs", stāsta metode Dace Nordmane:

"Izstrādājot *Bērna mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību* Rīgas PII "Viršu dārzs", ļoti koncentrējāmies uz bērnu – uz viņa izaugsmi.

Skola2030 mācībās piedāvāja vērtēt bērnu sniegumu katra temata noslēgumā, t. i., ik pēc mēneša vai nedaudz ilgāka laika. Mums tas šķita nereāli un radās jautājums: pa kuru laiku to var paspēt? Tolaik reizi mācību pusgadā visaptveroši vērtējām bērnu sniegumu un arī vecākiem nodrošinājām divus rakstiskus summātīvos vērtējumus – janvārī un maijā. Esam izstrādājuši *Mācību satura apguves vērtējuma* formas atbilstoši pa vecumposmiem. Vērtēšanas kritēriji ir plānotie sasniedzamie rezultāti vecumposma nobeigumā (pēc *Pirmsskolas mācību programmas*), un mācību sasniegumu vērtējam 4 apguves līmeņos: sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis un apguvis padziļināti.

Temats: ES UN MĒS

3–4 gadīgu bērnu grupa;
iepazīšanās posms – septembra trešā nedēļa.

SR: Bērns atpazīst burtus savā vārdā.

Uzdevums:

1) bērns atrod viņam zināmā vietā grupā ielaminētu kartīti ar savu vārdu (zīmītes ievietotas auduma kabatiņās ar bērna zīmīti) un ievieto to (izmantojot līmmasu) lodziņā MANS Vārds;

2) bērns atrod burtu rēbusā sava vārda burtus un izkrāso tos. (Netiek precīzi uzdots, kā jāizkrāso.)

Kritēriji:

1) bērns prot atrast ielaminēto kartīti ar savu vārdu;

2) bērns prot ievietot sava vārda kartīti lodziņā MANS Vārds;

3) bērns atrod sava vārda burtus un izkrāso tos.

Mūzikas un sporta skolotāji, kā arī logopēde izvērtē bērna sasniegumus pēc atsevišķiem *Mācību satura apguves vērtējuma* kritērijiem, un viņu sniegtais vērtējums tiek iekļauts kopīgajā. Vecākiem pēc iepazīšanās ar visaptverošo bērna *Mācību satura apguves vērtējumu* tiek piedāvāta iespēja šos vērtējumus pārrunāt ar pedagogiem klātienē.

Ar laiku sapratām, ka efektīvāk patiešām būtu regulāri – katra temata noslēgumā – novērtēt bērna sniegumu atbilstoši tematā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Rezultātā mācību pusgada laikā pamazām tiek iegūta informācija par bērna mācību sasniegumiem, pusgada noslēgumā šiem datiem summējoties mūsu izveidotajā *Mācību satura apguves vērtējuma* formā. Tajā ir arī apguves līmeņu skaidrojumi, un tie ir saprotami vecākiem.

Sācis apgūt – 1 Uzsākta zināšanu un prasmju apguve. Bērns praktiski darbojas, izmantojot atbalstu (pieaugušā vai vienaudžu līdzdalība, atbalsta materiāli, darbību secība).	Turpina apgūt – 2 Turpina apgūt zināšanas un prasmes, samazinās nepieciešamais atbalsts.	Apguvis – 3 Bērna zināšanas un prasmes atbilst programmā paredzētajām prasībām.	Apguvis padziļināti – 4 Bērna zināšanas un prasmes pārsniedz programmā paredzēto apjomu.
---	--	---	--

Vecākiem vienmēr ir pieejams apgūstamā temata plāns ar konkrētiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem, kuri vienlaikus ir vērtēšanas kritēriji. Šādi ik temata noslēgumā vērtējot bērna sasniegumus pēc konkrētiem kritērijiem (tematā izvirzītajiem sasniedzamajiem rezultātiem), arī vecāki biežāk saņem informāciju par bērna sasniegumiem, turklāt informācijas apjoms vienā reizē ir ievērojami mazāks un līdz ar to – vieglāk uztverams.

Cita vērtība

Mūsu pirmsskolas iekšējo noteikumu izveides laikā nonācām pie atziņas, cik daudz vēl mums, skolotājiem, jāstrādā, lai padziļinātu izpratni par vērtēšanu, lai vērtēšana mācīšanās atbalstam kļūtu par ierastu ikdienas praksi. Joprojām traucē mūsu pašu – pieaugušo – līdzšinējā pieredze, jo vairākumā gadījumu ar vērtēšanu saistās ne tik patīkamas atmiņas: stress, salīdzināšana ar cita sasniegumiem, kļūdu un trūkumu izcelšana.

Pirmsskolas vecumā bērni mācās atdarinot. Mēs – pieaugušie – esam viņu dzīvais paraugs. Pirmsskolēni spoguļo pieaugušos. Pieaugušo darbībā jāspoguļojas visām tām vērtībām, attieksmēm, kuras vēlamies ieaudzināt

bērnos. Tas ir svarīgi arī vērtēšanā, proti, jābūt cieņpilnai attieksmei pret katra sniegumu, atbalstam snieguma uzlabošanai. Manuprāt, nav iespējams domāt un runāt par bērnu vērtēšanu atrauti no izpratnes par vērtēšanu kopumā. Tādēļ pedagogiem, gan vērtējot vienu otru, gan vērtējot bērnus, jāievēro tie paši principi.

Lai mainītos skolotāju un citu pieaugušo attieksme pret vērtēšanu un izpratne par to, manuprāt, arī pieaugušajiem jārada iespējas piedzīvot citādu attieksmi. Ikvienam skolotājam pašam jāpiedzīvo, ka kolektīvā ar cieņu izturas pret viņa pašreizējām zināšanām, pieredzi, izpratni par jauno mācīšanās pieeju. Empātija un atbalsts, cieņpilna attieksme pret ikviena sniegumu – tas viss ir vienlīdz nepieciešams kā bērniem, tā arī pieaugušajiem. Pilnveidotā satura aprobācijas komandas mācībās vingrinājāties PPP principu: **paslavē, pajautā, piedāvā**. Vispirms paslavē kolēģi par viņa izdošanos, pajautā sev neskaidrās detaļas un tad piedāvā, iesaki, kā viņš sniegumu varētu uzlabot. To ļoti cenšamies praktizēt ikdienā, jo, manuprāt, **pedagogs profesionāli pilnveidojas (PPP)** visefektīvāk, kad kolēģi vēro cits cita sniegumu un vērtē pēc PPP (**paslavē, pajautā, piedāvā**) principa, kad kolēģi savstarpēji nodarbību vērošanu un analizēšanu, kvalitatīvas atgriezeniskās saites saņemšanu uztver kā iespēju izaugsmei. Vien piedzīvojuši šādu vērtēšanu no citiem kolēģiem, viņi spēs veidot pārnesei, vērtējot bērnu sniegumu.

Lai apgūtu pilnveidoto mācību saturu un jauno mācīšanās/mācīšanas pieeju, mūsu skolotājas secināja, ka kopā mācīties un saprast ir daudz vieglāk. Mēs pašas, skolotājas, tāpat kā bērni grupā, esam tik dažādas, katra piedzīvo savas izdošanās un neizdošanās. Un tas ir liels ieguvums, ka vēlamies un protam cita citu atbalstīt, piedāvāt idejas. Nu jau trešo mācību gadu visas kopā plānojam apgūstamo tematu. Dažreiz tā ir tikai vienas reizes sanāksšana un nopietna strādāšana visām kopā, dažreiz temata plānošanai sanākam kopā biežāk. Gadās arī, ka

dažādu notikumu iespaidā pārplānojam sākotnēji iecerēto. Kopīgajās plānošanas reizēs kļūst ļoti pārskatāma situācija tematā katrā grupā: ir skaidrs, ar ko sāks trīsgadnieki, kā tematu dziļāk pētīs piecgadnieki.

Mēs pašas visu laiku izvērtējam, kuri no mūsu paņēmiem, pieejām, sistēmām labi darbojas. Tad notiek attīstība. Arī kopīgā tematu plānošana ir sistēma, kas labi darbojas, un tieši skolotājas ierosināja pie tās palikt. Tā bija mūsu pašu vienošanās, kā strādāsim. Tas nav “no augšas” nācis rīkojums, tā ir skolotāju pašu nepieciešamība. **Ja tu pats pie tā esi nonācis, tad tam ir cita vērtība.**

Man ir milzīgs prieks, ka beidzot mums – pedagogiem – ir dota vaļā domāt un darīt pašiem atbilstoši savām vajadzībām, savai konkrētajai situācijai mācību iestādē. Nav noteikts jau gatavs, visiem vienots “rāmis”, forma arī mācību satura plānošanai un sasniegumu vērtēšanai. Tas ļāva arī mums pamazām nonākt pie vērtēšanas īsākos laika posmos, katra temata noslēgumā. Tas notika, darot un izvērtējot izdarīto.

Vērtējam savu darbu un mācāmies cits no cita

Skolotāju darba vērtēšana notiek *Eduio* platformā. Tur par pedagogu darbu var spriest pēc bērnu vecāku atbildēm uz konkrētiem jautājumiem. *Eduio* aptauju (aptaujas jautājumi jau tiek piedāvāti gatavi, mēs esam šīs aptaujas lietotāji) rezultāti parāda reālo *bildi* par iestādi (jautājumi ir ļoti konkrēti, tādēļ atbildes arī ir konkrētas – vai šis ir labi vai nav labi): iestādē strādājošie izvērtē fizisko, emocionālo vidi, sadarbību, vadības atbalstu u. tml., bērnu vecāki rīkojas līdzīgi, turklāt arī izvērtē faktorus, kas vistiešāk attiecas uz bērnu – skolotāju atbalsts, ieinteresētība, sadarbība, vecāku informēšana (t. sk. arī par mācību sasniegumiem), ēdināšana, pasākumi utt. Apkopojot rezultātus, paveras skats uz iestādi no malas – dažreiz apliecinājums tam, ka pie “goda dēļa esošais” tiešām pelnījis tur būt, dažreiz apstiprinājums kādām bažām, kuras mums pašiem jau bijušas; mēdz būt arī ļoti vērtīgi ieteikumi. Jebkurā gadījumā tie ir vērā ņemami (jo vēlamies, lai visiem pēc iespējas dzīve būtu labāka) dati (anonīmi, zināma vien grupa), kurus izanalizējot, plānojam iestādes dzīvi turpmāk.

Skolotāju darbu vērtē arī atklātajās nodarbībās, kurās piedalās citi skolotāji, metodiķe un vadītāja. Kā jau minēju, īstenojam PPP principu. Tiek veiktas atzīmes pašu izstrādātajā *Pedagoģiskā procesa vērojuma aprakstā*. Īpaši uz atklātajām nodarbībām nefokussējamies. Visbiežāk praktizējam iespēju vienam pie otra paciestoties, pavērot kādu atsevišķu elementu, gūt jaunu pieredzi par neskaidro. Piemēram, ja kādai skolotājai neveicas sniegt

atgriezenisko saiti, viņa droši vēršas pie metodiķes, kura attiecīgi iesaka pavērot kādas kolēģes darbu un gūt idejas darbam. Metodiķe pārzina katras savas iestādes skolotājas stiprās puses, jo ir cilvēks, kurš pārrauga mācīšanos. Mani skolotājas neuztver kā kontrolētāju, kurai ienākot grupā, visiem bailēs jāsasīngst. Skolotājas zina, ka, ienākot grupā, viss tāpat skaidri *nolasāms* gan par skolotājas darbu, gan par bērnu iesaistīšanos. Šķiet, atslēgas vārdi tam ir savstarpēja uzticēšanās. Skolotājām jābūt skaidram priekšstatam par lielajām darba vadlīnijām: pirmsskolas vadlīnijām, vērtēšanas principiem, ieradumiem, vērtībām, caurvijām utt. Tie ir galvenie skolotāja rīki, un pedagogam jāsaprot, ko tas nozīmē, piemēram, izaugsmes princips – kur tu biji iepriekš, kur tu ej tālāk. Svarīgs ir sistemātiskums, un tāpēc ir mērķis, uz kuru katra temata ietvarā sistemātiski virzīties.

Ja mīlam savu darbu, daudz tajā sevi ieguldām, tad pie šīm vadlīnijām var turēties it viegli, kā rotaļājoties.

Bet līdz tam katrs nonāk citādi un, manuprāt, arī tikai pamazām. Mūsu atdeve darbā, darbs no sirds bērnu labā – tas ir ļoti pamanāmi. To ierauga un novērtē arī bērnu vecāki, un, ja pamana, tad arī uzticas.”

Uzziņai

Rīgas PII “Viršu dārzs”.

Pirmsskola dibināta 1945. gada 22. jūlijā.

Pašlaik strādā 31 darbinieks, t.sk. 12 skolotāji un 5 skolotāju palīgi.

Apmeklē 84 bērni vecumā no 3 līdz 6 gadiem: trīs grupās ir 5–6 gadus veci bērni, vienā ir 3–4 gadus veci bērni.

Skolotāju sanāksme par mācību procesu un skolotāju sadarbību klašu grupās.

Vērtēšanas izmaiņas Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā

Skola ar vienotu vērtēšanas sistēmu ar uzsvaru uz formatīvo vērtēšanu

Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā tāpat kā citās Latvijas skolās šajā mācību gadā sāk ieviest jauno standartu 1., 4., 7. un 10. klasēs, un jaunā satura un pieejas ieviešanas kontekstā ir mainījusies arī visas skolas nostāja vērtēšanas jomā. Par skolā ieviestajām pārmaiņām pašā mācību gada sākumā pieredzē dalās ģimnāzijas direktors Helvijs Valcis un direktora vietnieces Indra Jurika un Kristīne Roze.

Sagatavoja Edgars Bērziņš, *Skola2030*
foto no Liepājas Valsts 1. ģimnāzijas arhīva

Jāuzsver, ka esam tikai pārmaiņu ceļa pašā sākumā, tāpēc ir pārāgri runāt par vērtēšanas izmaiņām mūsu skolā ar praktiskiem risinājumiem. Varam paust vienīgi to, kādu ceļu pašlaik ejam, balstoties uz visu iesaistīto pušu sarunām un fiksējot diskusiju rezultātus, lai veidotu vienotu izpratni par izmaiņām un īstenotu visas skolas pieeju vērtēšanā.

No šī mācību gada visos vecumposmos tika ieviesta vienota vērtēšanas kārtība, lai tā nebūtu jāpārstrādā un jāsalāgo visā mācību satura un ieviešanas laikā. Būtiski, ka tā balstās trīs vērtēšanas veidos, kurus esam izcēluši un arī izdiskutējuši kolektīvā, – formatīvajā, summatīvajā un diagnosticējošajā vērtēšanā. Šie vērtēšanas veidi ir saistoši visiem skolas skolotājiem un skolēniem. Pašlaik jau ir redzami pirmie rezultāti – skolēni sāk uzrādīt augstāku mācību motivāciju, jo daudz plašāk ir izmantota formatīvā vērtēšana.

Metodisko komisiju diskusijās 2019./20. mācību gada laikā par vērtēšanas sistēmu mūsu skolā aizvien pārliecinošāk tika pausta vēlme atteikties no iespējas uzlabot temata noslēguma (TN) darbos saņemto vērtējumu. Metodiskajā padomē tika apspriesti vairāki priekšlikumi, lai aktualizētu esošo vērtēšanas kārtību. Tika ņemtas vērā arī izmaiņas valsts pamatizglītības standartā un vispārējās vidējās izglītības standartā, kas stājās spēkā 2020. gada 1. septembrī.

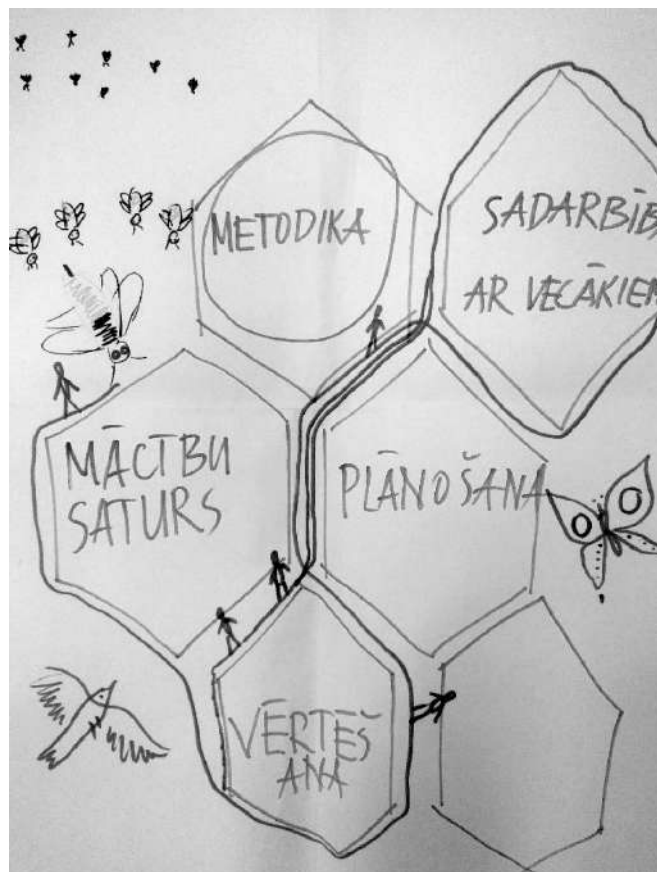
Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas kārtību, šajā esam īpaši izcēlušī formatīvās vērtēšanas lomu un nozīmi, jo tā tiek izmantota kā ikdienas mācību procesa daļa. Šobrīd turpinās diskusijas metodiskajās komisijās, un Metodiskajā padomē plānojam apkopot šādus aktualizētos jautājumus.

- Mana labā prakse: kā savā ikdienas darbā klasē šajā mācību gadā esmu rīkojies, lai mainītu/skaidrotu skolēniem vērtēšanas nozīmes maiņu pašreizējā mācību procesā (vērtēšana, lai mācītos)? Kā es, mācību priekšmeta skolotājs, esmu reaģējis, ja kāds skolēns ieradies uz TN darbu, piemēram, pēc nedēļu ilgas slimošanas, kā pārliecinātos, ka klase gatava TN darbam, un ko esmu darījis situācijā – TN darbs ieplānots, bet skolēni nav apguvuši to, ko es kā skolotājs esmu plānojis, u. tml.
- Kuros vērtēšanas jautājumos nepieciešams kopīgi mācīties ar kolēģiem, lai darbā ar klasi justos pārliecinoši?
- Kādi metodiskie materiāli vēl būtu nepieciešami, lai pilnveidotu savas zināšanas/prasmes formatīvās vērtēšanas procesā?

Īpaši izveidotā e-klases sadaļā esam ievietojuši dažādus metodiskus materiālus skolotāju atbalstam: "Kas ir formatīvā vērtēšana?", skolotāja snieguma līmeņa aprakstu "Formatīvā vērtēšana un skolotāja dotā atgriezeniskā saite", *Skola2030* materiālus par vērtēšanu. Šajā platformā piedāvājam arī iespēju izmantot rīku "Skolotāja darba pašvērtējums: skolēnu mācību snieguma vērtēšana 2020./21.m.g.", novērtējot 15 apgalvojumus, lai *pārlicinātos, kā es – skolotājs – izprotu galvenos skolas vērtēšanas kārtībā iekļautos jautājumus*.

Esam pārmaiņu ceļa pašā sākumā un sagaidām arī sava veida "ieviešanas bedri", tāpēc metodiskajās komisijās aktualizējam Liepājas Valsts 1. ģimnāzijas skolotāju pieredzi un vajadzības vērtēšanas jautājumos, jauno mācību gadu uzsākot. Apkopojot sarunu rezultātus, varam minēt, piemēram, latviešu valodas un literatūras skolotāju secinājumus: "Ikdienas darbā izmantojam formatīvo vērtēšanu, konstatējot, kā skolēni apguvuši tematu vai temata daļu, veicot individuālu atgriezenisko

saiti skolēniem (komentāri mutiski, rakstiski; skolēnu pašvērtējums; analīze). Vērtējumi gan procentos, gan i/ni. Literatūrā vērtējums var veidoties no atsevišķu darbu punktu kopsummas, skolēniem skaidri zinot, kādi ir vērtēšanas kritēriji (pierakstu klades, *Office365* vide u. c.)", arī matemātikas skolotāju secinājumus: "Skolēniem tiek mācīts par kļūdu analīzes nozīmi, kas ir kā rīks viņu

Ģimnāzijas attīstības plānošanas procesā paveicamais trīs gadu laikā un prioritātes katram mācību gadam tiek izvirzītas, kā arī tiek uzkrāti "pierādījumi", ievērojot piecu caurviju principu: mācību saturs, vērtēšana, metodika, plānošana, sadarbība ar vecākiem.

izaugsmei. Kļūdas analizē, izmantojot kritēriju lapas. Novērtētas mazākas prasmes ikdienas stundās. Tiek lietota temata pašvērtējuma lapa". u. c.

Protams, arī skolēniem tas prasa piepūli – sekot līdzi savai izaugsmei, jo tas ir nepārtraukts darbs ar sevi, bet, uzņemoties lielāku atbildību par savu mācīšanos, beigās būs arī labāka atzīme, kurai tāpat ir sava jēga. Ar lielu pārliecību varam apgalvot, ka tieši attālinātās mācīšanās process 2019./20. mācību gada noslēgumā mums visiem ir devis lielāku izpratni par to, ko nozīmē akcentu maiņu no mācīšanās novērtēšanas uz vērtēšanu mācīšanās atbalstam – ar lielāku uzsvāru uz formatīvo vērtēšanu, jēgpilnas atgriezeniskās saites sniegšanu,

vienlaikus aizvien vairāk iedrošinot skolēnus individuālai saziņai ar skolotāju.

Diagnosticējošā vērtēšana – neatņemama mācību procesa sastāvdaļa

Mērķtiecīgi virzāmies uz to, ka diagnosticējošā vērtēšana kļūst par loģisku un neatņemamu mācību procesa sastāvdaļu. Pagājušā mācību gada sākumā visas skolas līmenī dažādos mācību priekšmetos mērķtiecīgi diagnosticējām skolēnu pašvadītās mācīšanās prasmes, t. i., pētījām, cik attīstīta ir skolēnu prasme lasīt, klausīties, analizēt, mēģināt, plānot, īstenot, ņemot vērā, ka mēs kā *Skola2030* ideju aprobētāji esam pievērsušies pašvadītās mācīšanās caurvijai. Veiktā diagnostika un mācību priekšmetu skolotāju secinājumi bija ierosināšana profesionālām sarunām par atbalstu skolēniem mācīšanās procesā. Esam gatavi tam, ka ikkatrs skolotājs var izvēlēties diagnosticējošās vērtēšanas formas mācību gada sākumā, bet mācību gada laikā meklēsim un realizēsim starppriekšmetu saiknes iespējas kompleksu diagnostikas darbu izstrādei, kas ļautu noskaidrot, kā gada laikā pilnveidojušās skolēnu prasmes.

Skaidrojošs darbs ar vecākiem

Būtiski, ka esam ieviesuši jaunu aspektu – skolēniem nav iespējas pārlabot vērtējumu, neatkarīgi no tā, kādu viņi ir ieguvuši. Protams, ka sākotnēji tas raisīja plašas diskusijas, īpaši 7. klašu vecākiem, bet, veicot plašu skaidrošanas darbu, kā arī aktualizējot formatīvās vērtēšanas

nozīmi, esam panākuši pozitīvu attieksmes maiņu. Ir arī sagatavots vecākiem pieejams izziņas materiāls par vērtēšanu, sk. šeit: <https://bit.ly/parvertesanuLV1G>.

Aktualizētā vērtēšanas kārtība ir pieejama skolas mājaslapā kopš jūnija, tomēr īpaši būtu jāizceļ e-klases pārbaudes darbu plānotājs kā rīks, kas ir parocīgs gan skolas vadībai, gan skolotājiem un skolēniem. Tāpat skolotāji jau laikus ir sākuši plānot tematu vai mācību posmu nobeiguma vērtēšanas darbus, un I semestra plāns jau ir noformēts.

Mērķis – vienots, viendabīgs un ilgtspējīgs vērtēšanas ietvars

Pašlaik lielākais izaicinājums ir panākt, ka skolā tiek īstenota vienota pieeja vērtēšanā, nodrošinot pēc iespējas pilnvērtīgāku atgriezenisko saiti kā signālu atbalstošiem mācīšanās pasākumiem, virzoties uz TN darbiem, kā arī nodrošinot maksimālu pārliecību gan skolotājam, gan skolēnam par gatavību TN darbiem un ieskaitēm. Tādējādi tiks panākts vienots, viendabīgs un ilgtspējīgs vērtēšanas ietvars.

Kopumā raugoties, izstrādātā jaunā vērtēšanas kārtība ir mainījusi vērtēšanas lomu un vietu skolā. Primāri tā ir neatņemama daļa no ikdienas mācībām, kas skolotājiem un skolēniem ļauj fiksēt viņu zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu mācību laikā. Sekundāri tiek panākts, ka visi skolas skolotāji ņem vērā vērtēšanas ietvara un uzsvāru maiņu. Tādējādi tiek īstenota skolas kā vienotas mācību institūcijas pieeja.”

Uzziņai

Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā ir izveidota skolotāju “Sadarbības telpa”, kas ietver

- informatīvās sanāksmes otrdienās, kurās reizēm piedalās visi skolotāji, lai runātu par kādiem aktuāliem skolas dzīves jautājumiem, reizēm tiekamies metodiskajās komisijās vai kādās citās darba grupās;
- sadarbības laiks ceturtdienās – dažādu darba grupu sanāksmes, kopīgās mācīšanās nodarbības, atklāto stundu refleksijas, pieredzes stāsti.

Lielākie izaicinājumi un ieguvumi, mainot vērtēšanas akcentus

Diskusija ar šādu nosaukumu notika šā gada augustā konferencē “Mūsu skola katram skolēnam”, kurā pieredzē dalījās pilnveidotā satura un pieejas aprobācijas skolas. Domu apmaiņā piedalījās: Ingrīda Tamane, Vecumnieku vidusskolas direktora vietniece, Inta Ozola, Ropažu novada vidusskolas direktore, Vita Korna-Opincāne, Tukuma 2. vidusskolas direktora vietniece audzināšanas darbā, un Anda Bariņa, Lielvārdes vidusskolas direktora vietniece. To vadīja *Skola2030* mācību satura izstrādes vecākais eksperts Pāvels Pestovs un profesionālās pilnveides eksperte un skolotāja Santa Kazaka. Piedāvājam diskusijas pārstāstu.

Diskusijas pārstāstu sagatavoja Alnis Auziņš, *Skola2030* eksperts,
foto Evija Trifanova/LETA, *Skola2030*

Mācību saturs, pieeja un vērtēšana ir trīs mācīšanās procesa aspekti, kuri ir savstarpēji cieši saistīti, un pārmaiņas notiek visos trīs. Kas jums nāk prātā, dzirdot jautājumu par pārmaiņām vērtēšanā?

I. Tamane: “Vērtēšana nav tikai atzīmes un procenti.”

I. Ozola: “Pirmā asociācija par vērtēšanu – kur es esmu, ko man darīt tālāk, lai nokļūtu tur, kur vēlos nokļūt?”

E. Korna-Opincāne: “Manuprāt, vērtēšana saistās ar vārdu “pazīstams”, jo nevaram pieņemt to, kas ir svešs. Tas nozīmē, ka vērtēšanas kritēriji jāsaprot gan vecākiem, gan skolēniem, gan skolotājiem. Skolotājiem jādomā, lai būtu vieglāk vērtēt saistībā ar skolēnu izaugsmi.”

A. Bariņa: “Manuprāt, pedagogam atslēgas vārdi vērtēšanai ir sasniedzamais rezultāts, un vēl nedrīkst aizmirst, ka skolēns mācās darot. Tikai tad viņš sapratīs, ko zina, ko spēj.”

Kas ir mainījies skolotāja darbā vērtēšanas kontekstā? Kādas ir bijušas jūsu sarunas ar kolēģiem par viņu praksi? Varbūt dažus jautājumus mēs noklusējam?

Diskusijas dalībnieki vienprātīgi uzsvēra, ka lielākais izaicinājums ir mainīt domāšanu – vērtēšanas filozofiju, īpaši, ja gadsimta ceturksni ir bijusi cita pieredze. “Grūti ir tikt pāri sliekšnim – manam mācību priekšmetam nevar pielāgot vienu un to pašu vispārīgu snieguma līmeņu aprakstu (SLA), piemēram, kritērijus, man tas neder.”

Būtiska ir diagnosticējošā vērtēšana, lai noskaidrotu skolēnu pašreizējo attīstības posmu konkrētos mācību priekšmetos, novērtētu zināšanu nepilnības un domātu, kā tās novērst. Svarīgi ir vispirms skaidri saprast, kas jāiemāca bērniem, tikai pēc tam sākas vērtēšanas plānošana. Vērtēšana nav tikai balles vai atzīmes! Ir daudz citu aktivitāšu, kas ļauj secināt, vai bērni māc vai nemāc, zina vai nezina.

Kā rīkoties? Runātāji atzina, ka formatīvo vērtēšanu izprast un iedzīvināt palīdz izglītojošās nodarbības skolotājiem, pedagogu darbs grupās, praktiskumi, skolotājiem izmēģinot formatīvās vērtēšanas pilnveides darbu stundās, stundu vērošana un analīze. Pārvērtēt iesīkstējušos uzskatus vislabāk palīdz pārrunas ar darba biedriem, sadarbība, viedokļu apmaiņa, pozitīvā pieredze. Redzot, ka kolēģim veicas, ka viņš aizrautīgi strādā, pamudina darīt tāpat, vēl labāk. Svarīgi ir noticēt, ka var būt kopīgi risināmas problēmas un arī risinājumi, un būt gatavam strādāt soli pa solim.

Trīs atslēgvārdi ir: **saprast, izmēģināt un pieņemt**. Ir kolēģi, kas lēni pielāgojas jaunajam, un ir tādi, kas ir atvērti visam jaunajam. Bet izmēģināt vajag, jo tikai tā var saprast sev noderīgo. Tikai soli pa solītim darot, var padarīt svešo par savējo.

Būtiska ir diagnosticējošā vērtēšana, lai noskaidrotu skolēnu pašreizējo attīstības posmu konkrētos mācību

priekšmetos, novērtētu zināšanu nepilnības un domātu, kā tās novērst. Svarīgi ir vispirms skaidri saprast, kas jāiemāca bērniem, tikai pēc tam sākas vērtēšanas plānošana. Vērtēšana nav tikai balles vai atzīmes! Ir daudz citu aktivitāšu, kas ļauj secināt, vai bērni māc vai nemāc, zina vai nezina.

I. Ozola uzsvēra, ka dziļās mācīšanās modelī visi šie elementi ir cieši saistīti, un Ropažu novada vidusskolā liela uzmanība pievērsta sasniedzamajiem rezultātiem (SR), lai skolēniem attīstītu pašvērtēšanas prasmes. Pērn lielākās pārmaiņas vērtēšanā saistījās ar snieguma līmeņu aprakstiem (SLA) – skolotāju grupa bija izstrādājusi SLA kā grupu darba sadarbības prasmju aprakstu, tapuši vairāki rīki, kurus izmantojuši visi skolotāji.

Runātāji atzina, ka daudz pūļu jāiegulda plānošanas fāzē un ka uzdevumu veidošana ir viens no labākajiem veidiem, kā ieraudzīt to, par ko mēs īsti sarunājamies. Visiem šķiet, ka runājam par vienu un to pašu, bet tad, kad to parādām ar uzdevumu, var atklāties, ka tā tomēr nav. Un vēl – reizēm, kad skolotāji strīdas par vērtēšanu, tas nozīmē nevis atšķirīgus uzskatus par vērtēšanu, bet gan par saturu – ko īsti vajag iemācīt. Vispirms nonākot pie vienošanās, ir daudz vienkāršāk veidot arī vērtēšanas prakses.

Ja esam vienisprātis, ka formatīvā vērtēšana ir vērsta uz atbalstu skolēnam, tad svarīgi saprast, kā to sniegt, kā palīdzēt bērnam izaugt. Varbūt jūsu skolā ir piemērs, kā tas izskatās klasē – dažādos mācību priekšmetos, kā mainījušies vērtēšanas ieradumi skolas līmenī? Ja skolas vadība, komanda, kolēģi nepalīdz iedzīvināt jaunus ieradumus, tad ar atsevišķa skolotāja izpratni būs par maz.

Kā galveno izaicinājumu diskusijas dalībnieki minēja laika ierobežojumu, lai sniegtu personalizētu, attīstošu atgriezenisko saiti (AS) katram bērnam. Risinājumu tam var meklēt, sarunājoties par labajām praksēm, izmantojot SLA, ieraudzīt iespēju ikvienam skolēnam izmantot pašvērtējumu un vienaudžu savstarpējo vērtējumu pret konkrētiem kritērijiem. Jo vairāk skolotāji skolā dalās pieredzē, jo labāk, – tas tiešām darbojas! Svarīgi ir uzdot jautājumus un interesēties. Piemēram, skolu praksē pārbaudes darbos ir iekļauti daudzi pašizvērtēšanas jautājumi skolēnam, kas saistīti ne tikai ar saturu, bet arī ar mācīšanās prasmēm, – arī šādi skolēns iegūst AS par to, kā viņam ir veicies.

Ir svarīgi skolotājam parūpēties, lai skolēniem būtu skaidri saprotams stundas uzdevums – tas ir uzrakstīts

uz tāfeles vai rādīts prezentācijā, vai bērni to uzraksta un pieliek pie sienas. Apgūstot konkrēto tematu, skolēniem ir svarīgi sekot līdzi sasniedzamajiem rezultātiem – apgūtie SR krājas, un viņi redz, kas un kāpēc vēl jāmacās. Kā bērniem ļaut izvērtēt apgūto? Piemēram, daži skolotāji temata noslēgumā pieliek līmlapiņu pie tā SR, kas vēl nav īsti saprasts, ko vēl vajadzētu pamācīties, un tā skolotājs diagnosticējošā vērtēšanā var uzzināt, par ko vēl jārunā nākamajās stundās.

Skolotāji savstarpēji sadarbojas, paši veido SLA dažādos mācību priekšmetos, piemēram, SLA organizatorisko un sadarbības prasmju attīstīšanai sākumskolā 1.–2. klasē.

Skolā, veicinot skolēnu pašvadītu mācīšanos, strādā pēc PUN (plānošana, uzraudzīšana, novērtēšana) principa, kur svarīgs ir sava darba pašvērtējums, turpmāko mērķu izvirzīšana un esošo korigēšana. Tas ietver arī daudz sarunu par mācīšanos, kurās cits citam var izteikt vērtējumus un ierosinājumus darba uzlabošanai. Svarīga ir arī droša un radoša atmosfēra, mācīt skolēniem lūgt palīdzību no otra un palīdzēt citiem.

Sākumskolas posmā veiksmīgi ir iedzīvināta 3P (paslavē, pajautā, piedāvā) metode, piemēram, pēc noskaitīta dzejoļa, nodziedātas dziesmas. Kādā klasē skolotāja mērķtiecīgi jau no 1. klases strādājusi, attīstot skolēnos savstarpējās vērtēšanas prasmes, un tagad, 7. klasē, skolēni jēgpilni un atbildīgi vērtē cits cita darbus.

Kā nostiprināt formatīvo vērtēšanu ne tikai no klases, bet arī no skolas perspektīvas? Kā organizēt procesu, lai skolēns nonāktu pie nākamajiem secinājumiem?

Kā nozīmīgu aspektu skolotāji minēja atbalsta personālu (psihologs, sociālais pedagogs, arī logopēds), kas iesaistās problēmu gadījumā, tāpat arī skolotāju palīgus, kas īpaši svarīgi klasēs ar 30 skolēniem. Ir skola, kur sociālais pedagogs un psihologs vada reālas mācības bērniem ar mācīšanās vai uzvedības grūtībām; bērni ir sadalīti mazās grupās un praktiski macās mācīties – sagatavoties stundai, iegūt informāciju – to, kas nepadodas. Kādu laiku šādas grupas darbojas, tad mainās skolēni un uzdevumi. Skolā uzkrāj informāciju par skolēnu – individuālās kartēs, mapēs, piemēram, pašvērtējumus, kas noder gan pašam bērnam, gan skolotājiem, gan vecākiem.

Saistībā ar SR formulēšanu vienā no skolām radīts SLA skolotājam SR komunikēšanā. Skolotāji mēģināja, mācījās, rādīja cits citam. Citā skolā mācību gada laikā nofilmēti ap 60 video, kur skolotāji stundu sākumā, temata sākumā

vēsta par SR ļoti dažādos līmeņos, no ļoti vienkārša (uzraksta uz tāfeles stundas mērķi) līdz sarežģītam, ar veiksmīgiem piemēriem, kad pat sākumskolas skolēni aktīvi iesaistās komunikēšanā, mērķa izvirzīšanā. Kolēģi, šos materiālus kopīgi skatoties un analizējot, ļoti labi mācās. Skolā domā līdzīgi rīkoties ar labākas AS došanas prakses iedzīvināšanu skolā, iedrošinot kolēģus dalīties praksē, jo tikai kopīgās sarunās par vienu un to pašu var izveidot vienotu redzējumu.

Skolēnu iekšējai motivācijai ir liela nozīme, lai skolēns pats uzņemtos atbildību par savām mācībām un pamazām augtu atbildība arī pret pārējiem, tādējādi vajadzīgais atbalsts ar laiku pakāpeniski samazinās. Kāda varētu būt vecāku loma šajā kontekstā?

Visu četru skolu pārstāves uzsvēra vecāku informēšanas un iesaistīšanas lomu. Paturot prātā, ka vecākiem ir ļoti dažāda pieredze un lielai daļai vērtēšana saistās tikai ar atzīmi, jo īpaši svarīgi ir skaidrot pāreju no tradicionālas vērtēšanas uz attīstošu AS, ka vērtēšana ir viens no soļiem ceļā uz pašvadīto mācīšanos un rezultātu, turklāt informēt vecākus viņiem saprotamā veidā, piemēram, bez skaidrojuma nelietot jēdzienu “formatīvā vērtēšana”.

Dalībnieki minēja dažādus vecāku iesaistes veidus un pieredzes veidošanas piemērus. Vecākiem bijusi dota iespēja iejusties gan vērtētāja, gan skolēna lomā. Kādā skolā vecāki ir lūgti pēc SLA izvērtēt savu bērnu darbus atsevišķos mācību priekšmetos, ir aicināti uz atvērto durvju dienu, kad mammas un tēti var piedalīties stundās. Pasākumā “Iekāpt skolēnu kurpēs” četrās nodarbībās vecāki varējuši piedzīvot klasē notiekošo – ar SR, AS, lai saprastu, ar ko pašreizējais mācību process atšķiras no tā, kad viņi paši mācījās. Visi domu apmaiņas dalībnieki bija vienprātīgi, ka sarunās var atrisināt lielāko tiesu problēmu.

Ko varētu ieteikt vērtēšanas ieradumu pārmaiņu ceļā?

Iet maziem soļiem ikdienā. Radīt drošības izjūtu skolēniem klasē (īpaši sākumskolā). Skolotājiem būt vienotiem un konkrētiem prasībās (kas izriet no pedagoga sadarbības). Īpašu vērību pievērst kompleksiem pārbaudes darbiem. Par spīti “grābekļiem, uz kuriem vēl uzkāpsim”, uzdrošināties mēģināt un strādāt, audzinot jauno paaudzi tā, lai izglītība būtu vērtība par sevi, nevis atzīmes. Jo pārmaiņas ir ilgtermiņa process, un mūsu atbildība ir būvēt kopīgo izpratni. 2

Kā kvalitatīvi īstenot mācību procesu kombinētu vai attālinātu mācību apstākļos?

Izplatoties Covid-19, skolām jādomā, kā organizēt darbu, vienlaikus rūpējoties gan par skolēnu un skolas darbinieku veselību, gan veiksmīgu mācīšanu un mācīšanos, ietverot skolotāju un skolēnu slodzes, tehniskā nodrošinājuma un psiholoģiskos aspektus. Kā par mācību procesa īstenošanu šajos apstākļos domā un rīkojas Ogres 1. vidusskolā, mācību satura ieviešanas seminārā pašvaldību izglītības nodaļu/pārvalžu vadītājiem un speciālistiem pieredzē dalījās skolas direktors Igors Grigorjevs.

Darba organizācija atkarībā no drošībai izvirzītajām prasībām

Laikā, kad drošības un veselības apsvērumi ir izvirzījušies priekšplānā un situācija mainās katru dienu, svarīgi ir izveidot domāšanas rāmi, kurā visu notiekošo ietilpināt, spriest un pieņemt lēmumus, un šajā kontekstā Ogres 1. vidusskolas direktors aplūkoja trīs iespējamus modeļus.

Visdrošākais veids ir **individuāla distancēšanās**, kad katrs skolēns atrodas savās mājās, arī skolotājs strādā mājās vai citur – drošā darbavietā. Šādā gadījumā iespējamās attālinātās mācības, kā arī kombinētās.

Otrs modelis ir **distancēšanās starp klasēm**. Šajā modelī distancēties ir daudz grūtāk, slimības ietekme ir atkarīga no klases lieluma, diagnostikas efektivitātes un disciplīnas saskarē ar citām klasēm. Skola apzinās risku, ka viens saslimušais bērns var inficēt pārējos, bet rūpējas, lai nenotiktu saslimšana starp klasēm. Mācības var notikt klātienē, kombinēti un attālināti.

Starp šiem diviem pretējiem modeļiem ir starprisinājumi – **distancēšanās starp grupām**. Tad slimības ietekme atkarīga no grupas lieluma, tikšanās biežuma, diagnostikas efektivitātes. Mācības var notikt kombinēti un attālināti. Izvēloties šo distancēšanās modeli, klasi var sadalīt grupās pēc dažādām pazīmēm, piemēram, divās daļās, un tad, ja klasē viens bērns saslimst, risks saslimt ir tikai vienai grupai. Cita iespēja – mācības klātienē tiek nodrošinātas bērniem ar mācīšanās grūtībām. I. Grigorjevs norādīja, ka būtu vērts domāt tieši par dažādu grupu veidošanu un skolēnu distancēšanos to ietvaros.

Katrā no šiem distancēšanās veidiem iespējamās attālinātās mācības un kombinētās mācības.

Igors Grigorjevs, foto no I. Grigorjeva personiskā arhīva

Mācību procesa organizācija attālinātā mācību darbā

Attālinātās mācīšanās pieredzi skolas uzkrājušas jau pavasarī. Tad Ogres 1. vidusskolā **centrālais elements bija mācību plāns**. Skolotāja sagatavoti materiāli,

uzdevumi utt. virzīja skolēnu darbu, sagaidot, ka skolēns iespējami patstāvīgi sekos šim plānam un apgūs mācību saturu. Katrā mācību priekšmetā bija zināms sasniedzamais rezultāts, zināmi video un čata konsultāciju laiki, kad katrs skolotājs ir pieejams. Video nodarbības bija domātas kā konsultācijas skolēnu atbalstam mācībās. Šajā mācību gadā, 7. līdz 12. klases skolēniem pilnībā mācoties attālināti, Ogres 1. vidusskolā **galvenais elements ir video nodarbība**. Tās ir video stundas tiešsaistē visos mācību priekšmetos, un skolēni nedēļas plānā redz, kad tās paredzētas. Video nodarbības jeb video stundas virza skolēnu darbu, savukārt skolotāja sagatavots mācību plāns vai materiāli to atbalsta.

“Video nodarbībā pats galvenais ir tās nepārvērst par skolotāja monologu, bet sadalīt laiku, lai varētu izteikties gan skolotājs, gan skolēni, gan vēl paliktu iespēja skolēniem veikt patstāvīgo darbu. Vienojamies, ka to videostundas daļu, kur skolotājs sniedz jaunu informāciju, ir svarīgi ierakstīt, jo tad skolēni to var izmantot satura atkārtotai. Savukārt aicinājam neierakstīt to daļu, kad skolotājs komunicē ar bērniem, jo tas var pārkāpt bērna privātuma tiesības. Video nodarbībās aicinām veikt aktualizāciju un sniegt jauno mācību saturu, šim nolūkam video nodarbības tiešām ir efektīvas,” I. Grigorjevs raksturoja video stundu norisi.

Kā top skolēna nedēļas darbu plāns?

Ogres 1. vidusskolā tas ir kopīgots dokuments – piemēram, tas ir pieejams katram 7. klases skolotājam, un visi strādā vienā dokumentā. Skolotāji ieraksta plānā paredzēto līdz ceturtdienas plkst. 12.00, līdz piektdienas plkst. 12.00 to pārskata metodisko komisiju vadītāji, pievēršot uzmanību tam, vai skolēniem nav pārāk liela slodze. No piektdienas pusdienlaika to vēlreiz pārskata direktora vietnieki, īpaši novērtējot dokumenta noformējumu, proti, vai tas ir gana kvalitatīvs, lai to sūtītu ģimenēm. Piektdienas vakarā to nosūta, lai ģimenes laikus varētu saprast, kādi ir sasniedzamie rezultāti, kāds būs mācību process nākamajā nedēļā.

Ko skola dara, ja bērniem ģimenē pietrūkst viedierīču?

Gadījumā, ja viedierīču pietrūkst, par to ziņo sociālajam pedagogam, kurš koordinē papildu ierīču nonākšanu ģimenē. Šogad problēma varētu būt lielāka, jo video forma ir galvenais nodarbību veids. Skola cer arī uz IZM un pašvaldības atbalstu.

Attālinātās mācības – nākamie soļi

1. Ja attālinātās mācības ir plānotas ilgākam laikam,

St.	Laiks	Pirmdiena	Otrdiena	Trešdiena	Ceturtdiena	Piektdiena
1	8.40 - 9.20	Infomātika 9:00 - 9:20 (video)			Mūzika (čats)	
2	9.30 - 10.10	Vizuālā māksla (čats)			Sports (čats)	
3	10.20 - 11.00	Latv. val. 1, lit. (čats)		Ģeogrāfija (čats)	Vācu valoda(čats)	Matemātika 1 (čats)
4	11.10 - 11.50	Angļu val. Treimane (p.d. video)		Matemātika (video)	Matemātika 1 (čats) Matemātika (video)	
5	12.20 - 13.00	Latviešu val. (G.Pūpēde) (čats)	Sociālās zinības (p.d. čats)			Bioloģija (video)
6	13.20 - 14.00	Latviešu val. (G.Pūpēde) (video)	Angļu val. 2 (video)	Krievu valoda (video)		Bioloģija (p.d. video)

St.	Laiks	Pirmdiena	Otrdiena	Trešdiena	Ceturtdiena	Piektdiena
1	8.40 - 9.20	Mūzika	Matemātika		Ģeogrāfija	
2	9.30 - 10.10	Latv. val.-1			Ģeogrāfija	Angļu val. (Treimane)
3	10.20 - 11.00	Latv.val. G.Pūpēde	Inženierzinības	Angļu val. (Ābola)		
4	11.10 - 11.50	Literatūra				Matemātika
5	12.20 - 13.00		Bioloģija	Dizains un tehnoloģijas (Bekere)(Puriņš)	Matemātika (12.20 - 12.40)	Sociālās zinības
6	13.30 - 14.10	Vizuālā māksla		Latv.val.-1 (13.30-13.50) Latv.val. G.Pūpēde (13.30 - 13.50)	Datorika (Neimane, Meire)	

Mācību plāni ar iekļauto video nodarbībām

tad jāvērtē mācību priekšmetu sadalījums laikā, lai skolēni vienlaikus koncentrētos mazākam mācību priekšmetu skaitam, bet skolotāji – mazākam klašu skaitam. Būtiski ir sekot tam, lai skolēniem nebūtu vienlaikus jāmacās 14–16 mācību priekšmeti nedēļā.

2. Jāturpina uzturēt aktīvus saziņas un sadarbības kanālus, lai balstītu skolēnus un ģimenes. Ogres 1. vidusskolā gadījumā šim nolūkam kalpo *google* čati.

3. Jāapsver iespējas ieviest kombinētās mācības, t. i., gan attālināto, gan klātienē mācību elementus.

Mācību procesa organizācija kombinētā mācību darbā

Ir dažādi veidi, kā organizēt **kombinētās mācības** (daļa no laika ir klātienē mācības, daļa – mājās): pāra/nepāra nedēļas, pāra/nepāra dienas, trīs dienas vienā nedēļā, divas otrā. **Lai kādu risinājumu izmantotu, svarīgākais ir saprast, kas ir jādara skolā, kas – mājās.** Lūk, Ogres 1. vidusskolas, koleģiāli apspriežoties, izveidotais saraksts.

Mācību procesa aspekti, kurus nozīmīgi īstenot klātienē

1. Daļu summatīvās vērtēšanas.
2. Jauna mācību satura apguve.
3. Darbi, kuriem vajag specifisku skolas infrastruktūru (piem., laboratoriju kabinets).
4. Mācību process skolēniem ar mācīšanās traucējumiem.

Īpaši svarīgi ir pirmie divi punkti, jo kombinētajās mācībās samazinās tehnoloģiju īpatsvars. Ja skola strādā nepāra dienu modelī, tad vienā dienā skolēni apgūst jauno saturu, otrā dienā mājās pilda uzdevotus, trešajā dienā var pārbaudīt, kā veicies. Tiešsaistes saziņa internetā paliek, bet, ja iespējams periodiski un regulāri tikties klātienē, tad procesu var izplānot tā, ka daudz izdara, esot kopā.

Kombinētās mācības, lai distancētos starp grupām, var izmantot, lai vēl vairāk samazinātu kontaktu starp skolēniem, savukārt klātienē nodarbību biežumu var variēt no ļoti maza skaita (piem., tikai summātīvo pārbaudes darbu rakstīšana) līdz lielam. Attiecīgi variē arī attālināto mācību rīku īpatsvaru.

Daži piemēri. Visi mācās attālināti, bet uz skolu nāk...

- skolēnu grupa rakstīt pārbaudes darbus;
- skolēni ar mācību traucējumiem apgūt valodas un matemātiku;
- skolēnu grupas strādāt laboratorijas darbus;
- puse klases mācīties daļu laika klātienē.

Tas samazina inficēšanās riskus.

Lai kādu modeli skolā izvēlētos, tam jābūt visas skolas pieņemtam risinājumam.

Kā vērtēt kvalitāti šādā mācību procesā?

Lūk, četri būtiski rādītāji kvalitatīvam attālinātajam vai kombinētajam mācību darbam.

1. Ticama informācija par līdzdalību. Vai skolēni tiešam piedalās mācību procesā? Klātienē to redz vislabāk, kombinētajā procesā arī visai labi. Attālinātajā modelī ir jābūt sistēmai, kas to fiksē.

2. Objektīvs summatīvais vērtējums. Arī attālinātajās mācībās kaut kādai daļai mācību darba jānotiek skolā, lai redzētu, ka skolēns pats tiešām ir paveicis darbu. Summatīvā vērtēšana gan nav īpaši izceļama citu vidū!

3. Ticama informācija par skolēnu labsajūtu. Attālinātajā mācību modelī skolotājiem par to jāiegūst papildinformācija.

4. Ticama informācija par tehnisko nodrošinājumu un IT sistēmām.

Jebkurā izvēlētajā mācību organizēšanas modelī svarīgi ir visi četri rādītāji.

IT loma attālināto mācību organizācijā

Skolai vissvarīgākais ir **izmantot vienotus saziņas un satura veidošanas rīkus**. Problēmas rodas tad, ja skolā nav vienotas sistēmas un katrs skolotājs dara tā, kā viņam ērtāk. Ogres 1. vidusskolā izmanto *google* rīkus. Skolēni dienas sākumā ieiet savā kalendārā, pievienojas *google* platformai. Katram skolēnam ir skolas *google* konts, tajā katrs arī saņem šo dokumentu. Var izmantot arī citus rīkus, var sūtīt e-klasē, bet jābūt šai vienotajai pieejai.

Vai skolotāji vada nodarbības no savas klases, vai viņiem ir tehniskais nodrošinājums, vai vienkārši ar savu datoru strādā no jebkuras vietas?

Skolotājiem lūgts norādīt, kurš strādā mājās, kurš – skolā, un tiem, kas strādā skolā, piešķirts katram savs kabinets, lai katram būtu noteikta darbavieta. Ja skolotājam mājās vajadzējis datoru, tad skola to iedevusi.

Iesakām noskatīties Igora Grigorjeva priekšlasījumu E-twinning konferencē par attālināta darba organizēšanu (https://www.youtube.com/results?search_query=Grigorjevs+E-twinning).

Rakstu pēc Ogres 1. vidusskolas direktora Igora Grigorjeva stāstītā mācību satura ieviešanas seminārā (pašvaldību izglītības nodaļu/pārvalžu vadītājiem un speciālistiem) š.g. 27.oktobrī sagatavoja Alnis Auziņš, Skola2030 eksperts 2

https://bit.ly/DDZ2_par_vertesanu

Sagāzt ierasto namiņu jeb Kā plānot mācību satura apguvi ciklos

Ādažu Brīvās Valdorfa skolas (ĀBVS) pieredze

Skolotāji cenšas strādāt jēgpilni, bet, lai to darītu pēc iespējas efektīvi, iespējams, daudziem mācību priekšmetiem, kad skolēni tos mācās, jāatvēl vairāk laika nekā divreiz nedēļā pa 40 minūtēm. Tradicionālajam sadalījumam ir savas priekšrocības – skaidrība plānošanā, bet tas arī liek skolotājam steigties un neļauj atvēlēties lielākiem darbiem. Pārkārtoties mācību satura apguvei lielākos blokos nav vienkārši, jo tas nozīmē sagāzt ierasto plānošanas namiņu, kurā ir nemainīgs stundu saraksts visām klasēm visam mācību gadam, iekļaujot visu mācību priekšmetu stundas katru nedēļu.

Šis jautājums kļuvis īpaši aktuāls arī tagad – COVID-19 izplatības laikā, kad daudzas skolas īsteno kombinētas vai attālinātas mācības.

Sagatavoja Alnis Auziņš un Ansis Nudiens, *Skola2030*,
foto: Ulla Krūmiņa, Harijs Zemītis, no ĀBV krājumiem

Viens no paņēmieniem, kā samazināt gan bērnu un jauniešu, gan skolotāju noslodzi, laikā kad vienlaikus jārūpējas ne vien par mācīšanās saturiskajiem, bet arī praktiskajiem un organizatoriskajiem aspektiem, ir plānot

mācību satura apguvi ciklos – sadalot mācību gadu īsākos nogriežņos, piemēram, divu mēnešu garumā, un maiņot stundu sarakstu pēc katra cikla.

Stundu sarakstu tad var veidot tā, lai skolēni katrā ciklā vienlaikus mācītos mazāku mācību priekšmetu skaitu, piemēram, piecus vai sešus ierasto 14 līdz 18

mācību priekšmetu vietā, veltot ilgākus laika blokus katram priekšmetam. Savukārt, tas dotu iespēju skolotājiem vienlaikus pievērst uzmanību, sniegt atgriezenisko saiti, sekot attīstības dinamikai mazākam skolēnu skaitam un tādēļ viņus labāk atbalstīt mācībās.

Kā tas var notikt praktiski? Rosinot skolām pilnīgi citādi paskatīties uz mācību procesa organizāciju un šādas pieejas ietekmi uz skolēnu mācīšanos, piedāvājam iepazīties ar Ādažu Brīvās Valdorfa skolas (ĀBVS) pieredzi, kā normālos apstākļos šī skola plāno mācību satura apguvi, kā veido stundu sarakstu. **Par to pieredzē dalās ĀBVS skolotāju kolēģijas vadītāja Inga Zemīte.**

Kā jūsu skolā tiek plānotas mācības?

Valdorfskolās no pašiem to pirmsākumiem mācības notiek periodos jeb ciklos. Tas nav mūsu izgudrots velosipēds. Rūdolfs Šteiners jau pirms 100 gadiem mācību procesu balstīja atzinumā, ka bērns mācās aizmirstot. Proti, nodarbinot atmiņas procesus un kaut ko intensīvi mācoties, bet pēc tam kādu laiku to nedarot, mūsu atmiņa darbojas kā siets, – tā paņem to, kas procesā ir uzrunājis skolēna jūtas un domāšanu. Nav iespējams atcerēties visu, bet ciklu sistēma darbojas kā atmiņas procesu stabilizētājs. Savukārt 40 minūšu stundās darbojas process, kas vajadzīgs regulāram treniņam, piemēram, svešvalodu apguvei.

Pēc šī principa strādājam arī mēs jau 27 gadus. Cikls nozīmē to, ka vienu mācību priekšmetu mācām apmēram trīs nedēļas, katru dienu divu mācību stundu ilgumā. Pēc tam kādu laiku šī mācību priekšmeta nav. Var būt arī dažādi izņēmumi, šajā ziņā esam gana elastīgi.

Kā visās skolās, arī mums ir programma ar noteiktu apjomu mācību gadam, kas tiek sadalīts pa nedēļām. Programma (Nr.2) ir pieejama visiem skolas skolotājiem.

Ar katru skolotāju maijā un jūnijā apspriežam, kā, viņaprāt, konkrēto mācību priekšmetu būtu labāk mācīt – ciklos vai ciklos un stundās, vai stundās, vai blokstundās, un, to ievērojot, izveidojas tabula jeb ciklu plānojuma melnraksts (Nr.1). Tajā atspoguļojas visas nedēļas, cik pēc programmas attiecīgajam skolotājam būtu jāmaca. Tālāk jau strādājam ar rokām – līdz šim ar šķērēm griežām lapiņas un bīdījām kopā vienotā sarakstā. Šogad mēģināsim to visu likt kopā lielā datora ekrānā. Augusta trešajā nedēļā ir izveidots lielais mācību plāns (Nr.4).

Valdorfskolas mācību programma paredz daudz dažādu mācību braucienu vai aktivitāšu ārpus klases un skolas telpām. Tā, piemēram, kad pusaudži ģeogrāfijā mācās mineraloģiju un mainās arī viņu pašu iekšējās vērtības, klase dodas kāpt kalnos Slovākijā vai Norvēģijā. Tas var būt rudenī vai pavasarī, raugoties gan no sociālā aspekta (bērni tam var būt gatavi 7. klases sākumā, bet reizēm jau 6. klases beigās), gan atkarībā

no laikapstākļiem. Līdz ar to šos braucienus nevar iekļaut kā regulāru sistēmu, teiksim, katru gadu vienu vai divas nedēļas maijā. Vēl arī citu iemeslu dēļ lielajā plānā nākas kaut ko mainīt. Savukārt 5. klasē, mācoties par seno Grieķiju, tiek organizētas olimpiskās spēles, kurām pakārtots dažādu mācību priekšmetu saturs. Piemēram, mājturības stundās skolēni ar grieķu rakstiem izšuj hitonus, kuros viņi ģērbjas olimpisko spēļu atklāšanā. Sākot no 9. klases, regulāri notiek nodarbības Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, arī anatomikumā. Pusaudžu vecumā, kad svarīgi veidot un nostiprināt dažādas sociālas prasmes, esam domājuši par dažādiem izaicinājumiem un pārbaudījumiem. Mācību procesā ienāk gan garāki klases braucieni ar velosipēdiem, gan laivu braucieni, gan nakšņošana mežā u. c. darbības, kas veicina dažādas prasmes un palīdz mācību procesu padarīt aizraujošu.

Tātad mācību gadam domātais plāns tomēr ir arī mainīgs?

Jā un nē. Ir robežas, kuru ietvaros stundu un nedēļu skaits ietilpst. Tomēr gadās arī dažādi izaicinājumi un neparedzētas situācijas. Tā, piemēram, iepriekšējā mācību gadā vairākiem skolotājiem radās nopietnas veselības problēmas. Tā nebija gadījies visu mūsu skolas pastāvēšanas laiku! Vispirms mēģinājām mainīt ciklus vietām, bet tas bija sarežģīti. Neatlaidīgi meklējot, izdevās atrast aizstājējus.

Kā jūs rīkojaties, ja ilgstoši slimo skolēni?

Ciklu sistēma piedāvā nesadrumstalotas mācības, tas nozīmē, ka skolēniem nav katru dienu jāmacās septiņi priekšmeti. Periodi jeb cikli, sākot no sestās klases, ir divi dienā. Jaunākiem skolēniem ir viens cikls. Pārējās ir 40 minūšu stundas, un tās ne vienmēr prasa lielu gatavošanos vai mājasdarbu izpildi. Tas nozīmē, ka mācību apjoms ir līdzīgs kā tradicionālajā sistēmā, bet tas nav sadrumstalots. Tad arī skolēniem, kuri ilgstoši slimo, mācību saturs nav neapgūstams. Protams, gadās, ka skolēns nopietni saslimst, ārstējas slimnīcā un nevar mācīties. Tad skolotājs bērnam, kad viņš ir izvesēlojies, piedāvā iespēju nākt uz konsultācijām un apgūt iekavēto. Ja bērns nav tik slims un atrodas mājās, tad viņš var saņemt uzdevumus un mācīties arī veselīgas laika.

Cikli ļoti palīdz integrācijai un caurvijām. Piemēram, ja 8. klasē pirmais cikls ir anatomijā un skolēni tajā macās par kauliem, pēc tam nākamajā ciklā, mākslā, skolēni veido kaulus no māla. Būtībā tā ir tā pati anatomija, tikai mākslinieciskā izpildījumā, skolēni nevis 40 minūtes nedēļā zīmē kluso dabu, bet turpina bioloģijas mācību saturu apgūt mākslinieciskā un radošā formā. Daudzi mācību priekšmetu skolotāji tā sadarbojas, īpaši auglīgi tas ir mācībās pusaudžu vecumā. Vēsturē, mācoties par seno Romu, mākslā tiek veidots akvedukts, fizikā tiek veidoti aprēķini, kāds slīpums vajadzīgs, lai ūdens tecētu. Integrācija

klūst ļoti dabiska, nav pat īpaši jādomā, kā savietot divus mācību priekšmetus.

Lielākas grūtības rodas tad, ja vecāki nolemj mācību laikā, piemēram, februārī, ar bērniem doties slēpot. Esam izveidojuši sistēmu, ka šādās situācijās skolēnam jāsavāc paraksti no skolotājiem, kuru mācību priekšmeti brauciena laikā notiek. Ir reizes, kad skolotājs parakstu lapā ieraksta "neatbalstu". Tad paliek dokumentāls pierādījums, ka ģimene uzņemas atbildību par mācību satura apguvi laikā, kamēr skolēns stundās nav piedalījies.

Bet vai šī sistēma nerada arī grūtības tarifkācijai un algām? Gan skolotājam, kas ciklos nostrādā vienu mēnesi, gan administrācijai, kā visiem aprēķināt algas?

Katram skolotājam ir saskaitīts viss, ko viņš dara mācību gada laikā, un izdalīts pa mēnešiem. Tātad skolotājs katru mēnesi saņem vienu un to pašu summu neatkarīgi no tā, cik daudz kontaktstundu viņš katrā mēnesī ir klasē, piemēram, vienā mēnesī var būt liels noslogojums, bet nākamajā – krietni mazāks. Taisnība, tarifkācijas sistēma

ir ļoti neelastīga, tajā nevar veikt darbības ar nepilniem skaitļiem, bet to droši vien ir iespējams mainīt.

Cik lielu uzmanību, ciklus plānojot, jūs pievēršat to būtībai? Vai tie viens pēc otra ir radniecīgi mācību priekšmeti vai, gluži otrādi, atšķirīgi?

Pirmajam ciklam vajadzētu būt izzinošam, ar pārsteigumu, atklājumu, piedzīvojumu, lai tas rosinātu domāšanas procesus, radītu izjūtas, otram vajadzētu būt tādām, kurā vairāk izmantota darbība, kas nostiprina un trenē konkrētas prasmes, piemēram, matemātika, algebra, varbūt arī svešvaloda, ja tā ir ciklos. Pēc tam ir labi ieplānot nodarbības ar aktīvu kustību, darbošanos mākslinieciskajā jomā, lai no rīta iegūtais ne tikai nepārklātos, bet varētu veidoties kā paliekošs pārdzīvojums, no kura attīstās zināšanas.

Ja tādu secību gluži nevar īstenot, tad skatāmies no iespējām. Gadu gaitā izveidojušies veiksmīgi sadarbības modeļi. Par anatomiju un mākslu jau minēju, savukārt 8. klasē ir šūšana – roku darbs, kas pakārtots fizikai – mehānikai. Kalnos kāpj tad, kad skolēni mācās par dabas

zonām, ģeogrāfiskajām joslām, mineralogiju, un integrācija veidojas gluži loģiski.

Ar ERASMUS projektu palīdzību komunicējam ar citām valdorskolām pasaulē un daudz ko cits no cita mācāmies. Mūsu skolēni 10. klases sākumā dodas lauka mērīšanas praksē, tie ir cikli, kuros tiek integrēti trīs mācību priekšmeti – ģeogrāfija, trigonometrija un tehniskā grafika. LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes lauka mērīšanas prakses vietā, klātesot matemātikas un ģeogrāfijas skolotājiem, lielāka skolēnu skaita gadījumā arī klases skolotājam, skolēni mēra, rēķina, uz A1 formāta lapām veic uzmērījumus. Par šādu mācību priekšmetu integrāciju ilgu laiku sapņojām, līdz beidzot ERASMUS projekta ietvaros Vācijā, Kāselē, matemātikas un ģeogrāfijas skolotājas kurss ieguva nepieciešamās zināšanas, pēc tam Austrijā, Klāgenfurtē, piedalījās nodarbībās un vēroja šo procesu, un nu jau ilgus gadus katru rudeni mūsu 10. klase dodas praksē uz Lodes muižu.

Saplānot stundu sarakstu pa nedēļām lielai skolai ar 70–80 skolotājiem un vairāk nekā 800 skolēnu jau ir milzu darbs. Ja skola gribētu iet šo – ciklu – ceļu, piedāvāt

dalījumu lielākos blokos, kam plānojot vajadzētu pievērst īpašu uzmanību?

Pirmkārt, droši vien jau laikus jāizveido skolotāju kolektīva vienota pozīcija. No “augšas” uzspiežot, nekas nedarbosies. Jaunām idejām un vēlmēm būtu jāizaug no skolotāju kopienas. Labs vadītājs ir tas, kurš prot idejas pasniegt tā, lai galu galā visiem šķistu, ka tā bija viņu ideja. Administrācijai būtu jāiegulda vismaz pāris gadu darbs, lai kopienas dzīve kļūtu citāda, lai skolotāji cits ar citu spētu runāt par skolēniem, par mācību procesu, lai tas būtu interesanti. Kamēr valdīs formāla pieeja, strikts dalījums – darbs un mājas, tikmēr nekas neizdosies. Mūsu skolas skolotāji, arī vasarā satiekoties, mēdz cits citam teikt: zini, man ir ideja, kā tu domā, vai mēs varētu...

Tāpat svarīga ir savstarpēja komunikācija. Nākamais solis ir saplānot stundu skaitu pa nedēļām. Var jau pirmajā gadā pamēģināt vienu vai divus mācību priekšmetus, piemēram, ģeogrāfiju un bioloģiju, veidot ciklos, bet pārējās stundas atstāt pa 40 minūtēm. Tas nozīmē, ka noteiktā laikā, teiksim, no pulksten 9 līdz 11 trīs nedēļas ieplānot ģeogrāfiju. Iespējams, ka pirmajam mācību gadam tas ir gana liels izaicinājums.

Ādažu Brīvās Valdorfa skolas skolēnu skaits arvien pieaug, šobrīd tas jau ir ap četriem simtiem. Līdz ar to pieaug arī paralēlklašu skaits. To, vai būs paralēlklases, nosaka telpu jautājums katrā konkrētajā gadā, šobrīd pamatskolā viena klase ir tikai 4., 7. un 8. Vidusskolā veidojam vienu klasi. Katru gadu ciklu plāns kļūst arvien apjomīgāks, un ir labi, ka 5.-12. klases ciklu plāna kopskatu vēl var ievietot vienā lapā.

Ja pārējie skolotāji strādās kā iepriekš, bet tikai ģeogrāfija būs ciklos, tas tomēr ir savstarpēji saistīts. Ģeogrāfijas skolotājam rodas jautājums, ko darīt visu pārējo laiku. Ja, sākot ar septembri, ir trīs nedēļu cikls ar septītajiem, tad vai nu viņš pēc šī cikla māca vēl visas pārējās klases, vai nu tās gaida savu kārtu, kad arī mācīsies ciklos. Tad tas ietekmē pilnīgi visas vecuma grupas.

Tie visi ir plānošanas un elastīguma jautājumi. Man grūti iztēloties, kā ir tad, ja negribas to darīt. Ja gribas... Droši vien ir jāpierāda, ka tā var strādāt un ka tas var būt interesanti un produktīvi. Piemēram, var visai skolai izveidot vienu ciklu – rīta cēlienu, kurš mainās, un pārējo atstāt 40 minūšu ietvarā. Arī tas samazinās skolēna slodzi

un sadrumstalotību. Tam skolotājam, kurš grib strādāt kā parasti, nekas nemainās. Ja kāds ļoti pretojas šīm pārmaiņām, lai viņš paliek pie sev ierastajām 40 minūšu stundām. Šis nav process, kurš vajadzīgs tiem, kuri neizjūt ciklu sistēmas iedarbīgumu un darba produktivitāti. Vēl jau ir cita, vieglāk saprotama un iestrādāta iespēja – regulāras dubultstundas.

Bet kā to saplānot tieši no administrācijas viedokļa? Tīri praktiski ar ko sākt?

Ir noteikts stundu skaits mācību gadā, tas jāizdala pa nedēļām. Iedomāsimies, ka bioloģija 8. klasē ir 70 stundas gadā. Ja nedēļā ir piecas dienas un katru dienu, piemēram, divas stundas, tad nedēļā ir desmit stundas. Tas nozīmē, ka bioloģijai vajag 7 nedēļas. Tās var sakārtot, piemēram, 3 oktobrī un 4 aprīlī. Administrācija plānojot ierauga, cik nedēļu katrai klasei sanāk, un tad var mēģināt būtēt mozaīku, liekot kopā lapiņas, un skatīties, ko mācīt ciklos un ko atstāt 40 minūšu stundās. Ja šī sistēma liekas interesanta, tad var dienā veidot divus šādus blokus. Tas gan plānošanas ziņā ir sarežģītāk.

Jāpiebilst, ka tehniski šobrīd, protams, daudz vienkāršāk ir izvēlēties tradicionālo mācību plānošanas ceļu. Būtu ļoti nepieciešams šo procesu atvieglot, lai nekavētu skolas

mēģināt un meklēt jaunus, bērniem draudzīgus un mācību procesu atvieglojošus veidus.

Mākslas skolotājs, sociālo zinību skolotājs neko prātīgu nevar iesākt 40 minūšu stundā. Pirmās desmit minūtēs paņem iepriekšējā aktualizācija, otrās desmit ir noslēgums, un tikai divdesmit minūtes atliek jaunajai vielai. Mācību priekšmetos ar vienu divām divām stundām nedēļā var ieplānot vismaz vienu blokstundu, tas gan nozīmē to, ka vienā nedēļā tā ir, otrā nav nekā. Daudzās skolās šādi tomēr rīkojas, un tas ir labāk nekā mācīt pa vienai stundai nedēļā.

Vidusskolā informātika, programmēšana pie mums arī rotē, kādu laiku ir nodarbības pēcpusdienās šajā jomā, un tad kādu laiku to nav. Stundu sarakstā tam atvēlēts noteikts laiks, bet ciklu plānā paredzēts nedēļu skaits, cik ilgi šāds mācību priekšmets notiek. Es pati mācu latviešu valodu. Esmu strādājusi arī pašvaldības skolā, un latviešu valodai bija 40 minūšu stundas. Ja man būtu jāizvēlas starp iespēju strādāt ciklos vai stundās, es tiešām vairs negribētu strādāt stundās. To dziļumu un izpratni, ko varu panākt ciklā, tradicionālajā stundā nevar iegūt. **Jārēķinās, ka ciklā būs mazāks satura apjoms, bet dziļāks darbs.** Ja mans cikls ir otrais pēc ģeogrāfijas, es taču varu to ņemt kā pamatu un palīdzēt arī ģeogrāfijas skolotājam. Piemēram, ja skolēni 7. klasē mācās pasaules ģeogrāfiju, latviešu valodā divdabja teicienu varu mācīt, kā bāzi izmantojot tekstu par Kolumba braucienu uz Ameriku. Vai, integrējot drāmas elementus, caurvijas, sociālās prasmes, veidot sarunu starp cilvēkiem, kuri viens otru nesaprot valodas barjeras dēļ, bet mēģina sazināties. Īpaši veiksmīgi, izmantojot to, ka paralēli notiek 2 mācību cikli (priekšmeti), var strādāt pie domraksta veidošanas, trīsdaļīguma formas, rakstiski izklāstot domas. Nekad 40 minūšu stundās nebiju veidojusi domrakstu par fizikas tematiem. Cikli šo satura integrāciju padarīja loģisku.

Latviešu valodā ir daudz stundu nedēļā, kādas septiņas. Tad latviešu valodā var izveidot vismaz divas blokstundas, pat trīs, un tā arī skolās mēdz darīt, tā panākot iedziļināšanos, un tas jau ir visai līdzīgi mācībām ciklos.

Ja es esmu kādas skolas mācību pārzinis un gribētu, lai manā skolā mācības notiktu ciklos, tad kad ir īstais brīdis ķerties klāt nākamā mācību gada plānošanai?

Maijs un jūnijs ir jāvelta sarunām ar skolotājiem – būtībā ar katru. Vislabāk ir apspriesties klātienē, lai gan skolotājs var atsūtīt savus priekšlikumus arī rakstiski. Ir arī

tādi kolēģi, kas saka apmēram tā: man nekas nemainās, kā būs, tā būs labi. Lielākā daļa tomēr grib aprunāties. Pēc tam līdz augusta vidum top plānojuma melnraksts, kas nozīmē, ka šis plāns ir bez secības, vienkārši tiek pierakstītas katra skolotāja vēlmes un arī idejas. Piemēram, ciklu plānā kāds mācību priekšmets ir 6 līdz 8 nedēļas. Kāpēc "līdz"? Ir vairāki iemesli, kāpēc nevar noteikt precīzas robežas. Kādu laiku ir mazāk bērnu klasē, un skolotājs lūdz vēl papildu nedēļu fizikai nākamajā mācību gadā. Tad arī šajās sarunās tiek izrunātas problēmas, ja tādas ir, aplūkots vēlamais nedēļu skaits nākamajam mācību gadam.

Kad sarunas beigušās, izveidojam vēlamā skaita un apjoma mazas lapiņas un līdz augusta vidum tās kārtojam dažādās kombinācijās. Apmēram nedēļas laikā top plāns. Ir divi saraksti. Viens ir plānojums pa nedēļām, kas rotē, un otrs ir 40 minūšu stundu saraksts, kas izriet no mācību plāna, skolotāju iespējām, integrācijas, dažādu ārpusklases un skolas mācību procesa laiku iespējām, no telpu noslogojuma.

Vismaz nedēļu pirms mācību gada sākuma skolotājiem ir iespējams pārspriest integrāciju: mums cikli ir kopā, kā mēs varētu sadarboties. Vai otrādi – tev pēc divām nedēļām sākas cikls 7. klasē, kurā es beidzu strādāt, būtu labi, ja tu savā mācību priekšmetā varētu iekļaut vai atskatīties uz šādiem tematiem.

Ja klases ir pa vienai, teiksim, viena 5., viena 6., viena 7. klase utt., tad plānot ir vieglāk. Ja ir paralēlklases, tad jāraugās, lai būtu vienāds nedēļu skaits, vienādas iespējas (Nr. 3).

Un kā saplānot, ja skolā ir vairāk nekā 800 bērnu un vairāk nekā 80 skolotāju?

Man šķiet, ka ideāli ir, ja visu salikto ciklu plāna attēlu var ievietot vienā datorekrānā. Mums ir līdz 400 bērnu un ap 40 skolotāju, un plānu var dalīt divās grupās – 5.–8., 9.–12. – vai pat trīs; jaunāko klašu skolēniem, kur var paņemt 3 nedēļas latviešu valodu un tikpat matemātiku, nav jāpieliek plānošanai tik daudz pūļu.

Visbeidzot, gribu uzsvērt, ka pavisam tieši jau neko nevar pārņemt vai kopēt, var aizgūt tikai idejas. Būtiski ir saprast, kāpēc mēs darām tā vai citādi. Valdorfskolas pamatā ir filozofija, kurā lielākais uzvars ir likts uz bērna vecumposmam raksturīgo, tam pakārtota arī metodika, dažādi cilvēka attīstības procesi, mācību saturs, skolotāju nepārtraukta izglītošanās. Ļoti daudz kas ir atkarīgs no komandas, kas skolā veido un virza mācību procesu. Viens nav karotājs. Ir svarīga vēlēšanās darīt, mēģināt un nebaidīties kļūdīties. 2

Plānošanas tabulas nr.1., 2., 3., 4. skatīt šajā saitē:
https://bit.ly/ABV_plani

Skola2030 atbild uz skolotāju jautājumiem

Kā turpmāk plānot mācību saturu un kādus plānošanas dokumentus veidot ikdienas darbam un sadarbībai starp skolotājiem?

Visi plānošanas dokumenti veidojami, ievērojot atpakaļvērstās plānošanas principu. Saskaņā ar to veiksmīgai mācību darba plānošanai secīgi veic trīs darbības: (1) izvirza sasniedzamos rezultātus, (2) precizē, ko tieši vērtēs jeb ar kādām darbībām skolēns demonstrēs, ka apguvis sasniedzamo rezultātu; un tikai tad (3) plāno mācību procesu jeb darbības, kas skolēnam jāveic, lai virzītos uz sasniedzamo rezultātu. Šie trīs jautājumi ir aktuāli visos plānošanas līmeņos, atšķiries tikai detalizācijas pakāpe. Shēmā “Mācību satura plānošanas līmeņi” piedāvāts, kā katrs no trim atpakaļvērstās plānošanas jautājumiem izpaužas katrā no plānošanas līmeņiem.

Gada tematu plāns klasei/klašu grupai. To veido visam mācību gadam kā kalendāru pārskatu par tematu secību, stundu skaitu un būtiskākajiem sasniedzamajiem rezultātiem konkrētā kalendārā laika posmā vienai klasei visos vai vairākos mācību priekšmetos.

Visu tematu būtiskākos sasniedzamos rezultātus (SR) var apkopot, piemēram, šādā veidnē (sk. tālāk). Katram tematam atvēlētās rutiņas lielums ir pielāgojams tematam apguvei paredzētajam stundu skaitam.

Gada tematu plāna klasei/klašu grupai mērķis ir gūt vienas klases/skolas ietvaros pārskatu par tematiem un/vai sasniedzamajiem rezultātiem, ko konkrētā kalendārā

laika posmā skolēni apgūs dažādos mācību priekšmetos. Šādu dokumentu izmanto arī, lai skolotāju grupas vai skolas līmenī vienotos par saskaņoti vai integrēti apgūstamiem sasniedzamajiem rezultātiem dažādos priekšmetos, t. i., caurskatot gada temata plānu, skolotāji izvērtē, kurus mācību priekšmetu sasniedzamos rezultātus ir mērķtiecīgi apgūt vienlaikus vai integrēti un kurus – atsevišķi katrā mācību priekšmetā.

Mācību priekšmeta tematiskais plāns. To veido kā detalizēti izvērstu sasniedzamo rezultātu, kā vērtēšanas un skolēna mācību darbību pārskatu konkrētajam tematam pirms temata apguves uzsākšanas. Tematiskā plāna mērķis ir palīdzēt skolotājam mērķtiecīgi plānot mācību procesu temata ietvaros. Tāpēc būtiski tematisko plānu veidot kā temata apguves gaitā lietojamu rīku, kuru iespējams papildināt un pielāgot skolēnu vajadzībām, kas noskaidrojas temata apguves laikā. Lai veidotu elastīgu un reālajai situācijai atbilstošu tematisko plānu, to var veidot pa daļām, katru atsevišķo tematu plānojot pa vienam vai blokiem pirms temata apguves uzsākšanas.

Kā veidot tematisko plānu?

- Stundas kārtas numurs: rakstām, kura stunda pēc kārtas tematā tā ir. Šajā vietā varam atspoguļot, kādos stundu blokos plānojam mācīšanos uz katru sasniedzamo rezultātu – pa vienai stundai, blokstundām vai kā citādi. Tātad sasniedzamajam rezultātam nav jābūt piesaistītam 40 minūšu posmam. Šī dokumenta ietvaros, izmantojot jēdzienu “stunda”,

Gada tematu plāns klasei/klašu grupai

	Septembris	Oktobris	Novembris	Decembris	...
1. mācību priekšmets	1. temata nosaukums. Būtiskākie SR	2. temata nosaukums. Būtiskākie SR	...		
2. mācību priekšmets	1. temata nosaukums. Būtiskākie SR	2. temata nosaukums. Būtiskākie SR	...		
...					

Stundas nr.	Stundas temats	Sasniedzamais rezultāts	Skolēnu darbības liecinās, ka rezultāts sasniegts	Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sniedzamajiem rezultātiem	Komentāri

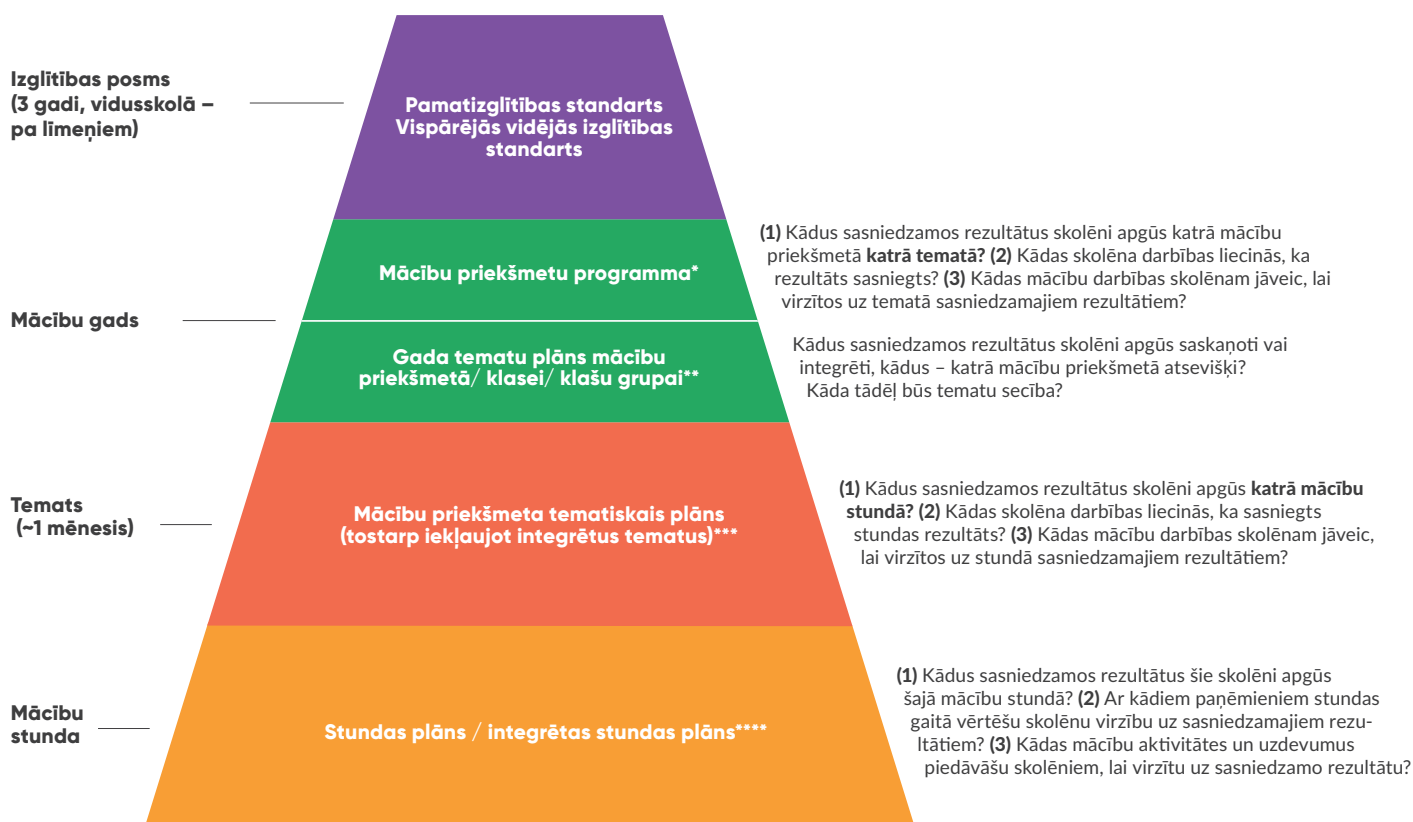
Mācību priekšmeta tematiskais plāns

vienmēr domājam plašāk – stunda, blokstunda, nodarbība u. c. laika vienība, kurā skolotājs plāno sniedzamo rezultātu apguvi.

- Stundas nosaukums: rakstām virsrakstu vai atslēgas vārdus stundā apgūstamajam. Šī sadaļa dos pārskatu par apakštematu secību šī temata ietvaros.
- Stundā sniedzamais rezultāts: izmantojam mācību priekšmeta programmas paraugā piedāvātos sniedzamos rezultātus – ziņas, prasmes, kompleksos sniedzamos rezultātus un ieradumus, lai formulētu sniedzamo rezultātu katrai stundai šī temata ietvaros. Visbiežāk, lai nonāktu pie vienā stundā sniedzama rezultāta, mācību priekšmeta programmā piedāvātie

sniedzamie rezultāti būs jāapvieno grupās (jeb – kuras ziņas un prasmes skolēni apgūs vienlaikus – vienā stundā?) un pēc tam jākonkretizē (jeb – cik tālu virzībā uz šo sniedzamo rezultātu ir iespējams pārvirzīties vienā stundā, – ko tieši apgūsim?).

- Skolēnu darbības, kas liecinās, ka rezultāts sasniegts: sašķeļam stundā sniedzamo rezultātu līdz tik mazām vienībām, kuras varēsīm stundā novērtēt, t. i., konkretizējam, kādas skolēnu zināšanas, prasmes, darbības pierādīs, vai viņi ir sasnieguši izvirzīto sniedzamo rezultātu. Piemēram, ja sniedzamais rezultāts ir “izpratne par...”, tad šajā vietā atbildam uz jautājumu “kādas darbības skolēnam jāspēj veikt, lai

* VISC piedāvā mācību priekšmeta programmas paraugu, skolotājs var izstrādāt savu mācību priekšmeta programmu.

** Gada tematu plānu mācību priekšmetā / klasei / klašu grupai izstrādā attiecīgi skolotājs / skolotāju grupa / skola.

*** Mācību priekšmeta tematisko plānu izstrādā skolotājs, integrēta temata plānu izstrādā skolotājs, kurš māca vairākus mācību priekšmetus / skolotāju grupa.

**** Stundas plānu izstrādā skolotājs, integrētas stundas plānu – skolotājs / skolotāju grupa.

demonstrētu, ka viņam ir izpratne par...”, t. i., kas skolēnam jāspēj izdarīt, izskaidrot, lai pierādītu, ka viņš ir izpratis. Sagaidāmo skolēnu darbību precizēšanas process palīdz skolotājam vēlreiz pārliicināties, vai ieplānotais sasniedzamais rezultāts ir konkrētajā laika posmā sasniedzams un izmērāms.

- Mācību darbības, kas jāveic, lai skolēns virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem: rakstām, kādas galvenās mācību darbības skolēnam jāpiedzīvo, lai izveidotu izpratni vai apgūtu prasmi, kas minēta sasniedzamajā rezultātā. Šajā sadaļā var pievienot saites uz jau radītajiem resursiem, kas noderēs virzībā uz konkrēto sasniedzamo rezultātu. Detalizētāk par to, kā virzīt mācīšanās procesu, plānosim stundas plāna līmenī.
- Komentāri: pēc tam, kad notikušas konkrētās mācību stundas, pierakstām komentārus nākamajam gadam. Varam izcelt lietas, kas bija veiksmīgi saplānotas un kurās vietās plānā var būt nepieciešami uzlabojumi.

Atsevišķu sasniedzamo rezultātu apguvi iespējams plānot saskaņoti vai integrēti. Integrēta sasniedzamo rezultātu apguve nozīmē, ka skolēns vienlaikus apgūst vairākos mācību priekšmetos plānotos sasniedzamos rezultātus. Integrēta temata mērķis ir palīdzēt skolēnam viengabalainu, nesadrumstalotu skatījumu uz pasauli, dziļāku izpratni, mācīties pārnest un izmantot apgūtās prasmes jaunās situācijās. Skolotājs/skolotāji, plānojot integrētu tematu, ievēro iepriekš minētos tematiskā plāna veidošanas principus.

Kā veikt bērna/-u vērtēšanu pirmsskolā, ja grupā ir 18–25 bērni? Lūdzu piemērus!

Pirms runājam par to, kā vērtēt, jāsaprot, ko mēs vērtējam – bērnu prasmes, zināšanas un izpratni – un kādēļ vērtējam. Vērtēšana galvenokārt ir nepieciešama skolotājam, lai sekotu bērna attīstībai, mācībām un varētu viņu mērķtiecīgi atbalstīt un mācīt. Skolotājs ik brīdī grupā vēro, ko bērni dara, sniedz atgriezenisko saiti (tātad vērtē) par to, kas tieši ir izdevies, un piedāvā bērnam nepieciešamo atbalstu tālākai virzībai, kā arī izmanto iegūto informāciju, plānojot nākamās mācības un pārplānojot to, kas jau ir saplānots, atbilstoši bērnu mācību vajadzībām.

Sarunās ar skolotājiem top skaidrs, ka visbiežāk jautājumi par vērtēšanu grupās ar lielu bērnu skaitu ir tieši par vērtēšanas datu dokumentēšanu. Katra iestāde izstrādā savu vērtēšanas kārtību, kurā vienojas, cik bieži

un kādā veidā dokumentēs vērtēšanā iegūtos datus. Daļu ikdienas vērtēšanā – formatīvajā – iegūto datu skolotājs izmanto uzreiz, un tie nekur nav jāpieraksta. Piemēram, skolotājs redz, ka bērns no klučiem veido rindas. Zinot, ka nākamais solis, darbojoties ar klučiem, ir tiltu veidošana, apsēžas bērnam blakus, izveido rindu un dažiem klučiem pārliiek pāri vēl vienu, izveidojot tiltus vai vārtus. Ja bērns noskatās un sāk atdarināt, skolotājs ir viņam palīdzējis tikt vienu soli tālāk. Ja bērns turpina veidot rindas, jāpadomā, kāda bērnam ir līdzšinējā pieredze darbā ar klučiem. 1. vecumposma bērnam (1,5–3 gadi) tas ir atbilstoši. Vecākam bērnam jau vajadzētu sākt veidot ko sarežģītāku. Bet varbūt bērns tikai šonedēļ pirmo reizi sāka ar klučiem rotaļāties? Varbūt viņam ir īpaša doma, kādēļ veido tikai kluču rindas? Stāda mežu vai veido žogu? Skolotājs novērojumus pieraksta savās piezīmēs, lai pēc kāda laika atcerētos pievērst šim bērnam uzmanību un izvērtētu pārmaiņas.

Ikdienā skolotājs savām vajadzībām dokumentē to, kas šķiet svarīgs, ko atcerēties, lai vēlāk spriestu par izaugsmi vai pamatotu to, kā bērns mācās vai kādēļ izvēlētas attiecīgas mācību nodarbības. Skolotājs var dokumentēt novērojumus dažādi – pierakstīt, fotografēt, filmēt vai dokumentēt kādā citā veidā. Pārskatot savus dokumentētos vērtēšanas datus, skolotājs izvēlas, ko saglabāt (reģistrēt pirmsskolas dokumentos), kuru informāciju būtu svarīgi uzzināt citiem kolēģiem, lai sniegtu atbalstu gan bērnam, gan skolotājam.

Kā to visu izdarīt, ja grupā ir liels bērnu skaits? Jāatceras, ka būs ļoti grūti novērtēt visus bērnus vienlaikus un reizē iegūt sistemātiskus vērtēšanas datus par lielu bērnam sasniedzamo rezultātu skaitu. Jāizvēlas, ko tieši vērtēsiet, un jāplāno, ar kādām darbībām bērni varēs demonstrēt savas tā brīža prasmes, zināšanas vai izpratni. Piemēram, 2. posma grupā (3–5 gadi) veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomā skolotājs grib noskaidrot, kuri bērni prot satvert un mest bumbu ar abām rokām, lai plānotu nākamās bērnam sasniedzamos rezultātus. Skolotājs ir sagatavojis veidni ar visu bērnu vārdiem un sporta zālē bērniem piedāvā lielu skaitu dažāda izmēra mīkstas bumbas. Bērni darbojas ar bumbām tā, kā paši vēlas. Skolotājs vēro, ko bērni dara ar bumbām, un lapā atzīmē bērnus, kuri prot satvert un mest bumbu ar abām rokām. Pēc tam skolotājs iesaistās rotaļā ar tiem bērniem, kuru prasmi mest un satvert bumbu viņš nevarēja novērot (varbūt bērns tikai ripināja bumbu), vai arī par kuru prasmi grib pārliicināties.

Skolotājs var plānot vērtēšanu veikt ilgākā laikā posmā (nedēļa, mēnesis), vienlaikus katru reizi novērojot

dažus bērnus. Novērojot mazāku bērnu skaitu, skolotājs var novērot vairākiem sasniedzamajiem rezultātiem atbilstošas prasmes un zināšanas. Piemēram, 1. posma grupā tehnoloģiju mācību jomā skolotājs ir novērojis, ka, darbojoties ar sāls un miltu mīklu, bērni to mīca un ar pirkstiem sadala mazos gabaliņos. Skolotājs plāno nākamo sasniedzamo rezultātu: bērns prot veltnēt detaļas starp plaukstām. Skolotājs iekārto galdu darbam ar sāls un miltu mīklu un darbojas pie šī galda kopā ar dažiem bērniem, pats veltnējot detaļas starp plaukstām. Skolotājs novēro, kuri bērni atdarina viņa darbības un kā viņiem tas izdodas. Nepieciešamības gadījumā skolotājs palīdz apgūt jauno prasmi. Tos bērnus, kuri paši neizvēlas darboties ar sāls mīklu, skolotājs aicina pa vienam pievienoties tiem bērniem, kuri labprāt izvēlas šo nodarbi (ja visus šos bērnus aicinās reizē, viņi ietekmēs cits citu un neviens negribēs darboties). Vienlaikus, sarunājoties ar bērnu, skolotājs var novērtēt prasmi matemātikas mācību jomā praktiskā

darbībā atšķirt jēdzienus *viens*, *daudz*, *īss*, *garš*. Skolotājs ir sagatavojis veidni ar malā sarakstītiem bērnu vārdiem un augšā sarakstītām novērojamām prasmēm (veltnē garenu formu, veltnē apaļu formu, atšķir *viens*, *daudz*, *īss*, *garš*). Tad, kad bērni izvēlas doties darboties citā telpas daļā, skolotājs veidnē izdara atzīmes par tiem bērniem, ar kuriem kopā strādājis, un tikai pēc tam pievērs pastiprinātu uzmanību nākamajai bērnu grupai.

Iespējams arī, piemēram, ieplānot vienu nedēļu starp tematiskiem tieši vērtēšanai. Šajā nedēļā skolotājs nepiedāvā bērniem jauno mācību saturu, bet izvērtē iepriekšējā tematā apgūto un veic diagnosticējošo vērtēšanu atbilstoši nākamā temata izziņas laikā plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem.

Vairāk par vērtēšanu lasiet metodisko ieteikumu pirmsskolas skolotājam "Mācību satura un pieejas plānošana" 3. nodaļā. (<https://mape.skola2030.lv/resources/87>)

Ar vērtēšanas praktisku piemēru varat iepazīties šī izdevuma rakstā par Rīgas PII "Viršu dārzs" (...lpp.)

Ko par vērtēšanu domā bērni?

Kas skolēniem ir svarīgs vērtēšanā? Ko viņi saka par atzīmēm? Atbildes uz šiem jautājumiem devos meklēt pie Rīgas Valdorfskolas 3. klases skolēniem.

Apkopoja Mihails Basmanovs, *Skola2030* dabaszinātņu mācību jomas vecākais eksperts. Foto no Rīgas Valdorfskolas krājumiem

Šajā skolā, tāpat kā daudzās citās skolās, vērtējuma izteikšanas veidi ir dažādi – ir gan pašvērtējums, gan citu skolēnu vērtējums, izteikts dažādās formās, un ir arī skolotāja veidots aprakstošs mācību darba vērtējums žurnālā. Skolēni līdz 7. klasei kā mācību darba novērtējumu ikdienā līdz šim ir saņēmuši trīs veidos izteiktu aprakstošo vērtējumu: vēl jāmacās, daļēji apgūts un apgūts. Aprakstošs ir arī gada darba novērtējums, ko skolēns saņem liecībā, kurā ir vārdos izteikts mācību darba un arī attieksmju raksturojums.

Līdz ar jaunu pieeju mācībās skolās un klasēs ikdienā ienāk arī jauni jēdzieni, kurus mums visiem kopā

jāmacās izprast un lietot. Vai zināt, kuram no tiem, bērnu izpratnē, varētu būt saistība ar temperatūru un sniegu vai kas tas varētu būt par “aparātu” zināšanu un prasmju mērīšanai?

Kā tu vari saprast, ka kaut ko esi iemācījies?

Tas ir tad, kad to tu zini un citiem vari pastāstīt un, ja vajag, arī parādīt.

Tad, kad tu to visu vari noskaitīt no galvas vai vairākas reizes uzrakstīt bez kļūdām, vai izrēķināt pats ātri un bez piepūlēm. Un to visu tu vari izdarīt viens pats, bez palīdzības.

Ja tev ir daudz ābolu, tad tu vari sarēķināt, cik tas var maksāt. Un, ja tu nepareizi sarēķināsi, tad tu zaudēsi naudu. Tas nozīmē, ka tev jāmacās vēl.

Es domāju, ka svarīgi, lai būtu kāds, kurš pateiktu, vai tu esi vai neesi to iemācījies, piemēram, skolotājs. Citādāk tu domāsi, ka visu zini pareizi.

Ja to, ko esi mācījies, vari izdarīt ar aizvērtām acīm, tas nozīmē, ka esi pilnībā to iemācījies. Un bez špiķeriem. Tāpēc tu to varēsi izpildīt pēc sajūtām.

Piemēram, tu vēl nezini visu no matemātikas un kāds tev pasaka, ka tu nemāki to un to, tad tu būsi izmācījies kārtīgi un tad nākamajā reizē pateiksi: – Nē, māku gan!

Ja tu salīdzināsi savas atbildes ar pareizām un tās būs tādas pašas, tad tu būsi visu labi iemācījies. Vai jāatrod tas, kurš zinās, ka tās atbildes ir pareizas.

Ja tu visu vari atcerēties no galvas un paprasīt citam pateikt, vai tas ir pareizi, tad tu zināsi, ka visu iemācījies pareizi. Bet, ja tu špiķosi, tad tas nozīmē, ka tu tāpat neko vēl neesi iemācījies. Špiķošana nav forša. Norakstīt no špiķera tu vari vienu reizi, bet tāpat tu to nezināsi. Arī nošpikot var nepareizo atbildi. Tad pavisam nav labi. Labāk pašam iemācīties un visu zināt.

Savas atbildes un zināšanas tu vari pārbaudīt ar kalkulatoru, telefonā vai datorā, un tad tu sapratīsi, vai esi visu to iemācījies.

Vai par zināšanām vajag likt atzīmes?

Es domāju, ka drusku vajag, lai tu saprastu, kas tev vēl jāpamācās uz nākamo reizi. Tad tu zināsi, ko tev darīt nākamajā stundā, un ko vari nedarīt.

Tev to atzīmi vajag, lai tu varētu parādīt vecākiem, ka tu zini to un to, jo citādāk vecāki nekad to neuzzinās, kā tu mācies.

Vecāki vienkārši var paskatīties uz tavu atzīmi, un tev pašam nekas nav jāatstāsta viņiem.

Dažreiz atzīme var parādīt, kā tu mācies, bet man liekas, tā ne vienmēr būs pareiza, ja, piemēram, tu to zini, bet pārbaudes darbā pēkšņi nevari atcerēties. Tad tā atzīme man neder.

Man tas, protams, nepatīktu, bet vajag arī zemas atzīmes, lai tu sāktu labāk mācīties. Tu domā, ka visu zini un vairs nemācījies kā vajag, bet atzīme tiks tev uztraukties, un tu centīsies savas zināšanas uzlabot. Bet, ja tev ir augstas atzīmes, tad tu vari tā arī turpināt mācīties. Atzīmes tev kā signāls, kā mācīties tālāk.

Lai pārliecinātos, ka tu pareizi to dari, ir nepieciešama kāda atzīme. Ja tu izpildījis kādu darbu labi un neesi drošs par to, tad tev vajag zināt savu atzīmi. Un atzīme tev parāda, ka esi kaut kur nokļūdījis. Un forši, kad skolotājs arī uzraksta, kur un ko vajag tev izlabot.

Atzīme man vajadzīga, lai es zinū, vai stundā es to esmu iemācījusies vai neesmu. Vai kā citādāk skolotājs mums varētu to teikt.

Bērni var arī paši izlikt sev atzīmes, ja skolotāja to palīdz, vai var palīdzēt citiem, lai arī viņiem atzīmes ir labākas.

Atzīmi man vajag, ja tā ir godīga un es zinū, kā mācīties tālāk.

Kāda veida vērtējumus tu gribētu saņemt?

Man patīktu, ja skolotāja izliktu man atzīmi ar cipariem no 5 līdz 10. Ja zem 5, tad tādas atzīmes neliel, bet pasaka, ka vajag vēl mācīties to un to. Un 10 ar plusu, ja es ļoti, ļoti labi to iemācījos.

Es gan gribētu, lai par to, cik tu pareizi visu izdariji stundā, tev iedod tikpat daudz konfektes. Vai ābolus, jo āboli arī garšīgi un veselīgi.

Es gan gribētu, lai būtu no 1 līdz 100. Tad 100 tu vari dabūt par pilnīgi visu pareizi izpildītu darbu, un lai kārtīgi viss būtu sarakstīts. Tas tāpat, kā 100 procentus nopelnīt par darbu.

Es gan gribētu, lai skolotāja liek nevis punktus, bet pasaka, vai tu labi vai slikti mācījies, un ko vēl tev vajag iemācīties, lai būtu labāk. Tad atzīmes vispār nevajadzēs.

Bet konfektes var gan atstāt vai arī kādu citu pārsteigumu no skolotājas.

Var arī burtus likt kā atzīmēs, bet tad mums vajag kopā ar skolotāju sarunāt, ko kāds burts nozīmē. Un visi gribēs saņemt labākus burtus. Piemēram, A būtu labākais un F ne tik labs vērtējums.

Bet es gribu, lai sliktas atzīmes vispār nav, un skolotājs tev tikai pasaka, ko tu vēl nezini un ko vajag iemācīties.

Es iedomājos, ka katru reizi skolotāja var likt dažādus vērtējums. Vienā dienā atzīmes ar cipariem, citā dienā – tikai burtus vai plusus, bet kādā citā – tikai pasaka, ko mēs labi darām un kas kuram izdodas vislabāk. Man arī patīk, kad skolotāja mūs paslavē.

Kā tu domā, kas ir pašvērtējums?

Tas ir tā kā vērtējums pašam sev, kā man no sevis. Un tas būs tikai man vienam, neviens to nezina.

Tas ir it kā atzīme stundā, kā tu pats uzvedies, mācīties un visu ko dariji. Bet tikai tu drīksti zināt šo atzīmi. Piemēram, ja tu visu stundu sarunāties un klāčojies, tad tu sev nevari neko labu ielikt. Un pašam viss būs jāmacās no jauna.

Tas ir tad, kad es pati pasaku sev, ka es, piemēram, smuki uzzīmēju vai ne visai. Un tad es zinu, ko darīt tālāk. Tas ir kā atslēga manām mācībām.

Tas ir kā jautājums sev. Ja tu slikti uzvedies vai nemācīties stundā, tad it kā apstāties un padomā, vai tas ir pareizi, un, ja pašvērtējums pasaka "nē", tad tev jāmacās, nevis jātrako.

Kas, tavuprāt, ir snieguma līmenis?

Man liekas, tas ir tas, kas palīdz tev uzlabot atzīmi, ja tu saņēmi mazāku nekā gaidīji.

Tad tu sāc mācīties un darīt, lai to uzlabotu. Un tā līdz brīdim, kad tu sasniedz pašu to augstāko līmeni.

Īsti nezinu, bet man liekas, kas tas ir tāds sniegums, kas ir uzsnidzis un ir ļoti dziļš, tev gandrīz līdz kaklam, bet tu vēl vari pakāpties uz augšu.

Nē, ja tas ir sniegums, tad tas ir auksts, tas ir kā temperatūra – ja zema, tad nav labi, bet ja silts, tas viss ir forši.

Domāju, tas ir kaut kāds aparāts, kas tev pasaka, cik daudz tu esi sapratis. Tā ir kā tāda mašīna ar instrukciju.

Laikam tas parāda, kā tu mācies stundā. Ja tu slikti mācies, tad tev ir zem līmenis, bet, ja tu visu labi saproti un vari labi atbildēt, tad tev ir augsts snieguma līmenis. Un tu zini, kādā līmenī tu esi.

Man ir ideja! Tas ir līdzīgs paslēpšanas spēlei. Ja kaut ko paslēpj un tam, kurš meklē, citi pasaka "silts" vai "auksts", un tu saproti, cik tuvu tu esi tam, ko gribi sameklēt.

Man pašam pēdējā atbilde ļoti patika – ja mācības ir kā spēle, tad spēles vadītājam noteikti būtu jāpasaka, cik tālu esmu ticis, cik daudz jau iemācīties un kas man vēl pietrūkst, lai zinātu vēl labāk un, galu galā, uzvarētu šajā spēlē. Man patiktu mācīties, spēlējot šādu spēli!

Par iespēju satikties un sarunāties ar bērniem pateicamies Rīgas Valdorfskolas kolēģiem: direktorei Mārai Svilānei un direktora vietniecei Ilzei Breidakai, skolotājai Sanitai Ozolai-Ozoliņai, kā arī 3. klases skolēniem: Rolandam, Heidijai, Dailim, Meldrai, Sofiai, Amēlijai, Teodoram, Nellijai, Rutai, Martai, Olīvijai, Gustavam, Nikitam, Meldrai, Frančeskai, Viesturam, Aleksai, Hugo, Grētai, Emīlam un Evijai.

Palūdzu bērniem uzzīmēt to "vērtējumu", ko viņi gribētu saņemt savās mācībās. Pamēģiniet arī jūs iedomāties, kāds tas būtu jums! ☺

Tiešsaistes kurss par dizaina domāšanu

Startdesign.lv mājaslapā ikvienam pieejams bezmaksas tiešsaistes studiju kurss interesentiem, kas vēlas pašmācībā apgūt dizaina domāšanu, kas ir efektīva pieeja sarežģītu, daudzšķautņainu un mainīgu izaicinājumu risināšanā, kā arī bezmaksas **mācību materiāli tehnoloģiju mācību jomas skolotājiem** tādos mācību priekšmetos kā dizains un tehnoloģijas, datorika, programmēšana, kuros jāizmanto dizaina domāšanas metode. Taču metodi var lietot arī citos mācību priekšmetos, izmantot skolu vadība skolu pārvaldībā, risinot dažādas problēmas. Mājaslapas saturu pēc IT Izglītības fonda pasūtījuma ir izstrādājis Jelena Solovjova, pasniedzēja Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā, dizainere, pakalpojumu dizaina projektu vadītāja.

Pašvadītas mācīšanās ceļvedis

"Iespējamā misija" sadarbībā ar izglītības ekspertiem "Swedbank" emocionālās labklājības programmas "Stiprāki kopā" ietvaros ir izveidojusi digitālu rokasgrāmatu – pašvadītas mācīšanās ceļvedi kā atbalstu skolēniem, skolotājiem un vecākiem. Jāuzsver, ka efektīvas pašvadītas mācīšanās pirmais solis ir iepazīt sevi un savus mācīšanās paradumus, saprast veicinošos un bremzējošos faktorus, zināt, kad meklēt palīdzību.

Pašvadītas mācīšanās ceļvedis

Par ceļvedi

TV projekta "Atslēgas" raidījumi kā papildinājums Latvijas vēstures izziņā

Ar ģimenes atbalstu Mārtiņa Ķibilda TV projekts "Atslēgas" atdzimis izglītojošā interneta platformā www.atslēgas.tv, kurā vienuviet atradīsies visas 50 raidījuma sērijas, tulkotas krievu un angļu valodā. Platforma iecerēta kā mācību palīg līdzeklis Latvijas vēstures izziņā pasniedzējiem, skolēniem un citiem interesentiem.

Ar Salaspils 1. vidusskolas vēstures skolotājas Annijas Bergmanes un vairāku citu vēstures skolotāju atsaucību katra "Atslēgu" sērija papildināta ar jau sagatavotu un izdrukājamu mācību stundu plānu vēstures stundās no devītās līdz divpadsmitajai klasei. Tajā pievienota norāde, uz kādiem ar vēsturi saistītiem tematiem katru no sērijām var attiecināt, iekļauti iespējami diskusiju jautājumi un mājasdarbu uzdevumi.

Skolotāji materiālus var izmantot kā vizuālu papildinājumu stundās pārrunātajām līdztekus jau esošajām mācību satura alternatīvām, rosinot skolēnu interesi, attīstot kritisko domāšanu, cēloņsakarību izpratni un diskusiju prasmi. Ņemot vērā tulkojumu citās valodās, materiālus var izmantot arī svešvalodu stundās, gan veidojot starppriekšmetu saikni ar vēsturi, gan tieši svešvalodu apguvē (piemēram,

var salīdzināt rakstītā teksta tulkojumu, analizēt teksta atveidi citās valodās un runātā teksta pārstāstu).

Kas jums riebjas skolā, un kā to pārvarēt? Satori.lv rosinājums uz sarunām

Skola un riebums – kā lauzt šo sabiedrībā iesakņojušos saikni un nonākt pie skolas, kurā skolotāji strādātu ar prieku un bērni ikdienā justos gaidīti un priecīgi? Satori.lv vasarā laida klajā izdevumu ar provokatīvu nosaukumu "Man riebjas skola". Tajā ievietoti raksti, kas atspoguļo daudzas aktuālas, akūtas, zināmas un izgaismotas problēmas par skolu, skatītas caur personiskas pieredzes un viedokļu prizmu, teorijām un faktiem. Portālā www.satori.lv joprojām varat lasīt šos rakstus. Iesakām tos pārdomāt kopā ar kolēģiem. Kā ir jūsu skolā, vai bērniem patīk mācīties? Kā jūtas skolotāji? Ko varam darīt, lai uzlabotu skolas mikroklimatu un padarītu mācīšanu un mācīšanos, t. i., pasaules izzināšanu bērniem interesantu? Lai piedzīvotās trauksmes un stresa dēļ izlaidumā mēs dzirdētu nevis atvieglotas nopūtas un "Nekad vairs nemācīšos!" un "Nekad nebūšu skolotājs!", bet redzētu jauniešus, kuros joprojām deg zinātkāre, kuri ir gatavi jauniem tālākiem izaicinājumiem un būtu gatavi arī atgriezties skolā – kā skolotāji.

Iemācīt brīvību. Igors Gubenko

Ne starp savējiem: skolēns un dzimums. Nils Sakss-Konstantinovs

Ne sunīša kājām spert, ne guntiņas pagalītes. Krista Burāne

Skolas pagalmā ar skatu uz strupceļu. Deniss Hanovs

Tavs prāts ir ļoti, ļoti noguris. Agnese Krivade

"Galvenais – nesatraukties" un citi vērtīgi padomi jaunajiem vecākiem. Linda Curika

Mums būšot jauna skola. Sarmīte Kolāte

Portālā iespējams noklausīties podkāsta speciālizlaidumu **"Kā pārvarēt riebumu pret skolu?"**, kurā piedalās Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa, pusaudžu psihoterapeits Nils Sakss-Konstantinovs un publiciste un pedagogijas doktorante Linda Curika. Sarunu vada "Satori" galvenais redaktors Henriks Eliass Zēgners. 2

Tiešsaistes konsultācijas skolotājiem

Kopš oktobra skolotājiem un skolu/pirmsskolu vadītājiem ir iespēja noteiktos laikos sazināties ar *Skola2030* mācību satura un pieejas ekspertiem, lai rastu atbildes uz neskaidriem jautājumiem. Katrā mācību jomā/mācību priekšmetā tiešsaistes konsultācijas notiek *Zoom* saziņas vidē katru otro nedēļu. Katrai konsultācijai jāpiesakās atsevišķi, izvēloties sarakstā norādīto datumu un laiku. Aicinām reģistrēties līdz iepriekšējās darba dienas plkst. 17.00. Konsultāciju laiki (saraksts tiek pakāpeniski papildināts) un pieteikšanās kārtība šeit: <http://skola2030.lv/lv/skolotajiem/konsultacijas-skolotajiem>.

Aicinām pirmsskolu un skolu skolotājus un izglītības iestāžu vadītājus pievienoties skolotāju mācīšanās kopienai

Lai pārmaiņas notiktu, bieži ir jāizkāpj no ierastās prakses un savas komforta zonas, lai ieraudzītu, kā darīt citādi. Lai pārmaiņas notiktu ātrāk, liela vērtība ir sadarbībai. *Skola2030* aicina skolotājus un skolu vadītājus

pievienoties **Skolotāju mācīšanās kopienai**, kurā dalīties ar savu **profesionālo** veiksmju un izaicinājumu pieredzi, no tās mācīties, kopīgi meklēt risinājumus individuālām un līdzīgām problēmsituācijām skolās.

Skolotāji bieži jautā: "Kā mācīt matemātiku, sportu, vēsturi, teātra mākslu? Kā mācīt bērnus rotaļāties pirmsskolā? Kā vērtēt bērnus, ja klasē ir 25 skolēni? Vai daru pareizi?" **Skolotāju mācīšanās kopienā**, pirmkārt, varēs sastapt kolēģus, kuri tic pārmaiņām un to nepieciešamībai. Otrkārt, būs iespēja saņemt apliecinājumu, ka ar savām šaubām un neziņu, kā rīkoties, neesi viens. Treškārt, sadarbojoties un iepazīstot citu pieredzi, var ātrāk nonākt pie risinājumiem, kas der jūsu skolā un klasē.

Kā tas notiks? Ikmēneša attālinātās tikšanās laikā būs iespēja dalīties pieredzē pastāvīgā 24 kolēģu grupā visu mācību gadu, kuriem ir līdzīgas intereses, jautājumi un mērķi, saņemt atgriezenisko saiti no kolēģiem, kopīgi meklēt un atrast risinājumus, tādējādi veidojot dziļāku izpratni par pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanu. Kopienas ietvaros būs iespēja izvirzīt tālākos mērķus sava darba pilnveidei un realizēšanai konkrētā klasē/pirmsskolas grupā, savā skolā/pirmsskolā, pašvaldībā. Šajā mācību gadā plānotas 7 attālinātās tikšanās *Zoom* saziņas vidē (2 līdz 2,5 stundu ilgas). Saziņu turpināsim skolotāju mācīšanās kopienas *Facebook* grupā.

Lai pieteiktos, aicinām aizpildīt pieteikuma anketu līdz 2020. gada 4. decembrim šajās saitēs:

- pirmsskolām https://bit.ly/pieteikties_pirmsskola
- skolām https://bit.ly/pieteikties_skola.

Ja nepieciešama papildu informācija, rakstiet: pirmsskolas jautājumos liene.rolanda@skola2030.lv, skolas jautājumos anna.zaula@skola2030.lv

Atbalsta materiāli darbam ar pilnveidotu mācību saturu

Līdz ar jauno mācību gadu skolotājiem ir pieejami pilnveidotā satura visi mācību priekšmetu un pamatkursu programmu paraugi, kā arī 1., 4., 7. un 10. klašu skolotājiem – mācību līdzekļu paraugi pirmajam pusgadam. Līdz decembra beigām būs pieejami pilna mācību gada temati.

Šie mācību līdzekļu piemēru komplekti nav veidoti kā mācību grāmatas vai pilni mācību līdzekļu komplekti, kas ietver visu nepieciešamo konkrētā temata pasniegšanai skolā. Mācību satura īstenošanai skolotājam nepieciešami arī citi mācību līdzekļi.

Par katru no programmu paraugiem un tā izmantošanu mācībās *Skola2030* nodrošina skolotājiem arī tiešsaistes vebināru un pēc tā – arī tā ierakstu. Saites uz šiem resursiem atrodamas arī *Skola2030* mājaslapā:

- programmu paraugi pamatizglītībā;
- programmu paraugi vidējā izglītībā;
- mācību līdzekļu paraugi;
- diagnosticējošo darbu paraugi;
- programmu paraugi un mācību līdzekļi speciālajā izglītībā;
- vebināri par biežāk uzdotajiem jautājumiem katrā mācību priekšmetā.

Vairāk lasiet https://bit.ly/skolotajiem_macibu.

Konference “Skola katram bērnam”

Pieaugoša dažādība un individualizācija sabiedrībā ne vien Latvijā, bet arī pārējā Eiropā un citviet pasaulē prasa personalizētu mācīšanos. Tāpēc sabiedrībai kopumā un skolām to skaitā ir svarīgi to apzināties un, lai sasniegtu katru bērnu, būtiski mainīt līdzšinējo mācīšanās pieredzi skolās. Šis bija galvenais no secinājumiem šoruden Ogrē notikušajā konferencē “Skola katram bērnam”, kurā izglītības praktiķi un rīcībpolitikas veidotāji diskutēja, kā mācībās pilnvērtīgi iekļaut katru skolēnu. Vairāk lasiet šeit: <https://bit.ly/skolakatram>.

Konferences priekšlasījumus var noskatīties *Skola2030* YouTube kanālā atskaņošanas sarakstā “Skola katram bērnam”. Savukārt www.skola2030.lv vietnē lasiet konferences dalībnieku intervijas:

- Matemātika ilgtermiņā: mācīties ar izpratni, apzināti, pieņemt dažādus domāšanas veidus/Jānis Vilciņš;
- Mums bija izcila izglītības sistēma – kāpēc to mainījām? Britu Kolumbijas pieredze/Rods Alens;
- Kam skolēnam mācīšanās stratēģijas un kā tās palīdz mācīties?/Jānis Zeimanis;
- Izglītības kultūrvides veidošana Gulbenes pašvaldībā palīdz skolotājiem sasniegt katru bērnu/Edīte Kana-
viņa.

Mācību jomu koordinātoru sadarbība turpinās

Arī šajā mācību gadā turpinām sadarbību ar mācību jomu koordinātoriem (MJK). Atbalsta semināri šoruden notiek tiešsaistē ar iespēju katras jomas MJK strādāt mazākās grupās. Novembrī jau aizvadīts MJK seminārs Zemgales, kā arī Latgales plānošanas reģionam. Paralēlās Zoom sesijās satikās visu 10 mācību jomu koordinātori, lai dalītos pieredzē par paveikto šajā mācību gadā, pastāstītu par veiksmēm un izaicinājumiem, runātu par vajadzīgo atbalstu. Seminārā galvenais jautājums bija par mācību satura plānošanu, temata plānu veidošanu, t. sk. attālināto mācību laikā. *Skola2030* mācību jomu vadītāji atbildēja uz dalībnieku jautājumiem, dalībnieki vienojās par tālāko saziņu un sadarbību. Novembrī un decembrī vēl gaidāmi semināri Kurzemes, Vidzemes un Rīgas plānošanas reģionam.

Skola2030 aicina mācību jomas koordinātorus aktīvi turpināt sadarbību Moodle platformā, dalīties pieredzē, apspriest neskaidros jautājumus, kopīgi rast risinājumus un mācīties. Piedāvāsim arī tiešsaistes tikšanās iespējas ar *Skola2030* ekspertiem, lai sarunātos par aktuāliem jautājumiem.

Aicinām skolotājus pieteikties mācību video veidošanai visās klašu grupās dažādos priekšmetos

Skola2030 aicina pieteikties skolotājus, kuri vēlētos veidot mācību video dažādos mācību priekšmetos klātienē un attālinātu mācību atbalstam no 1. līdz 12. klasei līdzīgi kā “Tava klase” (tavaklase.lv) ārkārtējās situācijas laikā šā gada pavasarī. Šie mācību video iecerēti kā atbalsta materiāli skolēniem un skolotājiem pilnveidotā mācību satura un pieejas nostiprināšanai skolās.

no sākumskolas līdz vidusskolai. Papildinformācija un jautājumi: jolanta.klisane@skola2030.lv.

Piesakiet *Skola2030* ekspertu līdzdalību pasākumos

Piedāvājam *Skola2030* ekspertu iesaisti un konsultācijas skolotāju, izglītības iestāžu (pirmsskolu un skolu) vadītāju interešu grupām, profesionālajām organizācijām, pašvaldību apvienībām, organizētos pasākumos. Aicinām pieteikt savas intereses un vajadzību iespējamai sadarbībai.

Prioritāri atsauksimies uzaicinājumiem, kur mērķtiecīgi organizētās kopienās apvienojušies vismaz divu vai vairāku izglītības iestāžu vai pašvaldību pārstāvji – skolotāji, izglītības iestāžu vadītāji, metodiķi –, īstenojot domu un pieredzes apmaiņu un praktiskus soļus ideju iedzīvināšanā, un kur vajag konsultatīvu atbalstu ilgtermiņa procesa un pārmaiņu ietekmes virzībai pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanā un/vai profesionālai pilnveidei.

Ņemot vērā pašreizējo epidemioloģisko situāciju valstī, konsultācijas pēc pasākuma organizatoru uzaicinājuma pašlaik var notikt attālināti, taču nākotnē – arī klātienē. Ja vēlaties uzaicināt *Skola2030* ekspertus, lūdzam aizpildīt rakstisku pieteikumu šajā saitē, atbildot uz šādiem jautājumiem.

1. Organizācija. Raksturojiet jūsu organizāciju/apvienību (kas var būt pagaidu vai pastāvīga, darboties īsākā vai garākā laika posmā)! Kas un cik jūs esat, no kurām izglītības iestādēm vai organizācijām, kādas ir jūsu lomas ikdienā; ja esat skolotāji, tad kuriem mācību priekšmetiem, kurā izglītības posmā, citi svarīgi raksturlielumi.

2. Mērķis/vajadzība/izaicinājums. Aprakstiet, ko vēlaties paveikt, pie kāda izaicinājuma risināšanas vai iespējas strādājat kā kopiena. Raksturojiet pēc iespējas konkrēti pašreizējo situāciju, jūsu mērķi un pamatojumu.

3. Paveiktais un plāni. Aprakstiet, kas paveikts līdz šim šajā jautājumā un kādi ir jūsu tālākie darbības soļi?

4. Darba organizācija. Īsi raksturojiet, kā organizēts darbs un ikdienas saziņa jūsu kopienā, piemēram, vai pulcējaties regulārās apspriedēs, kā plānojat darbus, kā uzraugāt un koordinējat ieviešanu, kā izvērtējat paveikto, kāda ir lomu sadale.

5. Nepieciešamais atbalsts/iesaiste. Kādu atbalstu un iesaisti sagaidāt no *Skola2030*?

Pieteikumu *Skola2030* ekspertu iesaistei, lūdzu, aizpildiet tiešsaistē šeit: https://bit.ly/pieteikties_iesaistei
Papildinformācija: rasa.dirvena@skola2030.lv.

Britannica piedāvā brīvpiekļuves resursus kā atbalstu skolotājiem un skolēniem attālinātās un klātienē mācībās

Latvijas skolotājiem un skolēniem Covid-19 izplatības laikā (līdz 2021. gada maija beigām) ir nodrošināta brīva piekļuve pasaulē atzītajam un plašajam britu digitālo informācijas un izglītojošo resursu kopumam *Britannica*. Skolotāji tos var izmantot, veidojot mācību stundas gan klasē, gan attālinātās mācīšanās apstākļos. Piekļuve šiem resursiem šajā mācību gadā tiek nodrošināta saskaņā ar *Britannica* izdevēju un Valsts izglītības satura centra vienošanos.

Šeit atrodami rīki skolēnu dažādām mācību vajadzībām un spējām, lai atvieglotu pieeju informācijai un izmantojumu, ja skolēns mācās patstāvīgi:

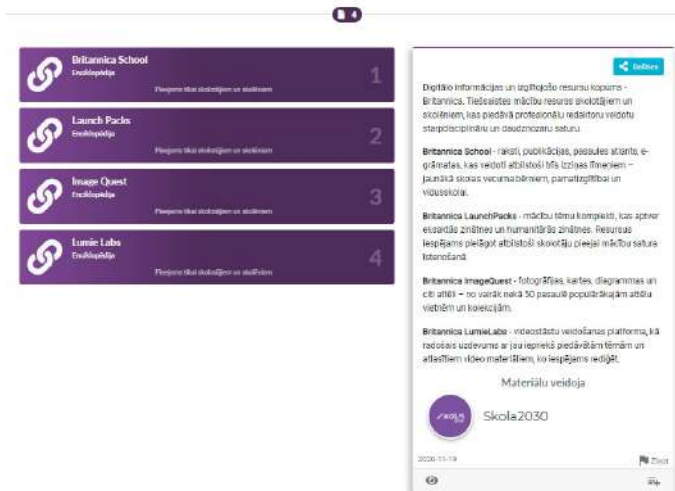
- teksta izrunāšanas rīks,
- tulkošana vairāk nekā 100 valodās (arī latviešu),
- integrētā skaidrojošā vārdnīca.

Ikvienam Latvijas skolotājam ir pieejami zemāk minētie resursi, autorizējoties mape.skola2030.lv, šeit: <https://bit.ly/Skola2030-britannica>.

Britannica School www.school.eb.co.uk. Tiešsaistes mācību resurss skolotājiem un skolēniem, kas piedāvā profesionālu redaktoru veidotu daudznazaru saturu, kas ik dienu tiek atjaunināts, pieejams dažādos formātos, tostarp video, attēli, klausāmgabali, izmantojams radoši un pielāgojams skolēnu mācīšanās vajadzībām.

- **Izglītojoši raksti** trīs izziņas līmeņos (1., 2. un 3.). Skolēns var izvēlēties nepieciešamo saturu atbilstoši savām spējām. Pirmā līmeņa teikumu struktūra, vārdu krājums un saturs ir vienkāršots, bet trešajā līmenī tas ir akadēmiskāks. Rakstos minētajiem vārdiem ir pieejams skaidrojums.
- **Publikācijas** debašu un viedokļu veidošanai.
- **Atlasītas tīmekļu vietnes**, kur ir pieejamas saites uz citiem bezmaksas un izglītojošiem interneta resursiem.

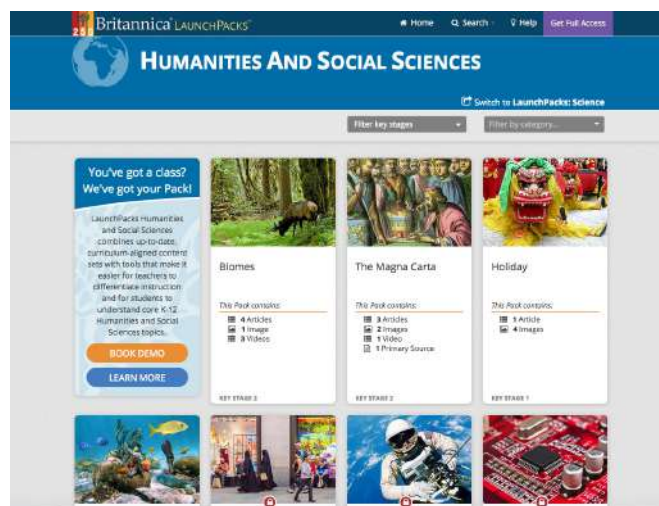
Britannica digitālie resursi

- **E-grāmatas** (vēsturē, politikā, ģeogrāfijā, kā arī angļu klasiskajā literatūrā).
- **Valstu ģeogrāfiskie dati.** Iespēja salīdzināt pasaules valstīs pēc dažādiem kritērijiem. Informācija balstīta Pasaules Bankas aktuālajos datos.
- **Pasaules atlants.** Valstu datu rīks apvienots ar *Google maps* un iespējams aplūkot izvēlētas vietas, izmantojot *Google street*.

Skolēni var izveidot savu profilu, kas atvieglos attālinātu mācīšanos, darbu pie pētījumiem un projektiem. Tajā var saglabāt atlasītu saturu, pievienot materiālus no citiem resursiem, dalīties ar tiem, nosūtot URL adresi vai e-pastā projekta grupai vai skolotājam.

Britannica LaunchPacks <https://packs.eb.co.uk>. Saturu veido skolotāji skolotājiem. Šeit skolotāju ērtībai pa tematiskiem apkopotu objektīvi un uzticami avoti, ko skolēni var izmantot mācīšanās mērķiem – iegūt zināšanas mācību priekšmetā, kritiski izvērtēt un veidot starppriekšmetu saiknes. Skolotājiem ir pieejami satura

komplekti, kas aptver eksaktās zinātnes un humanitārās zinātnes. Resursus iespējams pielāgot atbilstoši skolotāju pieejai mācību satura īstenošanā.

Britannica ImageQuest <https://quest.eb.com>. Miljoņiem bezmaksas attēlu krājums – fotogrāfijas, kartes, diagrammas un citi attēli no vairāk nekā 50 pasaulē populārākajām attēlu vietnēm un kolekcijām mācību satura vizuālam papildinājumam. Izmantojami, veidojot skolēnu izpratni par attiecīgo tematu, arī grupu darbā dažādos mācību priekšmetos – sociālajās zinātnēs, ģeogrāfijā, vēsturē, literatūrā, mākslās, matemātikā u. c.

Britannica LumieLabs <https://lumielabs.eb.com>. Uz izmēģinājuma laiku ierobežotam skolu skaitam būs pieejama arī pirmā digitālā stāstu veidošanas platforma skolēniem un skolotājiem. Digitālie stāsti ir videodarbi, kas apvieno filmētu materiālu, attēlus, mūziku, tekstu un stāstītāja balsi. Plaša satura bibliotēka, video rediģēšanas iespējas, uzglabāšanas un koplietošanas platforma.

Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieka tituls šogad piešķirts Irēnai Nelsonei

Sveicam un lepojamies! *Skola2030* mūzikas grupas autoru vadītājai, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Mūzikas pedagogijas katedras ilggadējai lektorei **Irēnai Nelsonei**, par nopelniem Latvijas labā šogad piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis (virsnieka pakāpe).

Pašmācības e-kurss skolotājiem

Lai atbalstītu skolotājus pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanā, atgādinām, ka **Skola2030 visiem skolotājiem ir nodrošināta iespēja pašmācībā tiešaistē jeb e-kursā apgūt būtiskākos pilnveidotā mācību satura un pieejas aspektus.** *Skola2030* "E-kurss skolotājiem" ir pieejams ikvienam, tas ir bez maksas, mācīties var jebkurā laikā. Reģistrēties varat šeit: <https://talakizglitiba.visc.gov.lv/>. Jautājumu un neskaidrību gadījumā rakstiet *e-kurss@skola2030.lv*!

Vairāk par e-kursu: <https://skola2030.lv/lv/atbalsts/atbalsts-istenosana/e-macibas>.

Skolu labās prakses stāsti tagad atrodami vienkopus

Labās prakses piemēri no skolām, kuras izmēģinājušas jaunās pieejas dažādus aspektus un kas aprakstīti ziņu izdevumā "Domāt.Darīt.Zināt", tagad atrodami vienkopus šajā saitē: <https://www.skola2030.lv/lv/atbalsts/aproba-cija/laba-prakse> **9**

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada līdz 12. klasei, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē